

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad vlády České republiky

ROZBOR NAPLŇOVÁNÍ ÚMLUVY RADY EVROPY O PREVENCI A POTÍRÁNÍ NÁSILÍ NA ŽENÁCH A DOMÁCÍHO NÁSILÍ (ISTANBULSKÉ ÚMLUVY) VE VYBRANÝCH STÁTECH RADY EVROPY

Odbor rovnosti žen a mužů
Úřad vlády 2019

Obsah

1. Úvod	5
1.1. Cíl rozboru a výzkumné otázky	6
1.2. Metoda sběru dat	7
1.3. Evaluační proces	9
2. Úmluva pohledem odborné veřejnosti	11
2.1. Co (ne)obsahuje Istanbulská úmluva (doc. JUDr. Kristina Koldinská, Ph.D.)	12
2.2. Několik poznámek k otázce ratifikace Istanbulské úmluvy (prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.)	14
2.3. Obavy z Istanbulské úmluvy nejsou odůvodněné (Mgr. Zuzana Fellegi, M. A., LL. M)	17
2.4. Jak (ne)uvažovat o násilí a Istanbulské úmluvě (JUDr. Bc. Daniel Bartoň, Ph.D, LL.M.)	21
3. Dopady ratifikace Úmluvy ve vybraných státech Rady Evropy	23
3.1. Čl. 6 (Politiky zohledňující rovnost žen a mužů)	23
3.1.1. Albánie	24
3.1.2. Dánsko.....	25
3.1.3. Černá Hora	26
3.1.4. Francie.....	27
3.1.5. Itálie.....	27
3.1.6. Portugalsko.....	28
3.1.7. Rakousko	29
3.1.8. Srbsko.....	31
3.1.9. Španělsko	31
3.1.10. Švédsko	32
3.1.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 6	33
3.2. Čl. 8 (Finanční zdroje)	34
3.2.1. Albánie	34
3.2.2. Rakousko	36
3.2.3. Dánsko.....	37
3.2.4. Černá Hora	38
3.2.5. Francie.....	39
3.2.6. Itálie.....	39
3.2.7. Portugalsko.....	40
3.2.8. Srbsko	41
3.2.9. Španělsko	41
3.2.10. Švédsko	42
3.2.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 8	42
3.3. Čl. 9 (Nevládní organizace a občanská společnost)	43
3.3.1. Albánie	44
3.3.2. Rakousko	44
3.3.3. Dánsko.....	45
3.3.4. Černá Hora	46
3.3.5. Francie.....	46
3.3.6. Itálie.....	47
3.3.7. Portugalsko.....	47
3.3.8. Srbsko.....	48
3.3.9. Španělsko	48
3.3.10. Švédsko	49
3.3.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 9	49
3.4. Čl. 12 (Obecné povinnosti) a Čl. 13 (Zvyšování obecného povědomí)	50
3.4.1. Albánie	51

3.4.2.	Dánsko.....	52
3.4.3.	Černá Hora	53
3.4.4.	Francie.....	54
3.4.5.	Itálie.....	55
3.4.6.	Portugalsko.....	56
3.4.7.	Rakousko	57
3.4.8.	Srbsko	58
3.4.9.	Španělsko	59
3.4.10.	Švédsko	60
3.4.11.	Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 12 a čl. 13	61
3.5.	Čl. 14 (Vzdělávání)	63
3.5.1.	Albánie	63
3.5.2.	Dánsko.....	64
3.5.3.	Černá Hora	66
3.5.4.	Francie.....	67
3.5.5.	Itálie.....	68
3.5.6.	Portugalsko.....	68
3.5.7.	Rakousko	70
3.5.8.	Srbsko	71
3.5.9.	Španělsko	73
3.5.10.	Švédsko	73
3.5.11.	Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 14	75
3.6.	Čl. 17 (Zapojení soukromého sektoru a médií)	76
3.6.1.	Albánie	76
3.6.2.	Černá Hora	77
3.6.3.	Dánsko.....	77
3.6.4.	Francie.....	78
3.6.5.	Itálie.....	78
3.6.6.	Portugalsko.....	79
3.6.7.	Rakousko	79
3.6.8.	Srbsko	80
3.6.9.	Španělsko	80
3.6.10.	Švédsko	81
3.6.11.	Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 17	81
3.7.	Čl. 28 (Oznamování ze strany odborníků)	82
3.7.1.	Albánie	82
3.7.2.	Dánsko.....	82
3.7.3.	Černá Hora	82
3.7.4.	Francie.....	83
3.7.5.	Itálie.....	83
3.7.6.	Portugalsko.....	83
3.7.7.	Rakousko	84
3.7.8.	Srbsko.....	84
3.7.9.	Španělsko	85
3.7.10.	Švédsko	85
3.7.11.	Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 28	85
3.8.	Čl. 40 (Sexuální obtěžování)	85
3.8.1.	Albánie	86
3.8.2.	Černá Hora	87
3.8.3.	Dánsko.....	88
3.8.4.	Francie.....	88

3.8.5.	Itálie.....	88
3.8.6.	Portugalsko.....	89
3.8.7.	Rakousko	89
3.8.8.	Srbsko	90
3.8.9.	Španělsko	90
3.8.10.	Švédsko	90
3.8.11.	Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 40	91
3.9.	Čl. 59 (Povolení k pobytu), čl. 60 (Žádosti o azyl z důvodu pohlaví) a čl. 61 (Zásada nevracení).....	91
3.9.1.	Albánie	92
3.9.2.	Černá Hora	93
3.9.3.	Dánsko.....	94
3.9.4.	Francie.....	95
3.9.5.	Itálie.....	96
3.9.6.	Portugalsko.....	97
3.9.7.	Rakousko	97
3.9.8.	Srbsko	98
3.9.9.	Španělsko	99
3.9.10.	Švédsko	99
3.9.11.	Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 59, čl. 60 a čl. 61.....	100
4.	Veřejné mínění ve vztahu k Istanbulské úmluvě a rovnosti žen a mužů	105
4.1.	Způsob informování o Úmluvě ze strany médií.....	105
4.2.	Občané ČR o tzv. Istanbulské úmluvě	109
4.3.	Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky	111
4.4.	Eurobarometer – Gender-based violence	114
4.5.	Sexuální násilí: pohled veřejnosti, obětí a odborníků	116
4.6.	Problematika násilí na ženách optikou české populace.....	117
5.	Shrnutí	120
6.	Použité zdroje	126

Analýza vznikla v rámci projektu OPZ *Implementace Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014-2020 a související aktivity* (projekt č. CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0002755)

1. Úvod

Následující text představuje rozbor plnění Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí (dále jako „Úmluva“) ze strany vybraných evropských států. Česká republika podepsala Úmluvu v květnu 2016 bez výraznější pozornosti odborné i laické veřejnosti. V průběhu roku 2018 se v souvislosti s předpokládaným předložením návrhu na ratifikaci této úmluvy rozšířila veřejná diskuse, často ovlivněna účelovými dezinterpretacemi a mýty.¹ V odporu proti její ratifikaci se spojily velmi různorodé síly, používají se často velmi silné a emocionální argumenty.

Úmluva v průběhu roku 2018 plnila stránky řady deníků, internetových zpravodajských serverů a často i dezinformačních webů (portál Seznam Zprávy konspirační teorie spojené s Úmluvou dokonce označil za největší fake news roku 2018²). Přes na poměry mezinárodní úmluvy výraznou mediální pozornost, která se Úmluvě dostala, většina české populace s jejím obsahem seznámena není. Výsledky šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM) ohledně Úmluvy ukazují, že 72 % občanů a občanek ČR neví, o čem tato úmluva je. Dalším důležitým zjištěním je, že 87 % respondentů a respondentek obeznámených s obsahem úmluvy, její ratifikaci podporuje.³

Obavy z ratifikace Úmluvy jsou velmi různé, stejně jako jejich odůvodněnost. Na jedné straně se lze ve veřejné diskusi setkat s jednoznačnými mýty a dezinformacemi (jako např. pravomoc monitorovacího orgánu GREVIO odebírat děti z rodin či zákaz lidových písní). Na druhé straně zaznávají obavy, které (alespoň na první pohled) mohou být částí laické veřejnosti vnímány alespoň do jisté míry odůvodněné. K nim patří např. obava z toho, že GREVIO bude smluvními stranám nařizovat, jaké neziskové organizace podporovat či jaké finanční částky na potírání násilí na ženách a domácího násilí alokovat. Častá je také např. obava z toho, že po ratifikaci Úmluvy bude muset Česká republika udělit azyl každé ženě ze zemí třetího světa, která o azyl požádá. Obavy panují také z praktických dopadů ustanovení Úmluvy o potírání stereotypních představ o rolích žen a mužů či vzdělávání o rovnosti žen a mužů.

Cílem následujícího textu je zhodnotit, nakolik jsou obavy spojené s dopady ratifikace Úmluvy oprávněné. Rozbor vychází z toho, že k tomuto hodnocení je možné využít praktické zkušenosti těch členských států Rady Evropy, které úmluvu již ratifikovaly a které prošly evaluačním procesem. Na základě informací od samotných států, evaluačních zpráv od monitorovacího orgánu GREVIO a doporučení Výboru smluvních stran je tak možné podat přehled dopadů ratifikace a doporučení adresovaných státům.

¹ Blíže viz např. <http://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/jak-ne-uvazovat-o-nasili-a-istanbulske-umluve-m-371.html>.

² Blíže viz <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/top-5-nejvetsich-fake-news-ktere-loni-kolovaly-internetem-62806>.

³ Blíže viz Tisková zpráva CVVM Občané ČR o tzv. Istanbulské úmluvě – prosinec 2018, dostupné z:

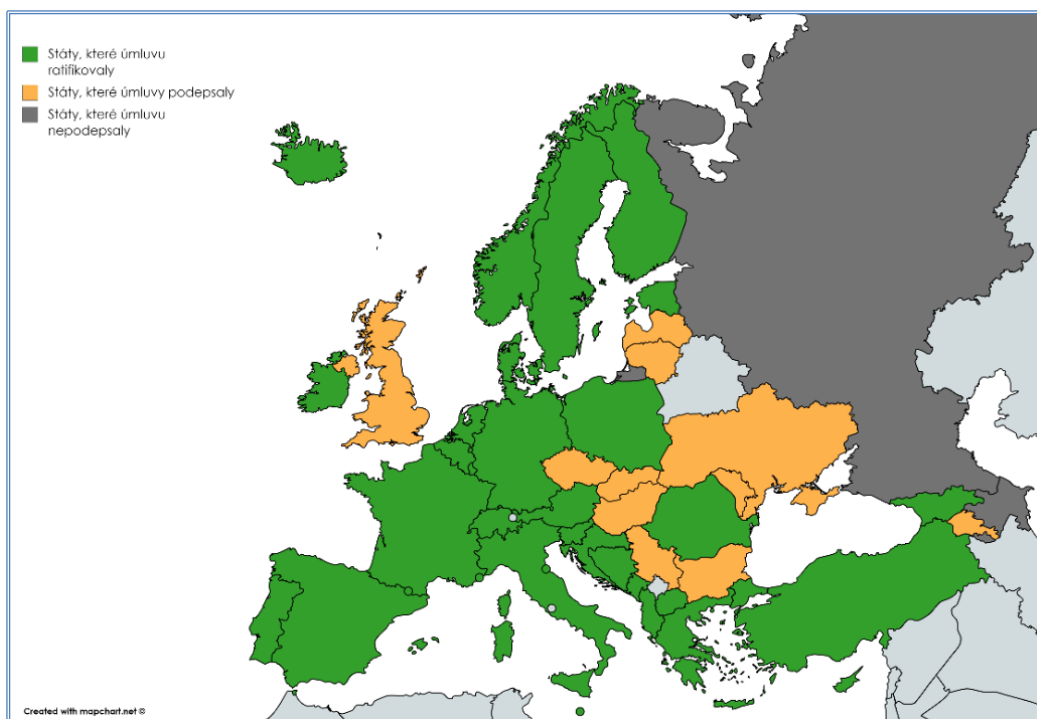
https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4797/f9/pm190111.pdf?fbclid=IwAR1vsD1cWxCUj6GBBttCMn6eCXrpthl_NsVGvRcHHXuZ69TaqWOxFU9QhCs

Rozbor je zpracován na základě usnesení Rady vlády pro rovnost žen a mužů (dále jako „Rada“) ze dne 29. ledna 2019, která zpracování rozboru uložila svému sekretariátu (ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti).

Ke dni 30. července 2019 Úmluvu ratifikovalo celkem 34 států Rady Evropy. K podpisu došlo v dalších 11 státech, dva státy (Rusko a Ázerbájdžán). Ratifikace se v dohledné době očekává od Velké Británie, naopak v některých státech se ratifikační proces z politických (Slovensko) či ústavněprávních (Bulharsko) důvodů zastavil. Přehled aktuální stavu ratifikací podává mapa č. 1 (viz níže).

Mapa č. 1 – přehled ratifikačního procesu v členských státech Rady Evropy

1.1. Cíl rozboru a výzkumné otázky

Jak bylo uvedeno výše, cílem rozboru je zhodnotit, nakolik jsou obavy spojené s dopady ratifikace Úmluvy oprávněné. Rozbor tak navazuje na Analýzu připravenosti České republiky k přístupu k Úmluvě Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí z října 2015 a na předkládací zprávu k návrhu na přistoupení k Úmluvě, které hodnotily připravenost českého právního řádu na ratifikaci Úmluvy. Analýza i předkládací zpráva došly k závěru, že český právní řád (i nastavení rámce politiky potírání domácího násilí a násilí na ženách)

je na ratifikaci Úmluvy připraven. Na rozdíl od těchto předchozích analýz se rozbor zaměří na externí dimenzi – tedy na zkušenosti s Úmluvou v zahraničí.

Za účelem dosažení cíle se pokusí rozbor odpovědět na následující otázky:

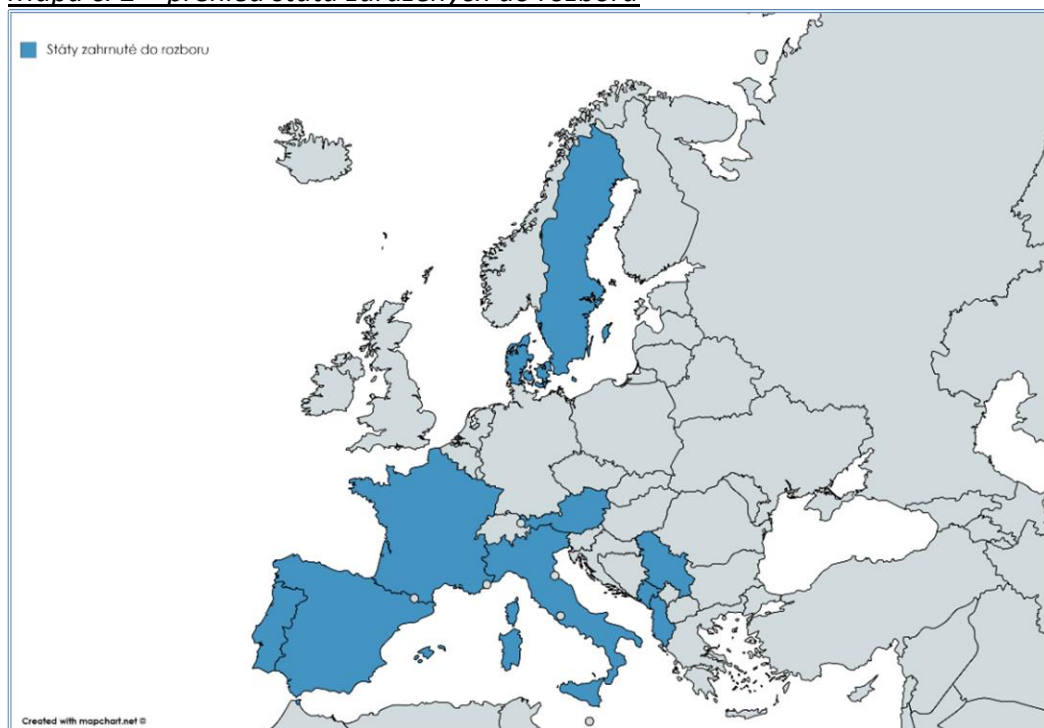
- Jaký praktický dopad měla ratifikace Úmluvy ve vybraných státech Rady Evropy?
- Jaká doporučení formulují monitorovací orgány GREVIO a Výbor smluvních stran vybraným státům Rady Evropy?
- Zda došlo k naplnění některých nejčastějších obav z ratifikace Úmluvy (zaznívajících ve veřejné diskusi v ČR) ve vybraných státech Rady Evropy?

1.2. Metoda sběru dat

Pro provedení rozboru byly vybrány následující státy Rady Evropy, které Istanbulskou úmluvu ratifikovaly v letech 2013 a 2014 a mají s jejím naplňováním tedy dostatečné zkušenosti:

Albánie (2013), Rakousko (2013), Dánsko (2014), Francie (2014), Itálie (2013), Černá Hora (2013), Portugalsko (2013), Srbsko (2013), Španělsko (2014), Švédsko (2014).

Mapa č. 2 – přehled států zařazených do rozboru

Kritériem pro zařazení do rozboru byla skutečnost, kdy daná země Úmluvu ratifikovala. Vybrány byly země, ve kterých k ratifikaci došlo v roce 2013 či 2014. Platná se Úmluva stala 1. srpna 2014 (po ratifikaci ze strany 10 členských států Rady Evropy). Všechny uvedené země tedy mají s naplňováním úmluvy přibližně pětiletou zkušenost.⁴

V letech 2012 až 2014 Istanbulskou úmluvu ratifikovaly další 4 země (Turecko, Bosna a Hercegovina, Andora a Monako), které nebyly do rozboru zahrnuty mj. z důvodu omezených kapacit na zpracování rozboru u většího počtu zemí. U Andory a Monaka je důvodem nezařazení i jejich unikátní a specifická charakteristika (jedná se o velmi malé země s nízkým počtem obyvatel). Turecko nebylo zařazeno z důvodu odlišného kulturně-historického vývoje. Bosna a Hercegovina zase z důvodu poměrně komplikovaného státního zřízení a s ním souvisejících administrativních specifik.

Ze všech 14 smluvních stran, které mají s naplňováním úmluvy pětiletou zkušenost, bylo do rozboru tedy zařazeno 10 zemí. Jedná se poměrně pestrý vzorek zemí – zastoupeny jsou jak členské státy EU (Dánsko, Francie, Itálie, Rakousko, Portugalsko, Španělsko a Švédsko), tak nečlenské státy EU (Albánie, Černá Hora, Srbsko). Jedná se také o státy rozdílné velikosti (co do počtu obyvatel) – velká státy (Francie, Itálie, Španělsko), státy střední velikosti srovnatelné s ČR (Rakousko, Dánsko, Portugalsko, Srbsko, Švédsko) i o státy malé (Albánie a Černá Hora). Z hlediska dopadů na právní řád je přínosné, že součástí rozboru je Rakousko, se kterým Česko pojí relativně dlouhý společný právní vývoj. Z hlediska srovnání průběhu veřejné diskuse a zkoumání otázek spojených s pojmem „genderová“ rovnost je důležité zařazení slovanských zemí s podobným historickým vývojem (Srbsko a Černá Hora).

Hlavním zdrojem informací byly:

- zprávy jednotlivých států o plnění úmluvy (tzv. státní zprávy),
- evaluační zprávy ze strany GREVIO,
- reakce států na evaluační zprávy GREVIO,
- doporučení Výboru smluvních stran,
- písemné informace poskytnuté NNO v dotčených státech.

Tyto informace poskytují přehled o tom:

- co státy činí v souvislosti s naplňováním Istanbulské úmluvy,
- jak hodnotí aktivity států příslušné NNO,
- jak na aktivity států reaguje GREVIO a jaká doporučení formuluje,
- jaká doporučení jsou státům adresovány ze strany Výboru smluvních stran.

⁴ Pro Francii a Švédsko nabyla úmluva účinnosti k 1.11.2014, u ostatních zemí zařazených do rozboru to bylo 1.8.2014.

K dalším zdrojům informací patřily i odborné články a publikace. K identifikaci nejčastějších mýtů a obav byly využity také české webové stránky různých periodik a komentáře politiků a politik (případně dalších veřejně činných osob). Seznam použitých zdrojů je uveden v kapitole 6.

1.3. Evaluační proces

Istanbulská úmluva obsahuje standardní kontrolní mechanismus, který je běžný pro obdobné úmluvy přijaté na úrovni Rady Evropy či OSN. Kontrolní mechanismus upravují čl. 66 až 70 a je v podstatě dvoufázový.

První fáze (expertní) monitoringu plnění úmluvy ze strany států probíhá prostřednictvím Expertní skupiny pro boj proti násilí na ženách a domácímu násilí (GREVIO). V kontextu české veřejné diskuse o Istanbulské úmluvě bylo GREVIO poměrně velmi často tematizováno. Někteří politici a političky, případně aktivisté a aktivistky proti ratifikaci, tomuto monitorovacímu orgánu přisuzují kompetence zasahovat do individuálních sporů (zejm. ve vztahu k rodičovské péči).⁵ Ve skutečnosti se jedná o standardní orgán při Radě Evropy s poměrně omezenými kompetencemi.⁶

GREVIO se skládá z 10 – 15 odbornic a odborníků na domácí násilí a násilí na ženách. Kandidáty a kandidátky na členství v GREVIO navrhuje smluvní strany (státy) a jsou voleni Výborem smluvních stran (čl. 66 Úmluvy). Funkční období je čtyřleté s možností jednoho znovuzvolení.

Zodpovědnost za druhou fázi (politickou) kontroly plnění úmluvy má Výbor smluvních stran (čl. 67 Úmluvy). Ve Výboru smluvních stran jsou zástupci a zástupkyně států (zpravidla na úrovni stálých zástupců států při Radě Evropy).

Postup kontroly by se dal shrnout následovně. Stát předloží generálnímu tajemníkovi Rady Evropy informace o plnění úmluvy, tzv. státní zprávu. Společně se státní zprávou jsou vyzvány také NNO působící v oblasti potírání domácího násilí a násilí na ženách v dané zemi k předložení jejich vyjádření. Následně státní zprávu projedná GREVIO se zástupci a zástupkyněmi dotčeného státu a identifikuje oblasti dalšího zájmu (konkrétní ustanovení úmluvy, u nichž GREVIO neshledá plné naplnění), k nimž si vyžádá další reakci státu.

V případě potřeby může GREVIO návštěvu státu, a to pokud jsou získané informace nedostatečné pro úplné vyhodnocení plnění úmluvy. Po získání dostatečných informací GREVIO zpracuje návrh evaluační zprávy, kterou zašle k připomínkám smluvní straně. GREVIO

⁵ Viz např. <https://www.krajskelisty.cz/stredocesky-kraj/20718-pravnicka-desifrovala-istanbulskou-umluvu-a-velmi-durazne-pred-ni-varuje-komentar-stepana-chaba.htm>.

⁶ Blíže viz https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_OPZ/Vystupy_projektu/brozura_IU.pdf

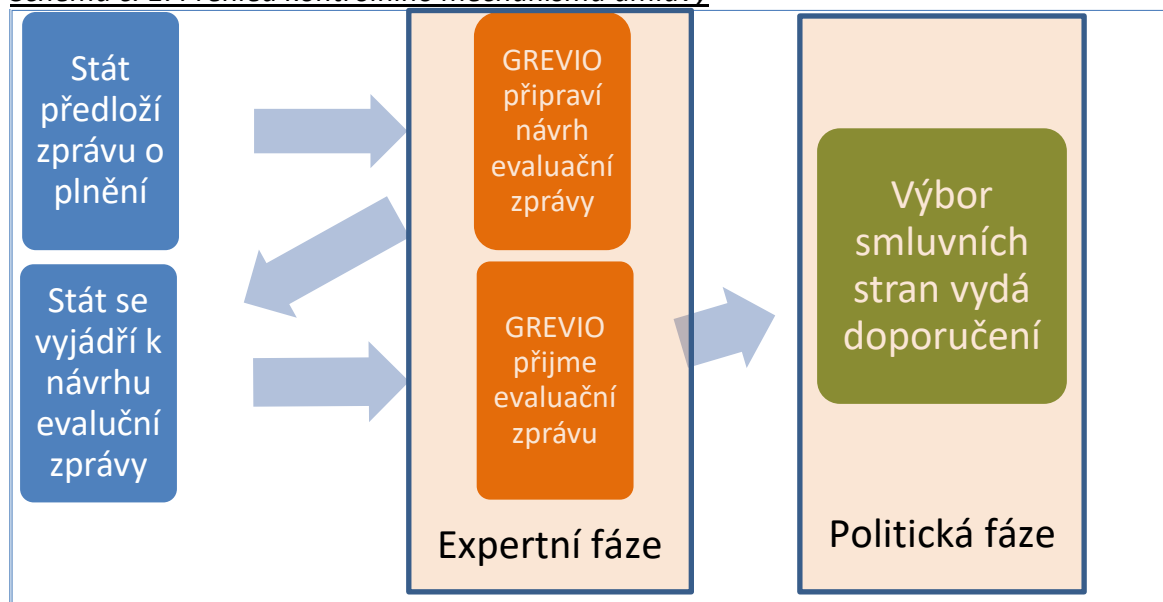
má povinnost připomínky státu vzít při schvalování evaluační zprávy v úvahu (čl. 68 odst. 10). Schválená evaluační zpráva je poté zaslána státu a Výboru smluvních stran. Součástí evaluační zprávy je také návrh doporučení.

Postoupením evaluační zprávy Výboru smluvních stran končí první fáze (expertní) kontroly. Výbor smluvních stran následně může na základě evaluační zprávy přijmout doporučení adresovaná dotčenému státu. Rozhodovací pravomoc ve vztahu k vydání doporučení má tedy Výbor smluvních stran (politický orgán), který je složený z diplomatů a diplomatek zastupujících státy, které úmluvu ratifikovaly. Státy tak mají přímý a rozhodující vliv na obsah doporučení.

Z dosavadní praxe vyplývá, že Výbor smluvních stran se neidentifikuje zpravidla se všemi doporučeními GREVIO a doporučení vydává jen ve velmi omezeném rozsahu. Na doporučení pak následně má stát reagovat v příští zprávě o plnění úmluvy (případně, pokud tak stanoví Výbor smluvních stran ve lhůtě kratší).

Smluvní strany také mají evaluační zprávy GREVIO předkládat na vědomí svým parlamentům.

Schéma č. 1: Přehled kontrolního mechanismu úmluvy

2. Úmluva pohledem odborné veřejnosti

Diskuse o ratifikaci Úmluvy probíhala v roce 2018 i 2019 v českém veřejném diskursu velmi intenzivně. Zpravidla se ovšem nejednalo o diskusi odbornou (právní), ale o diskusi politickou⁷ a laickou, která byla často naplňována dezinterpretacemi (ať už účelovými či neúmyslnými) a nepochopením základních principů mezinárodního práva. Úmluva samotná se pak často stávala předmětem negativního zájmu konspiračních portálů.⁸ Bez jakéhokoli racionálního základu pak byla spojována s tzv. migrační krizí či „diktátem z Bruselu“.⁹ Ze strany některých serióznějších médií pak v průběhu roku 2018 vyšly články pokoušející se objektivně informovat o obsahu Úmluvy a o probíhající „dezinformační válce“.¹⁰ Portál Seznam Zprávy konspirační teorie spojené s Úmluvou dokonce označil za největší fake news roku 2018.¹¹

Veřejnost a média tedy v roce 2018 a 2019 projevovala o Úmluvu relativně intenzivní zájem, který je pro jakoukoli jinou mezinárodní úmluvu nebývalý. Tento zájem ale nebyl minimálně zpočátku náležitě reflektován odbornou veřejností. Byť se k různým aspektům Úmluvy vyslovovala i právnická veřejnost, většinou se jednalo o příspěvky ideologicko-popularizačního charakteru.¹² Výjimku v tomto smyslu tvoří komentáře doc. Haralda Christiana Scheue, které již v počátku diskuse o ratifikaci Úmluvy upozorňovaly na některé její úskalí.¹³

Většina odborné právnické veřejnosti na diskusi o ratifikaci Istanbulské úmluvy nereagovala vůbec, či reagovala se zpožděním. V květnu 2018 byl v časopise Státní zastupitelství publikován článek Martina Mičkala s názvem *Trestní stíhání podmíněné souhlasem poškozeného (aktuální zamyšlení nad § 163 trestního řádu)*. Článek se primárně věnoval možné potřebě vyjmout některé trestné činy související s domácím násilím z výčtu trestných činů, u kterých je možné zahájit stíhání jen se souhlasem poškozeného či poškozené. Autor mj. shrnuje, že čl. 28 Úmluvy nepovede k zavedení oznamovací povinnosti profesí, které přicházejí do styku s oběťmi (Úmluvě jde pouze o možnost) a že čl. 36 nepožaduje odstranění souhlasu poškozené či poškozeného s trestním stíháním v případě znásilnění.

⁷ Viz např. <https://zdechovsky.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=684177>, <https://www.forum24.cz/istanbulska-umluva-je-zbytecny-nesmysl-propagujici-gender-ideologii/>, <https://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Okamura-SPD-K-prijeti-Istanbulske-umluvy-v-CR-nesmi-dojit-559956>.

⁸ Viz např. <https://cz.sputniknews.com/ceskarepublika/201811248545716-profesor-knez-pitha-rodina-nazor/>, <http://www.vlasteneckenoviny.cz/?p=211547>,

⁹ <https://pravyprostor.cz/istanbulska-umluva-a-dublin-iv-dvoinasobna-genocida-ceskeho-naroda/>,

¹⁰ <https://www.respekt.cz/spolecnost/istanbulska-umluva-je-dalsim-bojistem-dezinformacni-valky>, https://www.lidovky.cz/domov/dokument-zajima-vas-co-se-pise-v-istanbulske-umluve-precete-si-ji-celou.A181022_180135_In_zahranici_tn

¹¹ Blíže viz <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/top-5-nejvetsich-fake-news-ktere-loni-kolovaly-internetem-62806>.

¹² Viz např. <http://www.sagit.cz/info/rodinne-listy-c-8-2018> či <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Tomas-Brichacek-Istanbulske-umluve-se-vyhne-obloukem-561106>

¹³ Viz např. <https://tradicni-rodina.cz/obsah/soubory/2019/03/Doc.-Harald-Scheu-K-problem.-bod%C5%AFm.pdf>

V druhé polovině roku 2018 a v roce 2019 pak postupně k tématu Úmluvy začínají přibývat podrobnější odborné texty, z nichž některé jsou uvedeny v této kapitole. K Úmluvě také proběhlo několik odborných diskusí (naposled na Anglo-americké univerzitě v Praze¹⁴).

V následující části rozboru jsou uvedeny stručné příspěvky odborníků a odbornic na mezinárodní právo, resp. lidská práva.

2.1. Co (ne)obsahuje Istanbulská úmluva (doc. JUDr. Kristina Koldinská, Ph.D.)¹⁵

Je jen málo dokumentů mezinárodního práva, které přitáhnou jakoukoli pozornost veřejnosti a ještě méně těch, o kterých by se vedla delší společenská debata. Tzv. Istanbulská úmluva, tedy Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí pozornost přitáhla a debatu bez pochyby vzbudila.

Na následujících řádcích bych se ráda věnovala jen několika vybraným aspektům tohoto běžného instrumentu mezinárodního práva. Ano, Istanbulská úmluva svým pojetím a obsahem nijak nevybočuje z řady mezinárodních dokumentů, jedná se o klasickou úmluvu Rady Evropy, organizace, která bdí nad dodržováním lidských práv již 70 let.

Úmluva zvláštním způsobem cílí na násilí na ženách, jelikož z dostupných statistik vyplývá, že právě ženy bývají v převážné většině oběťmi násilí, vč. domácího násilí. Když Evropská Komise navrhla Radě EU přijmout Istanbulskou úmluvu jménem Evropské unie, zveřejnila k tomuto svému návrhu rovněž důvodovou zprávu, ve které se mj. píše, že „násilí na ženách je porušováním jejich lidských práv a extrémní formou diskriminace, která je spjata s genderovou nerovností a přispívá k jejímu udržování a posilování.“

Úmluva definuje násilí na ženách a také gender, pro potřebu vyjasnění, co se rozumí genderově podmíněným násilím. Právě na argumentech o genderu a údajné snaze Úmluvy vymýtit přirozené rozdíly mezi muži a ženami, ztroskotala nejedna debata na toto téma. Co ale vlastně Istanbulská úmluva o tomto tématu říká?

V čl. 1 se praví, že „„gender“ znamená sociálně ustanovené role, chování, jednání a vlastnosti, které příslušná společnost pokládá za odpovídající pro ženy a muže.“ Samotná definice nestírá nijak rozdíl mezi mužem a ženou, ani nezpochybňuje pojem „pohlaví“, jen od biologického pojetí pohlaví odlišuje, resp. k němu přidává sociální náplň toho, co v té které společnosti znamená být mužem a ženou z hlediska rolí, chování a vlastností, jež jsou tomu kterému pohlaví přisuzovány. S genderem tedy např. souvisí skutečnost, že společnosti předpokládají (a v reálném životě

¹⁴ Blíže viz <http://dokumenty-iir.cz.uvirt75.active24.cz/Istanbul%20Convention%20as%20a%20Hostage%20of%20Populism.pdf>

¹⁵ Kristina Koldinská působí na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Profesně se věnuje rovnosti a zákazu diskriminace v oblasti práva sociálního zabezpečení a pracovního práva.

to tak skutečně funguje všude ve světě), že jsou to převážně ženy, u kterých se předpokládá, že budou plnit pečovatelské role, že se tedy budou starat o domácnost, děti a také o seniory v rodině. Jakmile se těmito rolím ženy zejména v západních společnostech začaly věnovat méně, protože se plně účastní trhu práce, došlo v mnoha zemích ke vzniku akutního nedostatku služeb péče o děti nebo seniory. V kontextu Úmluvy můžeme za roli přisouzenou genderem ženě považovat podřízenost muži a do značné míry zpochybnění rovnosti mezi oběma pohlavími.

Úmluva ještě definuje genderově podmíněné násilí na ženách jako „násilí zaměřené proti ženě proto, že je žena, nebo které postihuje ženy ve vyšší míře.“

Úmluva státům, smluvním stranám, ukládá začlenění zásady rovnosti žen a mužů do národních ústav nebo jiných odpovídajících právních předpisů a zajištění praktického uplatňování této zásady; zakázat diskriminaci žen, včetně případného použití sankcí a zrušit zákony a postupy, které jsou vůči ženám diskriminační.

Istanbulská úmluva klade největší důraz na prevenci a smluvním státům v této souvislosti ukládá podrobný monitoring, spolupráci s nevládními organizacemi a přijetí účinných preventivních opatření. Ustanovení, které v této souvislosti rovněž narazilo na nepochopení, je čl. 12 Úmluvy, který říká: „Smluvní strany přijmou nezbytná opatření k prosazování změn sociálních a kulturních vzorců chování žen a mužů za účelem vymýcení předsudků, obyčejů, tradic a veškerých dalších zvyklostí, které jsou založené na myšlence méněcennosti žen nebo stereotypním pojmání rolí žen a mužů.“ Na tento článek se snesla vlna kritiky od té odlehčené, že Úmluva zakáže Čechům a Moravanům ctít velikonoční zvyky a naši muži nebudou moci nadále plést pomlázky a ženy barvit vajíčka, až přes tu závažnější, že žena nadále nebude ženou a muž nebude mužem, protože to Úmluva zakazuje.

V první řadě je třeba připomenout, že podobné ustanovení je obsaženo již v Úmluvě OSN o vyloučení všech forem diskriminace žen (ano, i tato úmluva chrání jen ženy a činí tak mnohem intenzivněji, než Istanbulská úmluva). V čl. 5 Úmluvy OSN se dočteme, že „státy, smluvní strany, přijmou veškerá příslušná opatření ke změně společenských a kulturních zvyklostí, pokud jde o chování mužů a žen s cílem dosáhnout odstranění předsudků a zvyků a všech jiných praktik založených na myšlence podřazenosti nebo nadřazenosti některého z pohlaví nebo na stereotypních úlohách mužů a žen.“

Ani Úmluva OSN, ani Istanbulská úmluva těmito velmi podobnými ustanoveními nehodlají hlásat smazání rozdílů mezi pohlavími, zároveň jsou založena na přesvědčení, že ideu podřízenosti ženy muži a z ní pramenící předsudky či zvyky, je třeba postupně ze společností založených na rovnosti mezi lidmi vymýtit. V souvislosti s násilím na ženách to může znamenat přijetí takových opatření, která povzbudí ženy, jež se staly oběťmi násilí (většinou domácího), aby vyhledaly ihned pomoc a jejich výpověď o útoku aby byla brána vážně a nebyla zlehčována.

Úmluva ve svých dalších ustanoveních upravuje konkrétní nástroje sloužící k tomu, že se oběť násilí (a nemusí se jednat jen o ženu, ale např. i o děti či seniory) mohla proti němu skutečně účinně bránit, a to s pomocí státu.

Istanbulská úmluva rovněž ukládá státům učinit „tam, kde je to vhodné, nezbytné kroky k využívání výukového materiálu o otázkách jako je rovnost mezi ženami a muži, genderové role bez stereotypů, vzájemná úcta, nenásilné řešení konfliktů v mezilidských vztazích, genderově podmíněné násilí na ženách a právo na osobní integritu, který by byl přizpůsoben měnící se úrovni vnímání žáků a zahrnut do formálních školních osnov na všech úrovních vzdělávacího systému.“ Ani zde není třeba se obávat „násilného“ překroucení školních osnov ve prospěch „bezpohlavnosti“ společnosti. Citované ustanovení zdůrazňuje nenásilné řešení konfliktů, vedení školáků k rovnosti a vzájemné úctě. Tyto zásady jsou ostatně již dávno obsaženy v principech nejen českého školství.

Vzhledem k její délce (81 článků) by se Istanbulské úmluvě dalo napsat mnohem více. Tímto textem jsem jen krátce chtěla zareagovat na některé výhrady, jež se v poslední době vůči tomuto dokumentu objevily. Nečiním si tedy ambice na úplnost, ani vyčerpávající pojednání o jinak poměrně složitém a členitém textu. Považuji nicméně za důležité zdůraznit, že některé obavy veřejnosti nejsou na místě a že Istanbulská úmluva nepředstavuje pověstného trojského koně, který má rozvrátit naše po staletí budované hodnoty a humanistickou tradici.

2.2. Několik poznámek k otázce ratifikace Istanbulské úmluvy (prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.)¹⁶

Istanbulská úmluva, přesněji Úmluva Rady Evropy o předcházení a potlačování násilí proti ženám a domácího násilí (ETS No. 210, 2011), vyvolává poměrně živou diskusi mezi odborníky i v širší veřejnosti v České republice. V odporu proti její ratifikaci se spojily velmi různorodé síly, používají se často velmi silné a emocionální argumenty. Proto je vhodné se stručně podívat, co je vlastně jejím obsahem, jaké přínosy a jaká rizika by měla pro ČR její případná ratifikace.

Co je v Istanbulské úmluvě?

Istanbulská úmluva je mnohostranná smlouva polootevřené povahy, tzn. že je otevřena nejen pro členské státy Rady Evropy, nečlenské státy Rady Evropy a Evropskou unii, ale Výbor ministrů RE může se souhlasem stran úmluvy pozvat k přístupu i jiný nečlenský stát. Jde o smlouvu, která má aspekty lidskoprávních smluv a smluv mezinárodního práva trestního. Má se aplikovat v době míru i za ozbrojeného konfliktu. Cíle úmluvy jsou zejm. (a) chránit ženy proti všem formám násilí, předcházet, stíhat a odstranit násilí proti ženám a domácí násilí, (b)

¹⁶ Pavel Šturma je vedoucím Katedry mezinárodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Jeho příspěvek byl převzat s jeho laskavým svolením z Bulletinu Výzkumného centra pro lidská práva (1/2019) a je dostupný pod tímto odkazem: https://vclp.cz/files/200000162-334d93445e/Bulletin_UNCE_1_2019.pdf.

příspěť k odstranění všech forem diskriminace žen, (c) vytvořit komplexní rámec a opatření pro ochranu a pomoc všem obětem násilí proti ženám a domácího násilí, (d) podporovat mezinárodní spolupráci s cílem odstranění těchto forem násilí.

Vedle obecných ustanovení, cílů a politik, které zdůrazňují integrovaný přístup k politikám shromažďování údajů o těchto formách násilí, úmluva také vyjadřuje závazky států: jednak se samy (svými orgány) zdrží násilí proti ženám, jednak přijmou nezbytná legislativní a jiná opatření (*due diligence*) k zajištění, prevenci, vyšetřování, trestání a odškodňování činů násilí, které jsou páchané nestátními aktéry.

Z toho též vyplývá, že Istanbulská úmluva není *self-executing*, tedy i po ratifikaci nemůže působit ve vnitrostátním právním řádu přímo, ale vyžaduje přijetí vhodných implementačních opatření. Jakými způsoby se závazky promítnou do vnitrostátního práva, to je věcí jednotlivých států. Hlavní kapitoly Istanbulské úmluvy se člení na prevenci; ochranu a podporu obětem; opatření v hmotném právu (zejm. trestním); ustanovení o vyšetřování, stíhání, procesním právu a ochranných opatřeních; ustanovení o migraci a azylu; mezinárodní spolupráce; monitorovací mechanismus.

V této souvislosti lze zmínit, že úmluva nepodléhá Evropskému soudu pro lidská práva, ale je zde předvídaný mezinárodní kontrolní mechanismus administrativního typu, založený na výboru expertů (GREVIO) a výboru smluvních stran. Úmluva obsahuje většinu prvků typických pro moderní smlouvy, které kombinují trestněprávní ustanovení (kriminalizaci určitých činů, přiměřené tresty, založení trestní jurisdikce, apod.) s ustanoveními o prevenci, ochraně obětí a možnosti kompenzace pro oběti násilí. Zvláštností je čl. 32, který se dotýká občanskoprávních důsledků nucených sňatků (možnost neplatnosti či zrušení).

Co není v Istanbulské úmluvě?

Istanbulská úmluva neupravuje otázky, jak má nebo nemá vypadat rodina, výchova dětí, heterosexuální vztahy nebo svazky osob stejného pohlaví, apod. Jediný potenciálně problematický čl. 14 (*Education*) obsahuje též výraz „non-stereotyped gender roles“, ale hlavní důraz ohledně výchovy je kladen na rovnost mužů a žen, vzájemný respekt, nenásilné řešení sporů v mezilidských vztazích a předcházení násilí proti ženám. Navíc závazek stran je kvalifikovaný, státy mají podniknout nezbytné kroky podle potřeby (*where appropriate*). To znamená, že státy samy rozhodují o tom, co a v jaké formě zařadí do učebních materiálů.

Možné problémy vyplývající z Istanbulské úmluvy

Úmluva je poměrně dlouhý dokument (celkem 81 článků). Většina z nich se týká závazků, jejichž naplnění by nemělo být v ČR problematické, případně už daná opatření v právním řádu jsou, např. kriminalizace pronásledování (*stalking*), fyzického násilí, znásilnění a podobného

sexuálního násilí, některé problémy se v ČR v současné době prakticky nevyskytují (jako nucené sňatky, vraždy ze cti, ženská obřízka, nebo nucené potraty a nucené sterilizace).

Na druhé straně zkušenosti z jiných evropských zemí s větším počtem migrantů z odlišného kulturního a náboženského prostředí, jakož i české zkušenosti z minulého období (sterilizace), svědčí o tom, že riziko některých činů proti ženám není dobré podceňovat.

Nicméně některá ustanovení mohou být problematická a lze jimi argumentovat proti ratifikaci úmluvy. Jak již také upozornila ČAK, čl. 28, který se týká oznamování násilných činů členy některých profesí (*Reporting by professionals*), může být problematický, pokud by se použil zákonodárcem jako další záminka k prolomení mlčenlivosti advokátů. Čl. 28 nicméně nepožaduje zrušení povinnosti mlčenlivosti všech regulovaných profesí, pouze tato povinnost podle vnitrostátního práva nemá být překážkou pro možnost za vhodných podmínek (*under appropriate conditions*) oznámit závažné násilné činy.

Minimálním krokem by byla formulace výkladového prohlášení, kterým by ČR ozřejmila, že taková výjimka se může týkat jen profesí jako lékaři, psychologové, učitelé, kteří se setkávají s oběťmi násilí, ale s vyloučením advokátů, nebo pouze u takových zjištění advokátů, která by neznamenal udávání klientů jako pachatelů.

Několik dalších ustanovení může vést k nepřiměřené finanční zátěži státu, zbytečnému zvyšování trestní represe, nebo zneužívání migrace a pobytových práv. Istanbulská úmluva však podle čl. 78 odst. 2 dovoluje uplatnění výhrad k některým článkům, zde by bylo vhodné jich v podstatné míře využít. Týkají se zejména čl. 30 odst. 2, který požaduje vyplácení kompenzace obětem násilí státem namísto pachatele, čl. 55 odst. 1, který požaduje vyšetřování činů i bez oznámení či bez souhlasu oběti, a to pro drobné činy fyzického násilí, a čl. 59, který velkoryse požaduje udělování pobytových statusů pro migranty, v případě rozvodu manželství a pro oběti činů uvedených v úmluvě.

Zde jsou namísto výhrady v tom smyslu, že ČR nepůjde nad rámec své dnešní úpravy v zákoně o obětech trestných činů, resp. v zákoně o pobytu cizinců, která se jeví jako dostatečná. Kromě toho je možné zvážit výhrady podle čl. 78 odst. 3, který státu při ratifikaci nebo přístupu k úmluvě umožňuje si vyhradit právo stanovit jiné než trestní sankce pro některé činy. Co se týče sexuálního obtěžování (*harassment*), tam přímo předmětný čl. 40 státům umožňuje zvolit mezi trestními a jinými sankcemi.

Závěr

Istanbulská úmluva jistě není jednoduchý dokument. Rozhodování o její ratifikaci by nemělo být spojeno s ideologickou, ale s věcnou, odbornou diskusí, založenou na právním rozboru úmluvy a jejích dopadů do českého právního řádu. Celkově převládají pozitivní aspekty, ale nelze

ignorovat ani některá problematická ustanovení. Proto lze doporučit její ratifikaci, avšak pouze s uplatněním uvedených výhrad a výkladového prohlášení.

2.3. **Obavy z Istanbulské úmluvy nejsou odůvodněné (Mgr. Zuzana Fellegi, M. A., LL. M)**¹⁷

Násilí na ženách a domácí násilí je rozšířeným mezinárodním fenoménem a dle průzkumů více než třetina žen ve všech zemích¹⁸ zažila během svého života nějakou formu fyzického nebo sexuálního napadení, a více než polovina žen zažila sexuální obtěžování.¹⁹ Tyto statistiky byly potvrzené i v České republice (ČR), kde má s fyzickým nebo sexuálním násilím ze strany svého partnera zkušenosti více než 32 % žen, 12 % zažilo sexuální zneužívání v dětství a 5 % bylo obětí znásilnění.²⁰ Alarmující je přitom skutečnost, že více než 70 % obětí násilí tyto činy nikdy nenahlásilo²¹ zejména kvůli společenským předsudkům a nedůvěře v činnost policie, i nedostatku zařízení a odborníků, na které by se oběti násilí mohly obrátit.

O násilí vůči ženám se veřejně nemluví, je společensky považováno za „ostudu“ nebo v lepším případě za „věc privátní“, a je bohužel do velké míry tolerováno. Zvláště násilí v rodinách je však velmi nebezpečné, protože se postupně zvyšuje a přímo ohrožuje i děti. Podobně sexuální násilí je tabuizované a mnoho žen a dívek, ale i chlapců se nikdy nesvěří, že bylo obtěžováno v zájmových kroužcích, školách, zaměstnání, ale mnohokrát i členy rodiny či rodinnými přáteli – a útočníci tak můžou nadále nerušeně zneužívat desítky dalších lidí. Základním problémem je nedostatečná informovanost veřejnosti o tom, co mají v takových situacích dělat, kam se můžou obrátit a jakým způsobem se můžou bránit. Zcela zásadním krokem je proto vybudování a udržování sítě funkčních a propojených služeb, které můžou těmto obětem skutečně rychle a účinně pomáhat. Právě v této oblasti jsou v ČR pořád patrné velké nedostatky – není finančně zabezpečené dlouhodobé provozování bezplatné linky SOS, dostatek azylových domů, specializovaných poradenských pracovišť a policejních týmů. Nedostatečné jsou také psychoterapeutické, finanční a právní služby pro oběti; programy pro násilné osoby; a systémová úprava styku dětí s násilným rodičem. Chybí také obecná informovanost veřejnosti, ale i expertů o této problematice.²² Právě tyto problémy by Istanbulská úmluva mohla zlepšit,

17 Zuzana Fellegi je právničkou věnující se lidským právům a anti-diskriminaci a lektorkou Anglo-americké university (AAU) v Praze. Tento příspěvek je zkrácenou verzí jejího článku, který bude publikován v Alica Kizeková a kol., České zájmy v roce 2019: Analýzy ÚMV, Praha: ÚMV, 2019 a připravované publikaci Šimáčková, Havelková, Šponďrová, Mužské právo?.

18 bez ohledu na jejich ekonomickou, politickou situaci nebo dominantní náboženství.

19 FRA (2014) Násilí na ženách: průzkum napříč EU. Dostupné z: <https://bit.ly/2VvHD6Q>; WHO (2014) Global Status Report on Violence Prevention 2014. Dostupné z: <https://bit.ly/2Yq54A9>

20 FRA (2012) Survey on violence against women in EU. Dostupné z: <https://bit.ly/2W94klK>

21 Znásilněně ohlásí dokonce pouze 10% obětí. WHO. Global Status Report on Violence Prevention 2014. Dostupné z: <https://bit.ly/2Yq54A9>.

22 ÚV ČR (2017) Souhrnná zpráva za rok 2017 o plnění Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018. Dostupné z: <https://bit.ly/2Vxfqg5>

protože klade hlavní důraz na prevenci a osvětu, která by měla možné násilí odstranit již v jeho zárodku a snaží se problémy řešit komplexním a koordinovaným způsobem.²³

Česká vláda pracuje na aktivitách v této oblasti již od 90 let²⁴ a i přes změny vládních koalic byl její oficiální přístup k této úmluvě koherentní, a byly přijaty všechny legislativní změny potřebné k její implementaci. Veřejná diskuse ohledně Istanbulske úmluvy v ČR je otevřená²⁵ a probíhá za účasti reprezentantů všech dotčených skupin,²⁶ expertů i zástupců jednotlivých ministerstev a Úřadu vlády ČR (ÚV ČR). Informace jsou dlouhodobě veřejně přístupné a zprostředkovávané zejména Odborem rovnosti žen a mužů ÚV ČR, ale také organizacemi věnujícími se právům žen a násilí na ženách.²⁷ V českých médiích se informace o Istanbulske úmluvě vyskytují nepravidelně a jejich výskyt narostl až po kázání Petra Piňhy v katedrále sv. Víta v září 2018.²⁸ Zatímco zmínky na stránkách veřejnoprávních médií nejsou příliš časté, některé webové portály se problematice úmluvy věnují velmi intenzivně, v průměru až desetkrát více.²⁹ I když 34 států Evropy Istanbulskou úmluvu již úspěšně aplikuje,³⁰ v ČR má tato úmluva pořád několik skalných kritiků, jejichž námitky byly již v minulosti vyvráceny.³¹ Pro účely této analýzy ve zkratce uvádím protiargumenty alespoň k některým nejvíce frekventovaným výhradám.

- **Úmluva nechrání před násilím pouze ženy, ale každou fyzickou osobou, která se stane obětí násilí, tedy i muže, seniory a děti (Čl. 2 odst. 2; Čl. 4 ods. 1). Úmluva je však v první řadě zaměřena na ochranu žen, vzhledem k tomu, že násilí je vystavena více než 1/3 všech žen a v oblasti domácího násilí ženy představují absolutní většinu obětí.**³²
- **Úmluva není prvním mezinárodním právním dokumentem, který pojem gender používá, ale navazuje na mezinárodní právní zdroje OSN, Rady Evropy (RE) i Evropská unie (EU).**³³

23 Úmluva se věnuje vzdělávání veřejnosti i profesionálů, podpůrným a sociálním službám i následné pomoci, kde má ČR ještě mnohé mezery.

24 Ve Výboru ministrů i v Parlamentním shromáždění Rady Evropy má ČR (tak jako ostatní členské státy) své zástupce, kteří se na těchto aktivitách od začátku podíleli.

25 K úmluvě bylo předloženo několik petic - od České ženské loby a Amnesty International, Občanské iniciativy tradiční česká rodina, a Farností Nový Jičín.

26 Rosa, Bílý kruh, Acorus, Pro Dialog, Spondea, Profem, Česká ženská loby, Persefona, IC Praha, Asociace pracovníků intervenčních center, Centrum Locika.

27 <http://www.tojerovnost.cz/cs/>; <https://czlobby.cz/cs/zpravy/violence-against-women>;

<http://www.rovnance.cz/istanbulska-umluva-ceky-text-a-nektere-dalsi-souvisejici-dokumenty/>.

28 ČT24 (2018) Odebírání dětí, vyhlazovací tábory, přirovnání k nacismu. Piňhův náhled na Istanbulskou úmluvu má v církvi ohlas. Dostupné z: <https://bit.ly/2YklZbl>.

29 Ve vysílání ČT a veřejnoprávního rozhlasu je možné za rok 2018 najít pouze několik zpráv. Nejčastěji zmínky se vyskytují na serveru Parlamentní listy (téměř 100x), Politické listy, Euportal, Protiproud a Rukojmí.

30 Tyto státy vykazují zejména zvýšený počet míst v azylových domech i jejich celkový počet, zavádění bezplatných nonstop linek a zvýšený počet nahlášených případů násilí. Pozitivní výsledky byly zaznamenány také u jihoamerických států OAS, které uzavřely podobnou regionální úmluvu proti násilí na ženách.

31 Daniel Bartoň <https://bit.ly/2SjJGZX>, Lucie Nešporová <https://bit.ly/2GxsAF5>, Odbor rovnosti žen a mužů ÚV ČR <https://bit.ly/2CBoJFP>, Daniel Soukup <https://bit.ly/2Wd2ekU>, Pavel Šturma <https://bit.ly/2IDruYz>.

32 Z českých výzkumů vyplývá, že v oblasti celkové kriminality v ČR tvoří muži více než 85 % pachatelů trestné činnosti a u sexuálně motivovaného násilí (na ženách i dětech) jsou pachatelé dokonce ve více než 90 % případů. Vláda ČR. Zpráva Muži a násilí v České republice. 2016. Dostupné z: <https://bit.ly/30vxU41>.

33 Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen; Komentáře kontrolního Výboru OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen; Úmluva OAS z Belém do Pará; Judikatura Evropského soudu pro lidská práva a Deklarace OSN o odstranění všech forem násilí na ženách. OSN a EU v r. 2017 představili novou globální iniciativu Spotlight, která staví boj proti genderovému násilí do centra úsilí o dosažení rovnosti žen a mužů.

Úmluvu podepsala i EU a směřuje k její ratifikaci.³⁴ K ratifikaci úmluvy, podpoře rovností žen a mužů a potírání genderových stereotypů se ČR zavázala i ve své kandidatuře do Rady OSN pro lidská práva, jejíž členkou bude v období 2019-21.

- **Úmluva nepřiznává žádná speciální práva LGBT komunitě, ale tak jako všechny jiné fyzické osoby je chrání před násilím (Čl. 4).** Zákaz diskriminace na základě genderové identity, z důvodu pohlavní identifikace nebo sexuální orientace je již nyní obsažen v českém antidiskriminačním zákoně (§ 2 odst. 4). Otázka sňatků a adopce dětí v případě stejnopohlavních párů není předmětem této smlouvy a nemá žádnou návaznost na zákon o manželství pro osoby stejného pohlaví.
- **Úmluva nezavádí do škol „genderovou ideologii,“ ale vzdělávání a osvětu vedoucí k rovnosti a toleranci a chápání společenských rolí bez stereotypů (Čl. 14).** Navíc je ve formulaci textu výslovně uvedeno „tam, kde je to vhodné“, což znamená, že je na zvážení každého státu, jestli a v jaké formě bude toto vzdělávání provádět. Tato oblast je již nyní v ČR upravena školským zákonem, který za obecný cíl vzdělávání označuje mimo jiné pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti (§2 odst. 2). Potřeba vzdělávání a osvěty je pak ukotvena také v řadě dalších mezinárodních úmluv, které ČR již ratifikovala.³⁵
- **Úmluva (čl. 28) nenařizuje povinnost prolomení principu mlčenlivosti advokátů, ale uvádí, že tato zásada nemá bránit v podání oznámení některými profesními skupinami lidí, v případě odůvodněných obav ze spáchání násilných činů nebo jejich možného opakování.** Jedná se tedy o možnost, ne povinnost. Dále, dle důvodové zprávy, se jedná o zejména o lékaře, lékařky a psychiatry, psychiatricky. Navíc si smluvní strany mohou samy určit okruh osob a podmínky tohoto jednání.
- **Úmluva nezakazuje mediaci nebo smírčí řízení, ale zakazuje pouze jejich povinnou formu, tj. případy, kde by zákon alternativní řešení v případě násilí přímo nařizoval (Čl. 48).**³⁶
- **Úmluva nezavádí pravomoc sociálních služeb zasahovat do rodin a odebírat děti.** V ČR má orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) již nyní povinnost zasahovat v rodinách, kde dochází k násilí, na základě zákona o sociálně-právní ochraně dětí (§ 6 g) a § 10).
- **Úmluva nezavádí povinnou legalizaci migrace z důvodů násilí na ženách.** Úmluva totiž nemění podmínky přijímání migrantů zakotvené v zákonu o azylu, který již nyní uvádí, že jedním z důvodů pro udělení azylu je odůvodněný strach z pronásledování z důvodů pohlaví (§ 12). Toto ustanovení tedy již v českém právu existuje a nemělo za následek nárůst žádostí ani udělených azylů.

34 V r. 2016 přijal český vládní Výbor pro EU rámcovou pozici ČR k návrhu na přistoupení EU k Istanbulské úmluvě, ve které přistoupení v rámci kompetencí EU podporuje. V případě, že EU smlouvu ratifikuje, stane se tato smlouva právem EU a její ustanovení budou pro oblast aplikace práva EU pro ČR závaznou.

35 Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace (čl. 10 c); Úmluva RE o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání (čl. 6); Úmluva RE o komplexním přístupu k ochraně, bezpečnosti a poskytování služeb při fotbalových zápasech a dalších sportovních akcích (čl. 8 odst. 2, čl. 5 odst. 7).

36 V ČR je využití smírčího řízení a mediace dobrovolné a je vhodné zejména u rozvodových sporů. Nicméně smír předpokládá vyrovnanost sil a ochotu obou stran, což v případech domácího násilí často chybí - násilník se totiž většinou dohodnout nechce, usiluje o nátlak, protahování sporů a vynucení své vůle. Mediace je zde proto neúčinná až škodlivá, protože prodlužuje stav ohrožení týrané osoby. Smír je eventuálně vhodný až při narovnávání rodinných vztahů po úspěšném absolvování terapie ze strany násilné osoby.

- **Úmluva neumožňuje nepřiměřenou kontrolu ze strany orgánů Rady Evropy.** Kontrolní mechanismus je zcela standardní a je prováděn nezávislou skupinou expertek a expertů z členských států (GREVIO), která státům sděluje svá právně nezávazná doporučení, která nejsou vymahatelná ani sankcionovaná. Do systému monitoringu jsou navíc začleněny i národní parlamenty a Parlamentní shromáždění RE, kde má ČR své zástupce.³⁷
- **Formulace jednotlivých ustanovení úmluvy ve formě „smluvní strany zajistí..., smluvní strany přijmou... „je zcela v souladu s praxí formulace mezinárodních smluv a řadu z nich ČR bez výhrad přijala.³⁸**

Experti z řad ministerstev a veřejnosti, kteří dlouhodobě na této agendě pracují v rámci Rady vlády pro rovnost žen a mužů a jejího Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách, přijetí úmluvy jednoznačně doporučují.³⁹ Ratifikaci podporují také dotčené resorty včetně Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva spravedlnosti i Policejní prezidia ČR.⁴⁰ Závazek ratifikace úmluvy byl navíc součástí oficiální kandidatury ČR do Rady OSN pro lidská práva. Z výzkumu českého veřejného mínění vyplývá, že přes 70 % dotázaných považuje současnou situaci v oblasti násilí na ženách v ČR za problém a celých 84 % souhlasí se zvýšeným zaměřením se na prevenci násilí.⁴¹

Závěrem je možné shrnout, že se ČR dlouhodobě a systematicky věnuje práci na přijetí Istanbulske úmluvy a v současnosti české právo upravuje téměř všechny její práva a povinnosti. Diskurz možného katastrofického dopadu této úmluvy na českou společnost nemá základ v textu dokumentu, v jeho důvodové zprávě, ani v praxi aplikujících států, kde nebyl zaznamenán žádný negativní vliv, naopak je u nich patrné kontinuální zlepšování situace. Diskuze založená na tomto diskurzu není věcná a systematicky odsouvá základní téma úmluvy - násilí na ženách a výhody jeho komplexního a globálního řešení. Protože není zjevně možné vyhovět v této otázce názorům a preferencím všech (což je ostatně obecně téměř nemožné), je nutné zvážit, do jaké míry by vykonstruovaný negativní dopad úmluvy měl ohrozit reálnou potřebu potírání násilí. V tomto případě jistě převažuje zájem ochrany žen, tak jako dalších možných obětí násilí, před hypotetickými výhradami. Nejedná se přitom jen o mezinárodní závazek státu směrem k zahraničí, ale především o závazek státu vůči svým občanům, jimž dává najevo, že má zájem řešit jejich problémy a hlásí se k této odpovědnosti.

37 Tento mechanismus používá většina smluv OSN a RE a ČR řadu z nich podepsala a systém této kontroly bez problémů dodržuje. Naopak některé z těchto úmluv má mnohem silnější kontrolní mechanismus, protože umožňují jednotlivcům a neziskovým organizacím podávat stížnosti proti státům, přičemž Istanbulská úmluva taková podání neumožňuje.

38 Podobné formulace se nacházejí ve smlouvách OSN i Rady Evropy, ale i v právu EU, kde například směrnice stanovují pouze cíl, který musejí všechny členské státy splnit, a je na jednotlivých zemích, jak formulují příslušné vnitrostátní zákony a další opatření, aby těchto cílů dosáhli.

39 Záznamy z jednání jednotlivých orgánů jsou veřejně přístupné na webových stránkách ÚV ČR.

40 Exministr spravedlnosti Jan Kněžínek (nestr. ANO) „V úmluvě nespátřuji nic, co by bylo v rozporu s tradicemi a hodnotami, na kterých stojí Česká republika, její Ústava a právní řád“. Dostupné z: <https://bit.ly/2VPqNFb>.

Ivana Nguyenová (mluvčí Policejního prezidia): „Nemáme žádné výhrady k ratifikaci Istanbulske úmluvy, v našich zákonných normách máme tuto problematiku velmi dobře ošetřenu.“ Dostupné z: <https://bit.ly/2Jvd9Ae>.

41 Amnesty International (2018), Proč potřebuje česká republika istanbulskou úmluvu? Dostupné z: <https://bit.ly/2Qesy8y>.

2.4. Jak (ne)uvažovat o násilí a Istanbulské úmluvě (JUDr. Bc. Daniel Bartoň, Ph.D, LL.M.)⁴²

Nestává se často, aby ratifikace mezinárodní smlouvy v České republice vyvolala vášnivou debatu. Natož aby se do takové diskuse zapojovali kromě právníků také lidé, kteří doposud nejevili zájem ani o mezinárodní právo, ani o oblast, kterou se snaží daná úmluva regulovat. Přesně takové pozornosti se dostalo Úmluvě Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (dále také jen *Istanbulská úmluva*).

Zájem široké veřejnosti o české mezinárodněprávní závazky i o aktivní účast na rozboru možností realizace těchto závazků je nepochybně pozitivním projevem občanské společnosti. Zapojení širokého okruhu neprávnicků s sebou nicméně nese riziko, že se diskuse vydá do oblastí, které by tvůrcům textu ani jeho odborným interpretům na mysl nepřišly.

Dle mého názoru se debaty o Istanbulské úmluvě do řady takových zákoutí dostaly. Často k tomu došlo z prostého důvodu neznalosti pravidel interpretace (mezinárodních) právních textů; diskutující například vycházejí z mylných domněnek, že úmluvu je možné interpretovat takřka libovolně, že je možné čtením úmluvy mezi řádky konstruovat práva a povinnosti, že se úmluva snaží řešit problémy, které v ní nejsou výslovně obsaženy, že není třeba přihlížet k širším kontextům nebo jiným mezinárodním úmluvám, nebo že je české znění úmluvy právně závazné (směrodatné). Jindy svou roli mohly sehrát snahy nalézt v textu to, co si jeho čtenář předsevzal či k čemu byl pobídnut.

Řada kritiků se obává toho, že by Istanbulská úmluva mohla snížit některé současné standardy, například v oblasti rovnosti pohlaví nebo náboženské svobody. Takové obavy jsou však liché, neboť úmluvu je třeba vykládat takovým způsobem, aby byly dosavadní lidskoprávní standardy nejen udrženy, ale pokud možno i lépe naplněny. Obdobně nepatřičná je kritika Istanbulské úmluvy pro neurčitost nebo mezinárodní diktát: relativně obecná formulace úmluvy je projevem přístupu, který stanoví pouze základní pravidla a cíle - a nalezení vhodných prostředků nechává na národních zákonodárcích. Na nich také je, aby zvolili opatření, která odpovídají finančním možnostem dané země - a aby zohlednili náklady a ušlé příležitosti domácího násilí a násilí na ženách v dané lokalitě.

Některé výtky vůči Istanbulské úmluvě pak představují zjevné omyly. Například obava z nikým nevoleného, nikomu neodpovědného a mimořádnými privilegii obdařeného kontrolního orgánu GREVIO není na místě, neboť jde o standardní kontrolní orgán, který tvůrci úmluvy obdařili spíše

---

⁴² Daniel Bartoň se ve své advokátní praxi věnuje pomoci obětem sexuálního a domácího násilí. Přednáší na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy. Původní článek vyšel v nezkrácené podobě v časopise *Jurisprudence* (2/2019) a je dostupný pod odkazem: <http://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/jak-ne-uvazovat-o-nasilii-a-istanbulske-umluve.m-371.html>. S laskavým souhlasem autora jsme využili jeho zkrácenou verzi.

skromnými pravomocemi (nemůže například rozhodovat o individuálních stížnostech). Nebo riziko prolomení advokátní mlčenlivosti či zákaz smírného řešení sporů (např. formou mediace), pro které není opora ani v textu úmluvy, ani v souvisejících dokumentech.

Nezanedbatelná část kritiky se soustředí na údajnou ideologičnost dokumentu a na zavádění konceptu *genderu* do českého práva. Byť je z jazyka a koncepce Istanbulské úmluvy zřejmé, z jakých ideových či ideologických okruhů její text vychází, neznamena by její ratifikace, že by v České republice každý musel k těmto myšlenkovým proudům konvertovat a nemohl by je podrobovat žádné kritice. Istanbulská úmluva nechává otevřený prostor pro diskusi o identitárních otázkách; o čem však diskutovat nelze, je přípustnost násilí na ženách a domácího násilí. Pokud jde o *gender*, tento termín i koncept se v českém právu vyskytuje již v současnosti a jeho součástí zůstane bez ohledu na ratifikaci Istanbulské úmluvy do té doby, dokud bude Česká republika členem mezinárodních organizací a signatářem mezinárodních úmluv o lidských právech, nebo do okamžiku, kdy dojde k zásadní proměně mezinárodního práva.

Istanbulskou úmluvu považuji za relativně standardní mezinárodní lidskoprávní úmluvu. Její obsah při zohlednění běžných pravidel právní interpretace nijak zásadně nevybočuje ze současného mezinárodního lidskoprávního diskurzu. Byť je každému textu možné vytýkat nějaké nedokonalosti (tím spíše textu tvořenému větším množstvím autorů), nenalezl jsem na Istanbulské úmluvě takové právní vady, které by v případě ratifikace představovaly pro Českou republiku a českou společnost zásadní riziko.

Veřejné debatě o vhodnosti ratifikace Istanbulské úmluvy by dle mého názoru prospěl přesun od tvrzených (ale nepodložených) právních rizik a zcela nesouvisejících témat k otázkám, které jsou často stručně přecházeny: Jak je to s násilím v české společnosti a jaké jsou jeho dopady? Kdo jsou nejčastější pachatelé a oběti násilí? Jaké jsou hlavní příčiny páchaného násilí? Dělá Česká republika dost pro snižování násilí na ženách a domácího násilí? Je Istanbulská úmluva schopna vhodným způsobem přispět k naplňování vize společnosti bez násilí? Nebo víme o lepších nástrojích - a pokud ano - o jakých?

Pro zodpovědné posouzení těchto otázek je nutné se vyvarovat bagatelizace násilí a míry jeho výskytu ve společnosti, stejně jako namlouvání si, že ochrana žen před násilím je v České republice na solidní úrovni, aniž bychom byli schopni tato tvrzení opřít o kvalitní data. Z toho, že Česká republika přijala řadu legislativních opatření nebo z počtu nahlášených trestných činů není možné bez dalšího vyvozovat zásadní závěry v oblasti, o které je jen málo obětí a pachatelů připraveno otevřeně hovořit. Tím spíše v situaci, kdy dosavadní kusé výzkumy ukazují na to, že většina společnosti vnímá násilí na ženách jako problém, že více než třetina společnosti byla obětí sexuálního násilí nebo obtěžování a že cca 10-40 % české populace je obětí domácího násilí.

S ohledem na vášnivost argumentace zastánců i odpůrců ratifikace Istanbulské úmluvy považují za důležité, aby se všichni diskutující zamýšleli nad tím, jak jednotlivé projevy a postoje působí na (potenciální) pachatele a oběti násilí. Ač to řada řečníků nemá v úmyslu nebo si to vůbec nepřipouští, některé formy argumentace mohou v pachatelích vyvolávat pocit, že se ničeho závažného nedopustili - a v obětech dojem, že na nich české společnosti nezáleží. Bylo by politováníhodným výsledkem veřejné debaty, pokud by takové vnímání mělo být mezi dotčenými osobami výrazněji zastoupeno.

3. Dopady ratifikace Úmluvy ve vybraných státech Rady Evropy

V následující kapitole je podán přehled aktivit zkoumaných států v návaznosti na některá ustanovení Úmluvy a reakce monitorovacího orgánu GREVIO a Výboru smluvních stran na naplňování těchto ustanovení. Do přehledu není zdaleka zařazeno všech 81 čl. Úmluvy, ale jen ty ustanovení, které v českém veřejném diskursu budí nejčastější obavy.

Konkrétní byly do rozboru zařazeny následující ustanovení Úmluvy:

- Čl. 6 (Politiky zohledňující rovnost žen a mužů)
- Čl. 8 (Finanční zdroje)
- Čl. 9 (Nevládní organizace a občanská společnost)
- Čl. 12 (Obecné povinnosti) a Čl. 13 (Zvyšování obecného povědomí)
- Čl. 17 (Zapojení soukromého sektoru a médií)
- Čl. 28 (Oznamování ze strany odborníků)
- Čl. 40 (Sexuální obtěžování)
- Čl. 59 (Povolení k pobytu), čl. 60 (Žádosti o azyl z důvodu pohlaví) a čl. 61 (Zásada nevracení)

K zařazení těchto článků došlo na základě nejčastějších obav zmiňovaných v mediálních výstupech a internetových publikacích.⁴³

3.1. Čl. 6 (Politiky zohledňující rovnost žen a mužů)

Článek 6

Politiky zohledňující rovnost žen a mužů

Smluvní strany se zavazují, že do provádění a hodnocení dopadu ustanovení této Úmluvy začlení hledisko přihlížející k pohlaví a že budou podporovat a účinně prosazovat politiku rovnosti žen a mužů a posílení postavení žen.

⁴³ Viz např. <https://www.bcb.cz/wp-content/uploads/2019/02/VYJ%C3%81D%C5%98EN%C3%8D-OSOBNOST%C3%8D-2019.pdf>.

V souvislosti s tímto ustanovením se vyskytuje obava, že Úmluva je jen zástěrkou pro prosazení tzv. gender ideologie. Tato obava se objevuje v řadě variací.⁴⁴ V podstatě tvrdí, že Úmluva prosazuje tzv. genderovou ideologii. Ta má spočívat v tom, že usiluje o tzv. genderovou neutralizaci. Tedy o smazání rozdílů mezi muži a ženami a potírání biologických rozdílů.

3.1.1. Albánie

Státní zpráva Albánie zavedení opatření přímo v souvislosti s čl. 6 nezmiňuje. Co se týče politik rovnosti žen a mužů a posílení práv žen, Albánie uvádí např. přijetí *Národní strategie pro rovnost žen a mužů, snížení výskytu genderově podmíněného a domácího násilí na léta 2011 – 2015* a navazujícího akčního plánu pro její implementaci. Mezi hlavní cíle této strategie patří posílení institucionálního a právního mechanismu, zajištění větší účasti žen na rozhodování, zlepšení ekonomického postavení žen a redukce genderově podmíněného násilí. Tuto strategii však vláda přijala již před ratifikací Istanbulské úmluvy (ratifikována v roce 2013).

Albánie přijala také *Národní akční plán pro zapojení mužů jakožto partnerů žen do boje proti domácímu a genderově podmíněnému násilí na léta 2014 – 2019*⁴⁵ s cílem redukovat násilí na ženách a prosazovat rovnost žen a mužů skrze zapojení mužů jakožto spojenců žen a příkladů a aktérů pozitivní změny.

GREVIO ve své evaluační zprávě konstatuje, že Albánie do svého přístupu k násilí na ženách v široké míře začlenila hledisko přihlížející ke specifickým potřebám žen a mužů, když své politiky a opatření za účelem boje proti násilí propojila s opatřeními za účelem prosazování rovnosti žen a mužů v rámci řady strategických dokumentů vlády. Tento přístup GREVIO hodnotí jako zásadní pro účinné potírání násilí na ženách a v souladu s přístupem uvedeným v článku 6. Výstupy jednotlivých opatření v rámci strategických dokumentů pro boj s genderově podmíněným násilím se však podle GREVIO převážně zaměřují na domácí násilí a nedostatečně reflektují další formy násilí na ženách, jako jsou např. nucené sňatky, sexuální násilí, znásilnění, apod.

V kontextu stereotypů o domácím násilí GREVIO varuje před zúženým chápáním tohoto násilí jako fenoménu spojeného s chudobou. GREVIO upozorňuje, že albánské výzkumy potvrzují, že výskyt domácího násilí je vysoký také u vzdělaných žen a v dobře finančně zajištěných rodinách. GREVIO dále varuje před tendencí usilovat o zachování rodiny a partnerského vztahu za každou cenu (i v případě domácího násilí) s odkazem na tradiční hodnoty a roli ženy.

Ve vztahu k čl. 6 učinilo GREVIO ve své evaluační zprávě následující doporučení:

⁴⁴ Viz například: <http://www.fatym.com/view.php?navezclanku=gender-ideologie-na-postupu-evropska-unie-odsouhlasila-ze-podepise-istanbulskou-umluvu&cislocclanku=2017050056>

⁴⁵ Ve zprávě Albánie je akční plán označen jako „National Action Plan for Involvement of Men/Boys as partners with women/girls in combating gender based violence/domestic violence 2014-2019“

- podporovat v rámci společnosti porozumění genderové povahy násilí na ženách, které dopadá na ženy nikoliv z důvodu úrovně jejich vzdělání nebo socio-ekonomického postavení, ale proto, že jsou ženy,
- reagovat na postoje veřejnosti, které ospravedlňují násilí v rámci rodiny,
- při vytváření opatření zaměřených na různé formy násilí na ženách, nejenom na domácí násilí, důsledně uplatňovat hledisko rovnosti žen a mužů.

Výbor smluvních stran následně Albánii adresoval toto doporučení týkající se čl. 6:

- podporovat v rámci společnosti jasné porozumění genderové povahy násilí na ženách a jeho nepřijatelnost za jakýchkoliv okolností.

V žádném doporučení se tedy neobjevuje snaha o prosazení tzv. genderové ideologie, smazání rozdílů mezi ženami a muži či potírání biologických rozdílů. Snahou doporučení je šíření povědomí společnosti o skutečnosti, že násilí se týká celé společnosti, dopadá převážně na ženy a je nepřijatelné za jakýchkoliv okolností. Dále se doporučuje zohledňovat specifickou situaci žen při formulaci opatření pro boj se znásilněním, nucenými sňatky, nucenou sterilizací, ad., tedy s činy, které dopadají v drtivé míře právě na ně. Na základě uvedených informací lze shrnout, že Albánie politiky rovnosti žen a mužů a formulovala již před ratifikací Istanbulské úmluvy. Na existující národní strategii navázala po ratifikaci akčním plánem na podporu zapojení mužů do boje proti násilí na ženách.

3.1.2. Dánsko

Státní zpráva Dánska zavedení opatření přímo v souvislosti s čl. 6 nezmiňuje. Začlenění genderového hlediska je zmíněno pouze v případě práce s žadatelkami o azyl, kterým jsou zajištěné toalety a koupelny oddělené od mužských. Většinou jsou pro žadatelky a žadatele o azyl zřízeny i samostatné budovy a ženám je také zajištěn přístup do dalších ochranných zařízení dle jejich individuálních potřeb. Zaměstnanci azylových center prochází kurzem zaměřeným na oblast genderových vztahů, rovnost žen a mužů, práv žen, dětí a menšin. Žadatel či žadatelka o azyl také mohou požádat o zajištění pracovníka stejného pohlaví.

Evaluační zpráva GREVIO čl. 6 a žádná doporučení v této souvislosti nezahrnuje. Genderové hledisko je zmíněno pouze v souvislosti s azylovým řízením a sběrem statistických dat.

GREVIO ve své evaluační zprávě v této souvislosti následující doporučení:

- Za účelem zajištění efektivních postupů přihlížejících k pohlaví, GREVIO vyzývá Dánské authority, aby zajistily systematické předávání informací žadatelkám o azyl ohledně jejich práv jakožto žen, před nebo v průběhu prvního rozhovoru s Dánskou imigrační službou. Zahrnuty by měly být i informace nezávislých služeb pomáhajících žadatelkám o azyl

ohledně možnosti vyžádat si případového manažera a tlumočnicka stejného pohlaví a možnosti podat žádost o azyl samostatně dle svých schopností.

- GREVIO vyzývá Dánskou imigrační službu, aby začlenila specifické genderové otázky do standardní procedury rozhovorů za účelem systematického zjišťování toho, zda daná žena nebyla vystavena pronásledování založenému na pohlaví, nebo zda jí takové pronásledování nehrozí.
- GREVIO vybízí dánské orgány, aby provedly průzkumy o všech formách násilí páchaného na ženách s přihlédnutím k tomu, že výsledkem předchozích průzkumů využívajících metodu self-reportingu byla nižší míra prevalence než u průzkumů založených na rozhovorech tváří v tvář, jako je např. průzkum Agentury EU pro základní práva z roku 2014. Všechna šetření by měla být prováděna za využití metod, které ženám umožňují cítit se bezpečně a svobodně mluvily o případech násilí.

Výbor smluvních stran žádné doporučení Dánsku v souvislosti s tímto článkem neudělal. Z toho lze vyvodit, že Dánsko obecně v této části Úmluvu naplňuje a na článek 6 není kladen takový důraz. Z doporučení GREVIO obsažených v evaluační zprávě je patrné, že „genderovým“ přístupem rozumí GREVIO zohledňování specifických potřeb a životních zkušeností žen (v rámci azylového řízení se jedná o možnost požádat o tlumočnicka/tlumočnici stejného pohlaví, doplnění otázek týkajících se zkušenosti s násilím založeným na pohlaví, zajištění vyhrazených toalet a sprchových koutů pro ženy apod.).

3.1.3. Černá Hora

Státní zpráva Černé hory, evaluační zpráva GREVIO ani doporučení Výboru smluvních stran článek 6 nezmiňují. Co se týče politik rovnosti žen a mužů, státní zpráva Černé Hory pouze odkazuje na přijetí Akčního plánu pro dosažení rovnosti žen a mužů v roce 2013 (*Action Plan for achieving gender equality*). Akční plán byl přijat před ratifikací a nabytí účinnosti Úmluvy.

V souvislosti s čl. 6 navrhlo GREVIO ve své evaluační zprávě následující doporučení:

- GREVIO podporuje zvýšení úsilí vzdělávat novináře a novinářky ohledně různých forem násilí na ženách, násilí založeného na pohlaví a způsobů jak o těchto formách násilí informovat. GREVIO dále podporuje, aby autority Černé Hory aktivně podporovaly soukromý sektor v aktivním zapojení se prevence a potírání násilí na ženách ve všech formách.

GREVIO také vítá vytvoření postupů přihlížejícím k pohlaví v rámci přijímacího procesu žadatelů a žadatelek o azyl, jako např. odděleného ubytování pro svobodné muže a ženy, nebo zacházení s oběťmi násilí založeného na pohlaví s náležitou péčí. Obětem tohoto násilí jsou poskytnuty procesní záruky jako například osvobození od zadržení na hranicích nebo v tranzitním prostoru při příjezdu. Dále jsou umístěny v samostatném ubytovacím zařízení a informovány o svém právu

podat individuální žádost o azyl. Pokud jde o podpůrné služby, mají rovněž přístup ke zdravotnickým službám a je jim nabídnuto ubytování a finanční podpora, dokud nejsou přiměřeně schopny postarat se o sebe. GREVIO však poznamenává, že neexistují žádné specifické pokyny přihlížející k pohlaví, jejichž cílem je zvýšit povědomí ředitelů a ředitelky azylových zařízení o možných specifických potřebách žen, které se staly obětí násilí založeného pohlaví, nebo jsou jím ohroženy.

V této souvislosti učinilo GREVIO ve své evaluační zprávě následující doporučení:

- GREVIO vyzývá orgány Černé Hory, aby vypracovaly pokyny přihlížející ke specifickým potřebám žen a mužů s cílem zvýšit povědomí příslušných aktérů a akterek o potřebách zvláštní ochrany žen žádajících o azyl, které se staly oběťmi nebo jsou vystaveny riziku násilí na základě pohlaví.
- GREVIO vyzývá orgány Černé Hory, aby pokračovaly ve svém úsilí o identifikaci žadatelek o azyl, které zažily nebo jsou v ohrožení násilím na základě pohlaví, tím, že vytvoří a budou šířit pokynů přihlížejícím k pohlaví pro určení statusu uprchlíka.

Výbor smluvních stran v této souvislosti Černé Hoře neadresoval žádná doporučení.

Z uvedeného shrnutí vyplývá, že čl. 6 při hodnocení naplňování nehraje zásadní roli. Opatření k zohlednění genderového hlediska přijatá Černou Horou se nesnaží popřít biologické rozdíly mezi ženami a muži, naopak usilují o zohledňování specifických potřeb žen a mužů. Jejich cílem je kromě zajištění ochrany žen (např. v rámci azylového řízení) také např. zvyšování schopnosti novinářů a novinářek objektivně informovat o různých formách násilí na ženách.

3.1.4. Francie

Francie ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 6 relevantní informace neuvádí. GREVIO ani Výbor smluvních stran dosud nevydaly k Francii svá doporučení.

3.1.5. Itálie

Státní zpráva Itálie v souvislosti s naplňováním čl. 6 zmiňuje přijetí Národního akčního plánu pro boj s násilím mužů na ženách na léta 2017-2020 (*National Action plan on Male Violence Against Women 2017-2020*). V tomto ohledu je zásadní význam připisován sociálnímu a ekonomickému posílení postavení žen, jakožto nezbytné podmínce pro zajištění nezávislosti a autonomie, snížení jejich zranitelnosti a vystavení násilí. Strategické cíle plánu jsou proto založeny na vizi, která nezahrnuje pouze pomoc obětem násilí, ale také podporu jejich dovedností a potenciálu s ohledem na obnovení jejich plné důstojnosti a autonomie. Cílem je také vytváření podmínek pro to, aby mohly žít svobodný život na základě svého sebeurčení a plného požívání ústavně zaručených lidských práv.

Itálie v roce 2016 přijala také dvouletý Mimořádný akční plán proti sexuálnímu násilí a násilí založenému na pohlaví (*Extraordinary Action Plan against Sexual and Gender-Based Violence*). Jedním z cílů tohoto akčního plánu je zcitlivovat poskytovatele mediálních služeb ohledně způsobu komunikace o případech násilí. Důraz je kladen také na vzdělávání. Na školách mají být pověřeny osoby zodpovědné za detekování varovných signálů a poskytnutí pomoci dětem vyrůstajících v rodinách, kde dochází k domácímu násilí.

Z uvedeného vyplývá, že Itálie v důsledku ratifikace Úmluvy přijala specifické dokumenty věnující se potírání domácího násilí a násilí na ženách. Na základě informací poskytnutých Itálií v její zprávě není možné dojít k závěru, že by některé z uvedených opatření usilovat o smazávání rozdílů mezi ženami a muži. Naopak jejich cílem je zvyšování osvěty o rovnosti žen a mužů a větší zapojení mužů do prevence násilí na ženách (Itálie tedy rozeznává různé role, které v potírání tohoto násilí mohou sehrát muži a ženy). Důraz je kladen také na vzdělávání studujících a školního personálu v otázkách spojených s násilím a zvyšování schopnosti vyučujících reagovat na varovné signály studujících ohledně možného násilí v rodině.

3.1.6. Portugalsko

Ani Portugalsko ve své státní zprávě specificky nezmiňuje čl. 6 Úmluvy. V souvislosti s přijetím politik rovnosti žen a mužů odkazuje na přijetí pátého Národního akčního plánu pro rovnost žen a mužů, občanství a nediskriminaci na léta 2014 – 2017 (*National Plan for Gender Equality, Citizenship and Non-discrimination 2014-2017*). Akční plán představuje hlavní nástroj pro implementaci veřejných politik k dosažení rovnosti žen a mužů a nediskriminace na základě pohlaví. Plán usiluje o šíření kultury rovnosti a nenásilí a zavazuje se k cíli učinit z Portugalska zemi bez násilí na základě pohlaví, včetně domácího násilí. Cílem je dosažení společnosti se silným vzorem a úctou k základním lidským právům.

Klíčovou národní strategií pro boj s násilím na ženách je pátý Národní akční plán pro prevenci a boj s domácím násilím a násilím založeným na pohlaví na léta 2014 – 2017 (*The V National Plan to Prevent and Combat Domestic and Gender-based Violence 2014-2017*). Akční plán je založen na principech Úmluvy a představuje změnu paradigmatu ve snaze veřejných orgánů bojovat se všemi formami porušení základních lidských práv, jako jsou různé formy násilí založené na pohlaví, včetně domácího násilí.

GREVIO ve své evaluační zprávě konstatuje, že Portugalsko po desetiletí podporuje politiky v oblasti násilí na ženách, boj proti diskriminaci a prosazuje politiky rovnosti žen a mužů. Portugalské orgány považují podporu rovnosti žen a mužů za nedílnou součást své povinnosti prosazovat lidská práva pro ženy a muže. Cílem národní strategie v této oblasti je mainstreaming rovnosti žen a mužů a zajištění politického závazku na všech úrovních veřejné správy. Za tímto účelem jsou motivovány veřejné orgány na vnitrostátní i místní úrovni, aby přijaly plány

pro rovnost žen a mužů a jmenovaly poradce a poradkyně pro otázky rovnosti žen a mužů. Nejnovější akční plán Portugalska zahrnuje jak politiky a opatření za účelem boje proti násilí, tak boj proti diskriminaci žen. Odráží tak vnímání problematiky násilí na ženách jakožto formy diskriminace založené na pohlaví.

GREVIO upozorňuje, že i přes výše uvedené úsilí ne všechny státní orgány uplatňují ohledně násilí páchaného na ženách stejně silný přístup zohledňující genderové hledisko. Jedním z důvodů může být, že zákon o domácím násilí perspektivu specifických potřeb žen a mužů postrádá. Národní akční plán je sice založen na premise uvedené v jeho preambuli - že násilí na ženách je projevem historické nerovnosti žen a mužů – tato perspektiva se však v hlavní části dokumentu vytrácí. GREVIO vítá zprávu o tom, že v připravovaném navazujícím akčním plánu bude na perspektivu rovnosti žen a mužů kladen větší důraz.

V této souvislosti navrhl GREVIO ve své evaluační zprávě následující doporučení:

- GREVIO vyzývá portugalské orgány, aby pokračovaly ve svém úsilí o vytvoření rámce zákonů, politik a opatření pro prevenci a boj proti násilí páchanému na ženách, který bude zahrnovat genderovou perspektivu a začlenil ji do hodnocení jejich dopadů.

Výbor smluvních stran v této souvislosti Portugalsku neadresoval žádná doporučení.

Z uvedeného shrnutí vyplývá, že Portugalsko přijímalo opatření k podpoře rovnosti žen a mužů a odstraňování diskriminace v kontextu potírání násilí na ženách již před ratifikací Úmluvy. Po její ratifikaci došlo k přijetí (dalšího) akčního plánu prevence uvedených forem násilí. GREVIO směrem k Portugalsku navrhl poměrně obecné doporučení nadále pokračovat v přijímání politik proti násilí na ženách, které budou zohledňovat genderovou perspektivu (tedy zohledňovat specifické potřeby žen a mužů). Výbor smluvních stran ovšem v souvislosti s čl. 6 žádné doporučení Portugalsku neadresoval.

3.1.7. Rakousko

Co se týče přístupu zohledňujícího rovnost žen a mužů, Rakousko ve své zprávě uvádí vytvoření Standardů zajištění kvality školních osnov ve vztahu k genderově senzitivnímu vzdělávání (*The Standards for curriculum quality assurance in gender-sensitive education*). Standardy jsou platné pro základní školy a poskytovatele péče ve Vídni. Na celostátní úrovni pak mají všechny učební osnovy zahrnovat vzdělávání v oblasti rovnosti žen a mužů.

Spolkové ministerstvo školství poskytuje výukové balíčky pro školy s didaktickými a metodickými tipy pro výuku ohledně témat jako jsou práva žen, lidská práva, násilí páchané na ženách a dětech, násilí založené na pohlaví, rovnost žen a mužů, školní práce s chlapci, násilí na ženách, dětech a osobách s handicapem založené na pohlaví, ad. Na webových stránkách „Občanské

vzdělávání pro školy“ je např. zveřejněn balíček učebních materiálů k problematice násilí na ženách. Spolkové ministerstvo školství dále zprostředkovává informace o Národním Akčním plánu na ochranu žen před násilím (*The National Action Plan to Protect Women Against Women*), relevantních organizací a kontaktech, doporučuje materiály, filmy a workshopy na podporu řešení této problematiky ve školní třídě a mnoho dalšího. Ze zprávy ovšem vyplývá, že tyto aktivity realizovalo Rakousko i před ratifikací Úmluvy.

GREVIO ve své evaluační zprávě čl. 6 nezmiňuje. Hledisko přihlížející ke specifickým potřebám žen a mužů je zmíněno pouze v souvislosti se vzděláváním. GREVIO konstatuje, že některé spolkové země Rakouska si vytvořily standardy pro genderově senzitivní vzdělávání. Není však známo, do jaké míry toto vzdělávání pokrývá otázky násilí na ženách přizpůsobené věku dětí na úrovni mateřských škol. Pokud jde o primární a sekundární vzdělávání, formální osnovy vyžadují zahrnutí otázek rovnosti žen a mužů a nenásilného řešení konfliktů v mezilidských vztazích. Učební materiál o těchto a dalších souvisejících otázkách je k dispozici pro použití učiteli na dobrovolném základě. Vláda finančně podpořila vznik centra občanské výchovy (POLIS), které nabízí širokou škálu výukových materiálů, které obsahují základní informace, včetně informace o mezinárodních standardech, návrhy na vhodný materiál pro čtení přiměřený věku a další odkazy, jakož i vysvětlení k tomuto tématu a jak ho vyučovat. Mezi zahrnuté oblasti patří násilí páchané na ženách a dětech, násilí na základě pohlaví páchané na dětech a mládeži se zdravotním postižením, mrzačení ženských pohlavních orgánů, nucené sňatky, rovnost žen a mužů, práva žen jakožto lidská práva apod. Zaměřuje se na různé věkové skupiny, od 2. až po 8. ročník školy a i na další vzdělávání. Podle informací poskytnutých GREVIO jsou tyto materiály pravidelně zpřístupňovány vyučujícím. Největší zájem byl doposud zaznamenán o témata šikany, rovnosti žen a mužů a ženských práv jakožto lidských práv. V rozmezí let 2014 – 2016 bylo vyučujícím distribuováno 6500 brožur fyzicky.

GREVIO konstatuje, že i když je obtížné detailně posoudit dopad těchto materiálů, oceňuje úsilí rakouských orgánů za účelem zpřístupnění vyučujícím takto rozsáhlého a hloubkového výukového materiálu. Ještě vhodnější by podle GREVIO bylo, kdyby uvedená iniciativy byla součástí povinných vzdělávacích osnov. GREVIO také vzalo na vědomí formální povinnost vyučujících věnovat se rovnosti žen a mužů ve výuce. To představuje podle GREVIO další příležitost k zajištění širšího využití uvedeného materiálu.

GREVIO se v tomto případě omezilo na konstatování a žádné doporučení Rakousku v této souvislosti ve své evaluační zprávě nenavrholo.

Výbor smluvních stran v této souvislosti Rakousku také neadresoval žádné doporučení.

Z uvedeného vyplývá, že Rakousko hledisko rovnosti žen a mužů v souvislosti s prevencí násilí na ženách uplatňuje zejména v oblasti vzdělávání. GREVIO ani Výbor smluvních stran čl. 6

v případě Rakouska nevěnovalo větší pozornost a neadresovalo žádné doporučení. Posouzení konkrétního obsahu uvedených výukových iniciativ jde nad rámec možností tohoto rozboru. Nicméně z informací uvedených ve státní zprávě Rakouska i evaluační zprávě GREVIO lze dovodit, že cílem uvedených výukových materiálů je podpora rovnosti žen a mužů, zvyšování povědomí o lidských právech a prevence násilného řešení konfliktů, a to s přizpůsobením podávaných informací věku žáků a žákyň.

3.1.8. Srbsko

Srbsko ve své zprávě informuje o Národní strategii pro rovnost žen a mužů na léta 2016-2020 (*National Strategy for Gender Equality 2016-2020*). Strategie se opírá o analýzu a výsledky první národní strategie pro zlepšení postavení žen a podporu rovnosti žen a mužů na léta 2010–2015 (*First National Strategy for Improving the Position of Women and Advancing Gender Equality 2010-2015*) a zohledňuje cíle Rady Evropy v oblasti rovnosti žen a mužů na léta 2014–2017 a právo EU v oblasti rovnosti žen a mužů. Jedním z cílů strategie a navazujícího akčního plánu je redukce senzacechtivého zpravodajství médií, která ospravedlňují a znevažují násilí páchané na ženách. Srbsko také realizuje několik programů pro posílení ekonomického postavení žen, které zažily násilí v rodinných nebo intimních partnerských vztazích. Podpora byla poskytována prostřednictvím příspěvků zaměstnavatelům na zaměstnávání obětí tohoto násilí. V roce 2014 a 2015 bylo podpořeno 16 zaměstnavatelů, kteří zaměstnávali celkem 16 obětí.

Bližší informace ve vztahu k čl. 6 ve zprávě Srbska uvedeny nejsou.

3.1.9. Španělsko

Co se týče genderového hlediska, španělská zpráva ho zmiňuje pouze v souvislosti s azylovou politikou. Článek 17.5 zákona č. 12/2009, regulujícího právo na azyl a dodatečnou ochranu stanovuje následující: „Administrativa, pokud je to nutné, přijme opatření zvláštního zacházení s žadateli o azyl na základě jejich pohlaví nebo jiných okolností specifikovaných v článku 46 tohoto zákona. Tento proces musí být řádně zaznamenán ve správním spisu“. Ministerstvo vnitra dohlíží na zpracování spisů a snaží se poskytnout vhodné zacházení pro ženy a děti se specifickými potřebami žádající o mezinárodní azyl a při řešení těchto případů uplatňuje přístup zohledňující genderové hledisko. Tato legislativa ovšem byla přijata ještě před ratifikací Úmluvy a reaguje také na jiné mezinárodní závazky Španělska.

Zohledňování specifických potřeb žen a mužů tak Španělsko zmiňuje pouze v kontextu azylového řízení. Přičemž neuvádí informace o žádných změnách, ke kterým došlo po ratifikaci Úmluvy.

3.1.10. Švédsko

Švédská zpráva zohledňování genderového hlediska zmiňuje rovněž pouze v souvislosti s azylovým řízením. Základním principem ubytování pro žadatele o azyl je, aby svobodné ženy byly umístěny s jinými svobodnými ženami, muži s muži, rodiny samostatně, nebo s dalšími rodinami. Žadatelé o azyl mají mít přístup k ubytování vyhovujícímu jejich specifickým potřebám v případě, že se žadatel nachází v obzvláště zranitelné situaci. Jedná se např. o oběti obchodování s lidmi, mučení, mrzačení pohlavních orgánů, znásilnění, dalších forem sexuálního násilí, ad. V říjnu 2016 Migrační agentura vydala interní standardy pro identifikaci osob s potřebou zvláštního ubytování.

Pokud je žena vystavena násilí, může jí Migrační agentura poskytnout následujících opatření: nabídnout nové ubytování na jiném místě, klasifikovat adresu jako důvěrnou, nabídnout chráněné bydlení provozované Migrační agenturou, nabídnout bezpečné bydlení nebo místo v azylovém domě pro ženy s ochranou před specifickými formami násilí a hrozbami (pokud tyto potřeby nelze uspokojit jiným způsobem).

Evaluační zpráva GREVIO čl. 6 Úmluvy specificky nezmiňuje. Zohledňování specifických potřeb žen a mužů je zmíněno pouze v souvislosti s azylovým řízením. GREVIO v evaluační zprávě uvádí, že z hlediska postupů přihlížejících k pohlaví žadatelé a žadatelky o azyl mohou požádat o tlumočnický či tlumočnický stejného pohlaví a švédská Migrační agentura se snaží těmto požadavkům vyhovět, jak jen je to možné. GREVIO upozorňuje, že ženy v azylových procedurách si často nejsou vědomi toho, jakým způsobem jsou jejich zkušenosti s násilím založeným na pohlaví a útlaku relevantní pro možnost získání azylu.

V této souvislosti GREVIO ve své evaluační zprávě navrhuje následující doporučení:

- GREVIO za účelem podpory uplatňování genderového hlediska v rámci azylových procedur vybízí švédské orgány, aby zajistily, že informace týkající se azylového řízení, dostupnosti a důležitosti postupů přihlížejícím ke specifickým potřebám žen a mužů a ženských práv jsou ženám žádajícím o azyl podávány srozumitelné a současně, že jejich právní zastoupení má odpovídající kvalitu.

Výbor smluvních stran v této souvislosti Švédsku neadresoval žádné doporučení.

Z uvedeného vyplývá, že Švédsko v souvislosti požadavkem Úmluvy na zahrnutí genderového hlediska nepřijalo žádné opatření vedoucí k potírání rozdílů mezi muži a ženami. Naopak informovalo o zohledňování specifických potřeb žen a mužů v rámci azylového řízení. Doporučení GREVIO pak směřovalo k zajištění dostupnosti informací o možnosti zohlednit specifické potřeby všem žadatelkám o azyl.

3.1.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 6

Členské státy informování o plnění čl. 6 Úmluvy nevěnují zásadnější pozornost. Genderové hledisko uplatňují nejčastěji v rámci azylového řízení, kde zohledňují specifické potřeby žen a mužů (např. zajištění možnosti odděleného ubytování pro ženy/oběti různých forem násilí, možnost zajištění tazatele a tlumočnicka stejného pohlaví, zajištění bezpečí pro oběti různých forem násilí na ženách). Některé státy (zejm. Rakousko) v souvislosti uplatňováním hlediska rovnosti žen a mužů informují také o aktivitách v oblasti vzdělávání (genderově senzitivní vzdělávání). U velké části států (obdobně jako v ČR) dochází k propojování opatření zaměřených na rovnost žen a mužů a opatření zaměřených na potírání násilí na ženách. K tomuto propojování ovšem zpravidla docházelo ještě před ratifikací Úmluvy, a to v návaznosti na jiné mezinárodní úmluvy (zejm. Úmluvu OSN o odstranění všech forem diskriminace žen) a v návaznosti na soudobé vědecké poznatky potvrzující úzkou souvislostí genderových nerovností a násilí na ženách.

GREVIO, ani Výbor smluvních stran se čl. 6 Úmluvy také zásadněji nevěnují. Doporučená navržená ze strany GREVIO směřují k většímu důrazu na různé formy násilí na ženách (nad rámec domácího násilí) jako je znásilnění či sexuální násilí (Albánie, Černá Hora), k většímu důrazu na odstraňování postojů veřejnosti ospravedlňující přijatelnost násilí v rodině (Albánie) či k pokračujícímu zohledňování specifických potřeb žen v rámci azylového řízení (Švédsko, Černá Hora).

V souvislosti s čl. 6 je užitečné shrnout, jakým způsobem vykládají smluvní strany a GREVIO pojem „politiky zohledňující rovnost žen a mužů“ (resp. pojem genderové hledisko). Ze státních zpráv i evaluačních zpráv GREVIO je patrné, že smyslem tohoto hlediska není odstraňování biologických rozdílů mezi ženami a muži, ale naopak zohledňování biologických a sociálních specifik obou pohlaví. Nejčastěji státy informují o azylovém řízení, ve kterém genderové hledisko chápou jako zajištění bezpečí a soukromí ženám (oddělené toalety, sprchy a ubytování a právo na výběr pohlaví tlumočnicka či tlumočnice). Rovněž z doporučení GREVIO je patrné, že genderovým hlediskem rozumí zohledňování specifických potřeb a životních zkušeností žen (a mužů) a nikoli jejich potírání.

Konkrétní přínos u čl. 6 Úmluvy je obtížné zhodnotit pro jeho relativní obecnost a průřezovou povahu. Jeho přínos je tak potřeba vnímat vždy ve spojení s jinými ustanoveními Úmluvy. V některých státech toto ustanovení pravděpodobně vedlo k přijetí určitého typu veřejných politik – např. v Itálii byl v roce 2016 přijat dvouletý *Mimořádný akční plán proti sexuálnímu násilí a násilí založenému na pohlaví*, Albánie v roce 2014 přijala *Národní akční plán pro zapojení mužů jakožto partnerů žen do boje proti domácímu a genderově podmíněnému násilí na léta 2014 – 2019*, Portugalsko *Národní akční plán pro prevenci a boj s domácím násilím a násilím založeným na pohlaví na léta 2014 – 2017*.

3.2. Čl. 8 (Finanční zdroje)

Čl. 8 Finanční zdroje

Smluvní strany poskytnou přiměřené finanční a lidské zdroje pro účely zajištění náležitého provádění uceleného přístupu, opatření a programů pro předcházení a potírání všech forem násilí spadajících do působnosti této Úmluvy, včetně těch, které vykonají nevládní organizace a občanská společnost.

V souvislosti s tímto ustanovením v českém veřejném diskursu panují obavy, že ratifikace Úmluvy povede k zásadnímu navýšení financování tzv. genderových organizací,⁴⁶ případně k povinnému financování „politických neziskovek zabývajících se genderem“⁴⁷ či posílení role „lobbistických“ nevládních organizací⁴⁸.

3.2.1. Albánie

Albánie ve své zprávě o plnění Úmluvy uvádí, že státní rozpočet nemá specifickou položku na financování rovnosti žen a mužů a podpory práv žen. V roce 2015 financovala Albánie (prostřednictvím Agentury pro podporu občanské společnosti) činnost NNO ve výši 546 mil. ALL (cca 115 mil. Kč), v oblasti prevence domácího násilí se jednalo o 17 mil. ALL (cca 3,6 mil. Kč), tedy 3,1 % celkového rozpočtu na podporu aktivit NNO. V roce 2014 činil rozpočet pro NNO 96,0 mil. ALL (cca 20,2 mil. Kč), na domácí násilí nebyl zaměřen žádný projekt. Po ratifikaci Istanbulske úmluvy tedy v Albánii došlo ke zvýšení financování projektů zaměřených na prevenci domácího násilí, ovšem zároveň došlo k výraznému nárůstu financování občanského sektoru jako takového. Albánie dále ve své zprávě uvádí informace o formách (a částečně rozsahu) financování některých vládních strategických dokumentů. Tyto dokumenty ale byly zpravidla albánskou vládou schváleny před ratifikací Úmluvy, tudíž z informací není možné činit závěr o dopadech ratifikace ve smyslu navýšení financování. Důležitou roli ve financování albánských aktivit v oblasti prevence domácího násilí a násilí na ženách (zejména sociálních služeb pro oběti) hrají rozvojové programy mezinárodních institucí, jako jsou Světová banka, UNICEF či UNDPA.⁴⁹ Neziskové organizace ve svých zprávách upozorňují na nedostatečné financování školení profesí přicházejících do styku s oběťmi (policie, lékaři a lékařek apod.) a na skutečnost, že aktivity zaměřené na toto školení jsou financovány téměř výhradně zahraničními donory.⁵⁰

⁴⁶ <https://forum24.cz/istanbulska-umluva-je-zbytecny-nesmysl-propagujici-gender-ideologii/>

⁴⁷ <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Povinne-financovani-neziskovek-a-dalsi-problemy-Je-zde-smlouva-kerou-jste-podepsali-jeste-za-Sobotky-a-Dienstbiera-540936>

⁴⁸ http://neviditelnypes.lidovky.cz/analiza-istanbulske-umluve-se-vyhname-obloukem-fti-p-zahranici.aspx?c=A181127_225811_p_zahranici_wag

⁴⁹ <https://rm.coe.int/albania-state-report/16806dd216>

⁵⁰ <https://rm.coe.int/report-awen-final-draft-jan-17/1680717e19>

V evaluační zprávě GREVIO vítá postupný růst financování aktivit v oblasti prevence domácího násilí a násilí na ženách (zejména navýšení financování azylových domů pro oběti). Nicméně upozorňuje, že Albánie neposkytla podrobné informace o rozsahu tohoto financování a že např. chybí úroveň místních samospráv. GREVIO dále upozornilo, že minimálně polovina rozpočtu na aktivity v oblasti rovnosti žen a mužů a domácího násilí pochází z externích zdrojů (donorských institucí). Závěrem GREVIO vyjádřilo pochybnosti, zda vynakládané prostředky mohou zabezpečit efektivní potírání násilí na ženách a domácího násilí.⁵¹

Ve vztahu k čl. 8 učinilo GREVIO ve své evaluační zprávě následující doporučení:

- Posílit orgány zodpovědné za potírání násilí na ženách na celostátní i místní úrovni a poskytnout jim adekvátní lidské a finanční zdroje,
- Zásadně zvýšit rozpočet určený subjektům zodpovědným za prevenci a potírání násilí na ženách,
- Poskytnout rozpočtové zdroje pro prevenci a potírání násilí na ženách také dalším dotčeným ministerstvům,
- Posílit úsilí při naplňování rozpočtování zohledňujícím rovnost žen a mužů s cílem alokovat (a monitorovat) adekvátní prostředky zaměřené na potírání násilí na ženách a měření dosaženého pokroku.

Výbor smluvních stran následně Albánii adresoval tato doporučení týkající se čl. 8:

- Posílit orgány zodpovědné za potírání násilí na ženách na celostátní i místní úrovni a poskytnout jim adekvátní lidské a finanční zdroje a zohledňovat další doporučení GREVIO,
- Poskytnout stabilní a udržitelné financování ženským NNO poskytujícím pomoc obětem a věnujícím se prevenci násilí.

Doporučení tedy neobsahují konkrétní částku, o kterou Výbor smluvních stran navrhuje financování potírání násilí na ženách a domácího násilí v Albánii navýšit. V souladu s cíli Úmluvy a obecnými principy mezinárodních lidskoprávních úmluv tak konkrétní naplnění těchto doporučení ponechává na smluvní straně.

Na základě uvedených informací lze shrnout, že ratifikace Úmluvy v Albánii zřejmě přispěla k navýšení financování NNO činných v oblasti potírání násilí na ženách a domácího násilí. GREVIO a Výbor smluvních stran vyzvaly Albánii k zajištění adekvátního a udržitelného financování NNO poskytujících pomoc obětem a věnujících se prevenci uvedených forem násilí. Nespecifikovaly však konkrétní finanční nároky, ani oblasti, do kterých by financování mělo jít

⁵¹ <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7>

prioritně. K výše uvedeným obavám ve vztahu k dopadům čl. 8 lze tedy konstatovat, že GREVIO (ani Výbor smluvních stran) nezasahují do způsobu státního financování, ani jeho tematického zaměření. V obecné rovině pouze doporučují zajištění adekvátního a udržitelného financování tak, aby byla zajištěna účinná prevence a pomoc obětem.

3.2.2. Rakousko

Ani v Rakousku nedošlo k vyčlenění specifické finanční alokace na naplňování politik (strategií a akčních plánů) v oblasti prevence domácího násilí a násilí na ženách. Rakousko v souvislosti s financováním také upozorňuje na skutečnost, že řada opatření je financována ne na federální, ale na spolkové, resp. místní úrovni.⁵² Proto je z pohledu Rakouska nemožné přesně určit, jaké finanční prostředky byly na naplňování Istanbulské úmluvy, resp. obecně na potírání násilí na ženách a domácího násilí v jednotlivých letech vyčleněny.⁵³

Rakouská státní zpráva na některých místech uvádí konkrétní rozpočty některých typů opatření. Například rozpočet na státem zajišťovanou bezplatnou telefonickou linku pro oběti tvořil v roce 2014 celkem 317 tisíc EUR (cca 8 mil. Kč), v roce 2015 se pak jednalo o stejnou částku. Z informací uvedených ve státní zprávě obecně nevyplývá, že by v důsledku ratifikace Istanbulské úmluvy došlo k zásadnějšímu nárůstu federálního rozpočtu určeného k financování opatření v oblasti násilí na ženách a domácího násilí. Výjimkou je dotační program pro „nenásilné spolžití, prevenci násilí a integraci“, u kterého Rakousko uvádí v roce 2014 alokaci 1,06 milionu EUR (cca 26,5 mil. Kč), v roce 2015 pak 1,96 milionu EUR (cca 48,8 mil. Kč). Jedná se tedy o nárůst o 0,9 mil. EUR. Navýšení alokace však není ve státní zprávě Rakouska jakkoli vysvětleno a nelze tedy učinit závěr, že by k navýšení došlo v důsledku ratifikace Istanbulské úmluvy či na základě jiné skutečnosti.

GREVIO ve své evaluační zprávě upozorňuje na nedostatečné finanční zajištění některých služeb pro oběti násilí na ženách a domácího násilí. Podle GREVIO nedostatečné financování v některých případech vede k nemožnosti poskytnout náležitou pomoc obětem ze strany příslušných specializovaných NNO či jiných poskytovatelů sociálních služeb.⁵⁴

Ve vztahu k čl. 8 pak GREVIO ve své evaluační zprávě doporučuje výrazně navýšit rozpočet Federálního ministerstva zdraví a ženských otázek za účelem posílení kapacit v oblasti potírání násilí na ženách. Konkrétní částku ale toto doporučení neobsahuje. Dalším doporučením GREVIO ve vztahu k čl. 8 pak je vytvoření právního základu nezbytného pro zajištění adekvátního a konsistentního financování různých specializovaných poskytovatelů služeb pro oběti.⁵⁵

⁵² Například systém financování sociálních služeb pro oběti domácího násilí funguje v Rakousku obdobně jako v ČR – financování je zajištěno ze zdrojů místních samospráv, spolkových zemí a federálního ministerstva.

⁵³ <https://rm.coe.int/16806ee8b2>

⁵⁴ <https://rm.coe.int/grevio-report-austria-1st-evaluation/1680759619>

⁵⁵ <https://rm.coe.int/grevio-report-austria-1st-evaluation/1680759619>

Následně Rakousko ve své odpovědi na evaluaci GREVIO uvedlo, že v roce 2017 došlo k navýšení rozpočtu Federálního ministerstva zdraví a ženských otázek určeného na prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí o 250 tisíc EUR (tedy o 6,25 mil. Kč).⁵⁶

Výbor smluvních stran Rakousku ve vztahu k čl. 8 žádné doporučení neadresoval.

V případě Rakouska tak lze shrnout, že předmětem zájmu GREVIO bylo ve vztahu k čl. 8 zejména zajištění dostatečného a systémového financování služeb pro oběti. Rakousko v roce 2017 navýšilo rozpočet Federálního ministerstva zdraví a ženských otázek určený na prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí o 250 tisíc EUR (tedy o 6,25 mil. Kč). Byť GREVIO ve své evaluační zprávě formulovalo dvě doporučení týkající se čl. 8 (zajistit adekvátní financování a vytvořit systém pro konzistentní financování), Výbor smluvních stran se ve svých doporučeních financováním NNO a poskytovatelů služeb pro oběti nezabýval.

3.2.3. Dánsko

Dánsko ve své státní zprávě informuje o financování některých konkrétních projektů a o systému financování jednotlivých služeb pro oběti (telefonních linek, krizových center pro oběti apod.), kdy financování je zajištěno částečně rozpočty municipalit a částečně centrálním rozpočtem (jedná se tedy o obdobný systém jako v případě financování sociálních služeb v ČR).

Dánsko dále informuje o založení Národního orgánu proti domácímu násilí v roce 2017. Na období let 2017 – 2020 bylo pro činnost toho orgánu alokováno celkem 36,4 mil. DKK (tedy cca 124,8 mil. Kč). Tento orgán má poskytovat bezplatnou telefonní linku pro oběti a právní poradenství. Zodpovědný má být také za sběr dat a metodické vedení poskytovatelů služeb pro oběti. Nutno podotknout, že Národní orgán proti domácímu násilí není nestátní neziskovou organizací, ale přímo orgánem veřejné správy.

K hlavním zdrojům financování pro NNO v oblasti domácího násilí je tzv. Fond Rady pro oběti (*Council of the Victims Fund*), který od roku 2014 každoročně rozděljuje 28 mil. DKK (cca 96 mil. Kč). Závěrem státní zpráva konstatuje, že ročně je celkově z veřejných rozpočtů na potírání násilí na ženách a domácího násilí alokováno cca 280 mil. DKK (cca 960 mil. Kč).

GREVIO ve své zprávě konstatuje, že Dánsko zajišťuje financování služeb pro oběti a preventivních programů různými způsoby, včetně specializovaných služeb a NNO. GREVIO přivítalo skutečnost, že dle dánského zákona o sociálních službách mají municipality obecnou povinnost zajistit poskytování sociálních služeb pro oběti násilí na ženách a domácího násilí.

⁵⁶ <https://rm.coe.int/final-comments-gov-austria/168074fd70>

V případě Dánska došlo v důsledku ratifikace Úmluvy k ustavení nového koordinačního orgánu (orgán státní správy) s rozpočtem cca 30 mil. Kč ročně. Celkově Dánsko na boj s domácím násilím a násilím na ženách ročně alokuje cca 960 mil. Kč (včetně financování služeb pro oběti).

3.2.4. Černá Hora

Černá Hora ve své zprávě o naplňování čl. 8 Úmluvy prakticky neinformuje. Nezmiňuje způsob, ani rozsah financování NNO a dalších poskytovatelů služeb pro oběti násilí na ženách a domácího násilí. Na obecné úrovni pouze konstatuje, že k naplňování Istanbulské úmluvy slouží na vnitrostátní úrovni Strategie ochrany před domácím násilím.⁵⁷ V evaluační zprávě GREVIO na nedostatek informací o financování naplňování Istanbulské úmluvy ze strany Černé Hory upozorňuje. GREVIO také upozorňuje na to, že na naplňování Strategie ochrany před domácím násilím Černá Hora nealokovala žádné specifické finanční prostředky. Byť GREVIO v evaluační zprávě zmiňuje potřebu zohledňovat rozdílnou hospodářskou úroveň smluvních stran, upozorňuje Černou Horu na její povinnost vyplývající z čl. 8 ve vztahu k zajištění adekvátního financování služeb pro oběti násilí na ženách a domácího násilí. V evaluační zprávě proto GREVIO Černou Horu vyzvalo k zajištění dostatečných lidských a finančních zdrojů pro politiky, opatření a legislativu zaměřenou na potírání a prevenci násilí na ženách a k postupnému snižování financování těchto opatření ze zahraničních zdrojů⁵⁸.

Ve své reakci na evaluační zprávu Černá Hora opět čl. 8 nevěnovala zásadnější pozornost a pouze uvedla, že všechny relevantní instituce a ministerstva alokují finanční prostředky na boj s násilím na ženách a domácím násilím, včetně pomoci jeho obětem.⁵⁹

Výbor smluvních stran se ztotožnil s doporučením GREVIO v jeho evaluační zprávě a Černé Hoře doporučil zajištění dostatečných lidských a finančních zdrojů pro politiky, opatření a legislativu zaměřenou na potírání a prevenci násilí na ženách. K využívání zahraničních finančních zdrojů se Výbor smluvních stran nevyjádřil.⁶⁰

Byť tedy Černá Hora neuvedla prakticky žádné informace o způsobu a rozsahu financování aktivit (státních i nestátních) v oblasti působnosti Istanbulské úmluvy, nebylo jí ze strany Výboru smluvních stran adresováno žádné konkrétní doporučení nad rámec obecného zajištění dostatečných lidských a finančních zdrojů.

⁵⁷ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2017-6/168073368f>

⁵⁸ <https://rm.coe.int/grevio-report-montenegro/16808e5614>, str. 16 - 17.

⁵⁹ <https://rm.coe.int/comments-mne-gov/16808e566a>, str. 6.

⁶⁰ <https://rm.coe.int/recommendations-of-the-committee-of-the-parties-for-montenegro/pdfa/168092005e>, str. 3.

3.2.5. Francie

Francie ve zprávě o plnění Istanbulské úmluvy k čl. 8 uvádí, že ochrana žen před sexuálním násilím je financována z programu 137 „Rovnost žen a mužů“, který je součástí plánu prevence a boje proti násilí páchaného na ženách řízeného Státním sekretariátem pověřeným rovností žen a mužů. Rozpočet ve výši 27,5 milionu EUR je přidělován napříč různým orgánům odpovědným za politiku rovnosti a boje proti násilí. Rozpočtový program je rozdělen do několika akcí. Například akci 11, která se zabývá pokusy o kulturu rovnosti profesní, politické a sociální, bylo přiděleno 4,9 mil. EUR. Akci 12 týkající se podpory práv a boje proti sexuálnímu násilí bylo určeno 18,4 mil. EUR. Další rozpočtové programy jsou určeny nejen pro boj proti násilí na ženách. Program 216 o řízení a pilotáži vnitřních politik vyčlenil 7,82 milionů EUR na prevenci kriminality. Program 230 „Život žáka“ je určen pro podporu odpovědného chování žáků a zákyň a prevenci projevů násilí. Další program 101 je určen pro specializované organizace, které pomáhají např. obětem násilí. Tento program v roce 2017 obdržel 1 887 764 EUR. Finančně není možné vyčíslit příspěvky místních orgánů, které přispívají na pomoc ženských obětí násilí. Taktéž je těžké vypočítat, kolik peněz šlo na oběti násilí na ženách v případech, kdy jsou finance určeny pro oběti obecně, nebo obecně pro podporu bydlení.⁶¹

GREVIO ani Výbor smluvních stran dosud nevydali k Francii svá doporučení.

3.2.6. Itálie

K naplňování čl. 8 Úmluvy uvádí Itálie poměrně podrobné informace. V červenci 2015 schválila italská vláda akční plán prevence genderově podmíněného násilí s alokací 40 mil. EUR (cca 1 mld. Kč) na jeho naplňování v následujících třech letech. Největší část prostředků bylo alokováno na vzdělávání zdravotnických a dalších profesí (13 mil. EUR) a na zvýšení kapacit azylových domů a podpůrných služeb pro oběti (12 mil. EUR).⁶² Nad rámec akčního plánu italská vláda vyčlenila dalších 35 mil. EUR (cca 875 mil. Kč) na financování sociálních služeb pro oběti násilí na úrovni samosprávy.

Itálie tak alokovala poměrně značné finanční prostředky na naplňování svého akčního plánu, který byl přijat po ratifikaci Istanbulské úmluvy. Tyto finanční prostředky byly určeny zejména na školení a vzdělávání pomáhajících profesí a na financování sociálních služeb pro oběti násilí na ženách a domácího násilí. Státní zpráva Itálie ovšem neobsahuje informace o rozsahu financování těchto opatření před ratifikací Istanbulské úmluvy. Učinit jednoznačný závěr ve vztahu k dopadům ratifikace Istanbulské úmluvy na financování služeb pro oběti tak není možné.

⁶¹ <https://rm.coe.int/state-report-france-2018-version-finale/16807b56bd>

⁶² <https://rm.coe.int/grevio-state-report-italy/16808e8133>, str. 23.

Evaluaci před GREVIO Itálie zatím neprošla, proto ve vztahu k financování Itálie neobdržela zatím žádné doporučení. Zprávy nestátních neziskových organizací se nesoustředí na rozsah financování, ale spíše na způsob. Italská vláda je kritizována mj. za nestanovení jednoznačných kritérií pro určení toho, v jakém případě se jedná o specializované služby pro oběti a za nekonceptní plánování financování služeb pro oběti (které probíhá na úrovni jednotlivých regionů).⁶³

Lze tedy shrnout, že po ratifikaci Istanbulské úmluvy věnuje italská vláda na prevenci domácího a násilí na ženách a pomoci jeho obětem poměrně značné finanční prostředky (75 mil. EUR především na školení a dostupnost služeb pro oběti). Předmětem kritiky ze strany NNO je Itálie kvůli způsobu financování služeb pro oběti.

3.2.7. Portugalsko

Portugalsko ve své státní zprávě uvádí, že v návaznosti na své mezinárodní závazky (včetně Úmluvy) musí od roku 2016 každé ministerstvo informovat o rozsahu finančních prostředků alokovaných na prevenci domácího násilí a pomoc jeho obětem. V roce 2016 byly aktivity v této oblasti financovány ze strany 7 ministerstev, a to v celkovém rozsahu 13,9 mil. EUR (tedy přibližně 350 mil. Kč).⁶⁴ V roce 2018 to bylo již 25 mil. EUR (tedy 625 mil. Kč).⁶⁵

Portugalsko dále informuje o tom, že aktivit v oblasti prevence domácího násilí a rovnosti žen a mužů je možné financovat prostřednictvím Evropských strukturálních a investičních fondů a EHP/Norských fondů.

Specifickým zdrojem financování na podporu rovnosti žen a mužů a prevenci domácího násilí jsou příjmy ze státní loterie. Od roku 2012 je 3,75 % z příjmů ze státní loterie alokováno na projekty v oblasti rovnosti žen a mužů a prevence domácího násilí. V roce 2016 došlo k navýšení financování na 4,75 % z příjmů ze státní loterie. Portugalsko uvádí, že projekty, které byly prostřednictvím tohoto financování podpořeny, se zaměřují na azylové domy pro oběti, krizová centra, telefonickou krizovou pomoc, osvětu, školení a podporu NNO.⁶⁶

K financování NNO Portugalsko ještě uvádí, že jsou podporovány projekty v oblasti rovnosti žen a mužů a prevence domácího násilí prostřednictvím tzv. malých grantů. V roce 2016 bylo na tyto projekty alokováno 90 tisíc EUR (cca 2,25 mil. Kč), přičemž projekty na prevenci domácího násilí tvořily přibližně polovinu všech podpořených projektů.

⁶³ <https://rm.coe.int/grevio-report-women-s-ngo/16808eaaa5>, str. 10

⁶⁴ <https://rm.coe.int/portugal-state-report/168074173e>, str. 11-12.

⁶⁵ <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>, str. 19

⁶⁶ <https://rm.coe.int/portugal-state-report/168074173e>, str. 11-12.

GREVIO ve své evaluační zprávě doporučuje Portugalsku, aby zavedlo transparentní pravidla pro přidělování grantů pro poskytovatele služeb pro oběti domácího násilí (včetně tzv. ženských NNO). GREVIO dále konstatuje, že naprostá většina finančních programů se zaměřuje na domácí násilí a nebere v úvahu specifické potřeby zvláště zranitelných skupin osob (migrantky, starší ženy, ženy se zdravotním postižením apod.). Proto GREVIO doporučuje Portugalsku zaměřit finanční zdroje i na potřeby těchto skupin. GREVIO dále Portugalsku doporučilo, aby prostřednictvím financování zajistilo vyváženou regionální dostupnost služeb pro oběti a zavedlo monitorovací mechanismus pro hodnocení nákladů vynaložených na prevenci domácího násilí a násilí na ženách a pomoc jeho obětem.⁶⁷

Výbor smluvních stran ve vztahu k čl. 8 Portugalsku adresoval pouze jedno doporučení – rozšířit zdroje zaměřené na prevenci a potírání násilí na ženách tak, aby byl zajištěn spravedlivý přístup k financování pro všechny poskytovatele specializovaných služeb.⁶⁸

3.2.8. Srbsko

Srbsko ve své státní zprávě ve vztahu k čl. 8 uvádí informace o různých formách financování aktivit v oblasti potírání domácího násilí a násilí na ženách. Například na naplňování Programu na ochranu žen před domácím a partnerským násilím bylo v roce 2015 alokováno 16,5 mil. RSD (tedy cca 3,5 mil. Kč), v roce 2016 pak 12,5 mil. RSD a v roce 2017 13 mil. RSD.⁶⁹ Podobně jako ve většině ostatních zemí ovšem ani v případě Srbska možné určit celkový objem finančních prostředků ze státního rozpočtu určených na financování aktivit v oblasti spadajících do působnosti Istanbulské úmluvy. Potírání domácího násilí a násilí na ženách je financování jak na centrální, tak na místní úrovni.

Dalším fází evaluačního procesu Srbsko zatím neprošlo. Některé NNO upozorňují na neadekvátní financování služeb pro oběti a na celkovou nekonceptnost financování (včetně absence rozpočtových alokací na naplňování vládních akčních plánů a dalších politik).⁷⁰

3.2.9. Španělsko

Na rozdíl od většiny ostatních smluvních stran bylo Španělsko schopno poskytnout ucelené údaje o výdajích na prevenci a potírání násilí na ženách ze strany ministerstev. V roce 2016 činily výdaje na tuto oblast 331 mil. EUR (cca 8,3 mld. Kč), v roce 2017 to bylo 341 mil. EUR (cca 8,5 mld. Kč). K financování potírání násilí na ženách také přispívaly rozpočty jednotlivých autonomních oblastí.⁷¹ Ze státního rozpočtu jsou autonomním oblastem každoročně zasílány

⁶⁷ <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>, str. 19 – 20.

⁶⁸ <https://rm.coe.int/ic-cp-inf-2019-3-eng/pdfa/168092019b>, str. 3.

⁶⁹ <https://rm.coe.int/state-report-serbia/pdfa/168094afec>, str. 13.

⁷⁰ <https://rm.coe.int/improved-legislation-failed-protection-independent-awc-s-report-to-gre/16808e2f8b>, str. 11.

⁷¹ <https://rm.coe.int/state-report-from-spain/16809313e0>, str. 8.

konkrétní alokace na oblasti domácího násilí a násilí na ženách – v roce 2016 to bylo 6 mil. EUR (cca 150 mil. Kč), v roce 2017 pak 10,7 mil. EUR (cca 268 mil. Kč).⁷² V obou případech tak vidíme poměrně znatelný nárůst finančních prostředků alokovaných na tuto oblast mezi lety 2016 a 2017.

Ve svém vyjádření NNO uvádějí, že k největšímu omezení financování došlo v roce 2014 v důsledku rozpočtových škrťů. Zároveň uvádějí, že dochází k postupnému navyšování finančních prostředků alokovaných ze strany státu na prevenci a pomoc obětem.⁷³ Dalšími fázemi evaluace Španělsko zatím neprošlo.

3.2.10. Švédsko

Ve vztahu k čl. 8 Švédsko ve své zprávě uvádí, že na naplňování akčního plánu na léta 2017 – 2020 bylo vyčleněno 600 mil. SEK (cca 1,5 mld. Kč). Švédsko dále uvádí, že v letech 2015 – 2020 na prevenci a potírání domácího násilí a násilí na ženách alokovalo 1 mld. SEK (cca 24,8 mld. Kč).⁷⁴ Další finanční prostředky byly vyčleněny na výzkum v této oblasti a na zlepšení přístupu žen ke zdravotní péči.

V evaluační zprávě GREVIO konstatuje, že švédský sociální systém umožňuje financování různých potřeb osob nacházejících se v životní tísni, včetně obětí násilí založeného na pohlaví. GREVIO také uvítalo, že i celostátní telefonická linka pro oběti je plně hrazena ze státních zdrojů a že Švédsko alokuje značné finanční prostředky na podporu výzkumu v oblasti násilí na ženách. S ohledem na skutečnost, že zodpovědnost za financování služeb pro oběti leží převážně na úrovni municipalit, konstatuje GREVIO, že některé samosprávné celky nealokují na ty služby odpovídající finanční prostředky.⁷⁵ Právě rozsah a způsob financování ze strany některých municipalit se stal předmětem dílčí kritiky ze strany GREVIO. Ve vztahu k čl. 8 GREVIO Švédsku doporučilo přijmout opatření (zejm. na místní úrovni) k zajištění dlouhodobého a dostatečného financování azylových domů a dalších ženských NNO poskytujících služby pro oběti.⁷⁶ S tímto doporučením se ztotožnil i Výbor smluvních stran.⁷⁷

3.2.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 8

Z provedeného přehledu je patrné, že GREVIO vyhodnocení čl. 8 věnuje zásadní pozornost a adekvátní financování organizací poskytujících pomoc obětem považuje za důležitou součást plnění Úmluvy. Přehled zároveň nepotvrzuje naplnění výše uvedených obav. GREVIO (ani Výbor

⁷² <https://rm.coe.int/state-report-from-spain/16809313e0>, str. 8.

⁷³ <https://rm.coe.int/spanish-istanbul-shadow-platform/1680931a77>, str. 10.

⁷⁴ <https://rm.coe.int/state-report-on-sweden/168073fff6>, str. 9.

⁷⁵ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>, str. 16 – 18.

⁷⁶ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>, str. 19.

⁷⁷ <https://rm.coe.int/recommendations-cop-on-sweden/pdfa/16809203d4>, str. 3.

smluvních stran) smluvním stranám neadresují žádná konkrétní doporučení, v jakém rozsahu a jaký typ organizací by měly financovat. Doporučení GREVIO a Výboru smluvních stran jsou zpravidla formulována v tom smyslu, že smluvní strany mají zajistit adekvátní a udržitelné financování organizací poskytujících pomoc obětem. V tomto smyslu vyhodnocení čl. 8 nijak nevybočuje z obdobných evaluací mezinárodních orgánů v jiných oblastech (např. Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen).

V některých zemích je možné vysledovat posílení financování organizací poskytujících pomoc obětem. Např. Španělsko navýšilo celkové prostředky na boj s násilím na ženách mezi lety 2016 a 2017 o cca 300 mil. Kč. Portugalsko navýšilo podíl určený NNO v oblasti rovnosti žen a mužů z příjmů státního rozpočtu ze státní loterie z 3,75 % na 4,75 %. V případě Dánska došlo v důsledku ratifikace Úmluvy k ustavení nového koordinačního orgánu (orgán státní správy) s rozpočtem cca 30 mil. Kč ročně. Rakousko v roce 2017 navýšilo rozpočet Federálního ministerstva zdraví a ženských otázek určený na prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí o 250 tisíc EUR (tedy o 6,25 mil. Kč).

Do určité míry je tedy možné vysledovat konkrétní finanční dopady – část navýšených finančních prostředků je určeno NNO poskytujících pomoc obětem (krizové linky, azylové domy apod.), část je pak určena státním organizacím. Navýšení rozpočtů na boj s násilím na ženách v části zemí zřejmě souvisí s větší politickou podporou tomuto tématu.

Z uvedených informací nelze dojít k závěru, že by čl. 8 přinášel „povinné“ financování „genderových“ či „politických“ NNO a GREVIO v tomto smyslu neformuluje žádné doporučení. Doporučení Výboru smluvních stran jsou obecná a usilují o zajištění dostatečného a pravidelného financování zejména sociálních služeb pro oběti.

3.3. Čl. 9 (Nevládní organizace a občanská společnost)

Čl. 9 Nevládní organizace a občanská společnost

Smluvní strany budou uznávat, podněcovat a na všech úrovních podporovat činnost příslušných nevládních organizací a občanské společnosti, které působí v oblasti boje proti násilí na ženách, a zavedou účinnou spolupráci s těmito organizacemi.

Ve vztahu k čl. 9 panují obavy, že by jeho naplňování mohlo vést k posílení role „politických“ či „lobbistických“ nevládních organizací (tato obava je spojena také s předchozím čl. 8 o financování), případně že GREVIO bude smluvním stranám určovat jaké NNO podporovat.⁷⁸

⁷⁸ http://neviditelnypes.lidovky.cz/analiza-istanbulske-umluve-se-vyhname-obloukem-fti-/p_zahranici.aspx?c=A181127_225811_p_zahranici_wag

V extrémní formě obav pak panuje přesvědčení, že čl. 9 umožní NNO odebírat děti z rodin, které se nepodřídí tzv. genderové ideologii.⁷⁹

3.3.1. Albánie

Stejně jako v ČR, tak i v Albánii jsou NNO primárními poskytovateli (sociálních) služeb pro oběti domácího násilí a násilí na ženách. Ve své zprávě se Albánie věnuje různým formám financování NNO (státní rozpočet, rozpočty municipalit, zahraniční a soukromé zdroje). Celkem v Albánii existuje 127 poskytovatelů sociálních služeb (NNO a veřejných institucí), zdaleka ne všechny se ovšem specializují na pomoc obětem domácího násilí a násilí na ženách. Albánie také uznává roli NNO v rámci prevence těchto forem násilí a zlepšování právního řádu. Bližší informace o naplňování čl. 9 Albánie neuvádí.⁸⁰

GREVIO ve své evaluační zprávě konstatuje, že naprostá většina služeb pro oběti je poskytována ze strany NNO a že jejich role je nezastupitelná i při školení profesí (policie, zdravotnické personál apod.), na které se oběti obracejí. GREVIO také uznává, že spolupráce mezi státem a NNO probíhá na řadě různých úrovních. Nejdůležitější platformou pro prohlubování spolupráce je Národní rada pro genderovou rovnost jako poradní orgán vlády v oblasti rovnosti žen a mužů. NNO se (podobně jako v ČR) také účastní multidisciplinárních týmů na místní úrovni, které jsou zodpovědné za řešení konkrétních případů domácího násilí a násilí na ženách. Celkově hodnotí spolupráci mezi Albánii a místními NNO poměrně dobře. Výhrady má GREVIO směrem k velké závislosti NNO na zahraničních zdrojích a také k absenci jednotných standardů pro specializované služby pro oběti. Albánii GREVIO doporučuje, aby zavedlo dotační programy a transparentní výběrové řízení k zajištění udržitelného financování ženských NNO poskytujících pomoc obětem tak, aby bylo možné poskytnout odbornou pomoc všem obětem domácího násilí a násilí na ženách.⁸¹

Výbor smluvních stran ve vztahu k čl. 9 (a čl. 8) adresoval Albánii pouze jedno doporučení – poskytnout stabilní a udržitelné financování ženským NNO působících v oblasti podpory obětí a prevence násilí.⁸²

3.3.2. Rakousko

Ve své státní zprávě Rakousko poukazuje na dlouhou tradici spolupráce a dialogu mezi státem a NNO. Formy i rozsah spolupráce jsou různé a liší se na federální a spolkové úrovni. Ke konkrétním nástrojům prohlubování této spolupráce patří: a) mezirezortní Pracovní skupina na ochranu žen před násilím (sdružuje relevantní ministerstva a NNO), b) každoroční dialog

⁷⁹ <https://csr.mojehrdost.cz/2019/02/01/istanbulska-umluva-je-nebezpecna-politicko-ideologicka-smlouva/>

⁸⁰ <https://rm.coe.int/albania-state-report/16806dd216>, str. 15-16.

⁸¹ <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7>, str. 19-20.

⁸² <https://rm.coe.int/recommendation-cop-albania/1680783ffa>, str. 4.

podle zákona o rovném zacházení (jeho cílem je zlepšovat podmínky pro potírání diskriminaci obecně), c) výroční konference poradenských center pro ženy a dívky (sdružuje cca 130 poradenských center, která se zabývají mj. domácím násilím), d) pravidelné síťovací a odborná setkání a d) spolupráce na individuálních případech.⁸³

GREVIO ve své evaluační zprávě konstatuje, že většinu specializovaných služeb pro oběti v Rakousku poskytují NNO, včetně církevních organizací jako je Charita či Diakonie. Kladně GREVIO hodnotí, že Rakousko uznává roli, kterou NNO hrají při pomoci obětem a rozvoji expertízy v této oblasti a že spolupráce s NNO tvoří jeden ze základních pilířů rakouské politiky v této oblasti. GREVIO nicméně upozorňuje, že spolupráce nejlépe funguje v případě, že má jasný legislativní rámec. To v Rakousku případ domácího násilí, ovšem nikoli případ dalších forem násilí spadajících do působnosti Istanbulské úmluvy (jako je sexuální násilí, znásilnění či nucené sňatky), kde spolupráce probíhá nesystémově a *ad hoc*. Další oblastí kritiky ze strany GREVIO se stala skutečnost, že součástí smluvních podmínek pro poskytovatele specializovaných služeb pro oběti je také osvěta. GREVIO se v této souvislosti domnívá, že systémovou osvětu by měl realizovat stát (na celostátní i spolkové úrovni) a neklást další zodpovědnost na poskytovatele sociálních služeb. GREVIO doporučilo Rakousko zajistit efektivní spolupráci a právní rámec ve vztahu ke všem formám násilí (spadajících do působnosti Istanbulské úmluvy), zejména prostřednictvím zaručeného a stabilního financování tak, aby NNO mohly naplnit potřeby všech obětí.⁸⁴

Výbor smluvních stran ve vztahu k čl. 9 Rakousku neadresoval žádné doporučení. K souvisejícímu čl. 8 Výbor smluvních stran Rakousku doporučil přijmout legislativní rámec pro adekvátní a konzistentní financování specializovaných služeb pro oběti.⁸⁵

3.3.3. Dánsko

Ve vztahu k čl. 9 Dánsko ve své zprávě uvádí, že NNO poskytující pomoc obětem (a intervence osobám násilným) se podílejí na vzniku příslušných strategických vládních dokumentů. Dánsko totiž uznává, že NNO a občanská společnost hrají důležitou roli nejen při ochraně obětí domácího násilí a násilí na ženách, ale také při přenosu expertízy a sdílení zkušeností z terénu. Dánsko také podporuje řadu iniciativ občanského sektoru v oblasti prevence násilí (např. kampaň Bílá stužka) a občanský sektor je zapojen do příslušných poradních orgánů vlády a samospráv.⁸⁶

GREVIO pozitivně hodnotí roli, kterou hrají dánské NNO v oblasti prevence domácího násilí a násilí na ženách a pomoci jeho obětem. GREVIO upozorňuje, že v Dánsku chybí organizace

⁸³ <https://rm.coe.int/16806ee8b2>, str. 4-5.

⁸⁴ <https://rm.coe.int/grevio-report-austria-1st-evaluation/1680759619>, str. 16-18.

⁸⁵ <https://rm.coe.int/recommendations-cop-austria/1680783ffb>, str. 3.

⁸⁶ <https://rm.coe.int/16806dd217>

hájící práva žen příslušících k etnickým menšinám. To pak vede k tomu, že perspektiva a zkušenosti těchto žen nejsou v dostatečné míře zohledněny ve tvorbě veřejné politiky. GREVIO proto Dánsku doporučilo vést dialog se všemi NNO zabývajícími se potírání domácího a genderově podmíněného násilí a podpořit jejich větší různorodost, včetně komunitního aktivismu žen jiného než dánského etnického původu.⁸⁷

Výbor smluvních stran se s tímto doporučením ztotožnil a Dánsku doporučil podporovat vznik většího spektra ženských NNO, včetně podpory komunitního aktivismu žen jiného než dánského etnického původu, včetně migrantek.⁸⁸

3.3.4. Černá Hora

Ve vztahu k čl. 9 Černá Hora pouze obecně informuje o zapojení NNO do tvorby akčních plánů v oblasti domácího násilí a násilí na ženách a jejich roli při poskytování pomoci obětem. NNO v Černé Hoře poskytují celé spektrum služeb pro oběti – telefonní linku, azylové domy či krizové poradenství. Stejně jako v ČR, tak i v Černé Hoře fungují tzv. multidisciplinární týmy na místní úrovni zodpovědné za koordinaci boje proti domácímu násilí.⁸⁹

GREVIO ve své evaluační zprávě konstatuje, že Černá Hora obecně uznává expertízu, kterou občanský sektor přináší. V kontextu čl. 9 Úmluvy avšak GREVIO upozorňuje na změnu systému financování sociálních služeb, která by mohla mít negativní dopad na menší poskytovatele těchto služeb. GREVIO také varuje před záměrem přenést některé typy služeb pro oběti ze specializovaných (ženských) NNO na obecné sociální služby, což by mohlo některé ženy odradit od vyhledání pomoci. GREVIO proto Černé Hoře doporučuje zajistit odpovídající financování všech NNO poskytujících specializované služby pro oběti, a to např. prostřednictvím dlouhodobých grantů založených na transparentním výběrovém procesu. GREVIO Černé Hoře dále doporučuje zajistit zachování nezávislé role ženských NNO poskytujících pomoc obětem (poradenství, azylové ubytování, apod.).⁹⁰

Výbor smluvních stran s těmito doporučeními ztotožnil a formuloval je ve stejném znění jako GREVIO.⁹¹

3.3.5. Francie

Francie ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 9 uvádí, že NNO poskytují podporu ženským obětem násilí a přispívají k prevenci a boji proti násilí na ženách. Státní podpora těchto organizací byla

⁸⁷ <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-denmark/16807688ae>, str. 18

⁸⁸ <https://rm.coe.int/recommendations-cop-denmark/1680783ff9>, str. 3

⁸⁹ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2017-6/168073368f>

⁹⁰ <https://rm.coe.int/grevio-report-montenegro/16808e5614>, str. 18 - 19

⁹¹ <https://rm.coe.int/recommendations-of-the-committee-of-the-parties-for-montenegro/pdfa/168092005e>, str. 3

realizována prostřednictvím dohody o partnerství z roku 2013 ve prospěch ženských obětí sexuálního a genderového násilí (*violences sexistes et sexuelles*), uzavřená mezi Ministerstvem pro práva žen a hlavními dotčenými organizacemi. Dohoda zavazuje organizace, aby činily své kroky v souladu s činnostmi orgánů veřejné správy. Organizace jsou podporovány národními, regionálními nebo ministerskými granty, které zajišťují fungování partnerských struktur zapojených do dosahování státních cílů. Spolupráce mezi státem a organizacemi je založena na pravidelných výměnách, účasti organizací v pracovních skupinách založených k ad hoc tématům, jakož i účasti na stávajících vnitrostátních a místních konzultačních orgánech v této oblasti. Hlavní národní specializované organizace byly zapojeny do provozování telefonního čísla pro oběti domácího násilí a násilí na ženách 3919.

Partnerství státu a organizací je formalizováno finanční podporou pro jejich činnost skrze dohodu o financování. Díky tomu má jedenáct hlavních národních organizací zaměřených na boj proti násilí na ženách prospěch z víceletých dohod o financování uzavřených s Ministerstvem pro rovnost žen a mužů. V roce 2017 se jednalo o 4,1 mil. EUR (cca 103 mil. Kč). V souvislosti s organizacemi bylo provedeno mnoho činností, např. sepsání mezirezortní dohody o zacházení se zprávami o domácím násilí, organizace výchovy agresora např. prostřednictvím víceoborové péče či programů pro násilné osoby, péče o děti, které se staly svědky násilí mezi rodiči, nebo organizace výkonu návštěvních práv nebo bydlení.⁹²

GREVIO ani Výbor smluvních stran dosud nevydali k Francii svá doporučení.

3.3.6. Itálie

Itálie zapojuje příslušné NNO do koordinačního orgánu pro akční plán prevence násilí mužů na ženách a o různých formách ad hoc spolupráce (např. spolupráce na přípravě zpráv pro OSN či spolupráce na realizaci evropských projektů). NNO také představují (společně s municipalitami) hlavní poskytovatele sociálních služeb (azylových domů) pro oběti domácího násilí a násilí na ženách. NNO také realizují osvětové kampaně a podílejí se na školeních pro odbornou veřejnost.⁹³ Itálie tedy informuje o standardních formách spolupráce.

3.3.7. Portugalsko

Portugalsko k čl. 9 uvádí, že role občanského sektoru a (ženských) NNO je dlouhodobě uznávána a podporována. Z Evropského sociálního fondu jsou podporovány aktivity NNO v oblasti rovnosti žen a mužů, potírání násilí na ženách a prevence obchodování s lidmi. Celkem bylo v roce 2016 z ESF podpořeno 50 projektů, z nichž naprostá většina se zaměřovala na prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí.

⁹² <https://rm.coe.int/state-report-france-2018-version-finale/16807b56bd>

⁹³ <https://rm.coe.int/grevio-state-report-italy/16808e8133>

Portugalsko dále uvádí, že přes 80 % sociálních služeb pro oběti domácího násilí (azylové domy, krizová lůžka apod.) je poskytováno ze strany NNO. Občanská společnost také hraje důležitou roli při tvorbě legislativy a dalších opatření v oblasti potírání násilí.⁹⁴

GREVIO si ve vztahu k čl. 9 všímá existence Národní sítě pro podporu obětí domácího násilí (*National Network for the Support of Victims of Domestic Violence*) a zapojení NNO (včetně náboženských organizací) do její činnosti. GREVIO zároveň upozorňuje, že nově založené organizace poskytující pomoc obětem mají obtížnější přístup ke zdrojům, než organizace s delší historií. Jako příklad dobré praxe GREVIO oceňuje zapojení specializovaných poskytovatelů služeb pro oběti domácího násilí do přípravy minimálních standardů pro tyto služby.

GREVIO k naplňování čl. 9 Portugalsku formuluje doporučení, aby zajistilo adekvátní pravomoc a kapacity (a financování) Komise pro občanství a rovnost pohlaví nezbytné pro dohled nad dodržováním nových minimálních standardů pro specializované služby pro oběti. GREVIO dále doporučuje, aby bylo zajištěno dodržování těchto standardů ze strany všech poskytovatelů služeb bez ohledu na to, zda se jedná o náboženské organizace či NNO.⁹⁵

3.3.8. Srbsko

Srbsko ve své státní zprávě informuje o rozličných způsobech spolupráce s NNO. Kromě jejich zapojení do formulace akčních plánů a strategií v oblasti potírání domácího násilí a násilí na ženách probíhá spolupráce také formou pořádání různých seminářů, kulatých stolů apod. Ministerstvo spravedlnosti se např. podílelo na spuštění iniciativy „Síť žen proti násilí“ či na projektech občanského sektoru na lokální úrovni. Spolupráce probíhá také mezi NNO a Ombudsmanem a zmocněncem pro lidská práva.⁹⁶

Dalšími fázemi evaluace Srbsko zatím neprošlo.

3.3.9. Španělsko

Španělsko k čl. 9 Úmluvy uvádí, že NNO hrají dlouhodobě klíčovou roli při formulaci legislativy i konkrétních opatření v oblasti potírání násilí na ženách – občanský sektor například hrál zásadní roli při přípravě a schválení zákona o integrovaných ochranných opatřeních proti genderovému násilí z roku 2004. NNO jsou intenzivně zapojeny do příslušných poradních orgánů vlády a do Státní observatoře násilí na ženách (*State Observatory on Violence against Women*). Aktivity NNO jsou podporovány také finančně prostřednictvím dotačního programu (financovaného každoročně z příjmů z daně z příjmu) či podpory sociálních služeb.⁹⁷

⁹⁴ <https://rm.coe.int/portugal-state-report/168074173e>, str. 12 – 13.

⁹⁵ <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>, str. 21 – 22.

⁹⁶ <https://rm.coe.int/state-report-serbia/pdfa/168094afec>, str. 13 – 15.

⁹⁷ <https://rm.coe.int/state-report-from-spain/16809313e0>, str. 8 – 9.

Dalšími fázemi evaluace Španělsko zatím neprošlo.

3.3.10. Švédsko

Také Švédsko k čl. 9 uvádí, že NNO a občanský sektor hraje dlouhodobě zásadní roli pro formulaci veřejných politik, ale také při změně společenského vnímání domácího násilí a násilí na ženách. Švédská vláda intenzivně zahrnuje příslušné NNO do odborného dialogu a přípravy legislativy a veřejných strategií. Na lokální úrovni jsou NNO zapojeny do komisí zodpovědných za sociální politiku. Pro léta 2015 – 2019 alokovalo Švédsko přibližně 42 mil. EUR (cca 1 mld. Kč) na podporu ženských azylových domů pro oběti a na poskytování dalších služeb. NNO jsou podporovány také prostřednictvím Fondu pro oběti trestných činů (cca 3 mil. EUR, tedy 75 mil. Kč).⁹⁸

GREVIO ve své evaluační zprávě obecně vyjadřuje uznání za rozsah spolupráce Švédska s příslušnými NNO. GREVIO však upozorňuje na postupný úbytek kapacit specializovaných služeb pro oběti, které se věnují obětem vyžadujícím vysokou míru specializace. GREVIO dále upozorňuje, že některé NNO působící v oblasti násilí ze cti v nedostatečné míře podporují rovnost žen a mužů. GREVIO proto formuluje doporučení spočívající v zajištění, aby veřejné financování nadále pokračovalo v podpoře rovnosti žen a mužů a zohledňovalo potřeby žen zažívajících vícečetné znevýhodnění.⁹⁹

Výbor smluvních stran ve vztahu k čl. 9 neformuloval žádné doporučení.

3.3.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 9

Z uvedeného přehledu je patrné, že státy informují především o spolupráci s organizacemi poskytujícími specializované služby pro oběti domácího násilí a násilí na ženách (azylové domy, telefonní linky apod.). Všechny státy uvádějí, že tyto organizace se odborně podílejí na tvorbě legislativy, strategií a akčních plánů v oblasti potírání násilí na ženách. Konkrétní forma a rozsah spolupráce a zapojení občanského sektoru se v jednotlivých zemích různí.

GREVIO si ve svých evaluačních zprávách všímá především zajištění dostatečných podmínek pro existenci NNO poskytujících specializované služby obětem (ženské azylové domy apod.). K financování konkrétních organizací či jejich politických či lobbistických aktivit se vůbec nevyjadřuje. Ve vztahu k některým státům formuluje doporučení k zajištění podmínek pro fungování různorodějších organizací (např. v Dánsku se jedná o podporu komunitních organizací hájící práv žen z etnických menšin) či k zohledňování potřeb NNO hájících práva žen

⁹⁸ <https://rm.coe.int/state-report-on-sweden/168073fff6>, str. 10 – 12.

⁹⁹ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>

čelících vícečetnému znevýhodnění (Švédsko). V případě Černé Hory GREVIO také varuje před záměrem přenést některé typy služeb pro oběti ze specializovaných (ženských) NNO na obecné sociální služby, což by mohlo některé ženy odradit od vyhledání pomoci. S většinou doporučení ze strany GREVIO se ztotožnil i Výbor smluvních stran.

Obavy, že by GREVIO (či Výbor smluvních stran) usilovaly o posílení „politických“ či „lobbistických“ NNO tedy na základě zkoumané praxe nejsou odůvodněné. GREVIO také státům neurčuje, jaké konkrétní organizace se mají podporovat – v některých případech pouze doporučuje posílení postavení organizací hájící práva marginalizovaných skupin žen. V návaznosti na naplňování Úmluvy žádný ze států neuvádí informace o zásadním posílení pravomocí NNO v tom smyslu, že by tyto organizace měly jakékoli kompetence ve vztahu k odebírání dětí z rodin.

3.4. Čl. 12 (Obecné povinnosti) a Čl. 13 (Zvyšování obecného povědomí)

Článek 12 Obecné povinnosti

1. Smluvní strany přijmou nezbytná opatření k prosazování změn společenských a kulturních vzorců, pokud jde o chování žen a mužů s cílem vymýcení předsudků, obyčejů, tradic a veškerých dalších zvyklostí, které jsou založené na myšlence podřazenosti žen nebo na stereotypních úlohách žen a mužů.
2. Smluvní strany přijmou nezbytná legislativní a jiná opatření k předcházení všech forem násilí spadajících do působnosti této Úmluvy, spáchaných jakoukoli fyzickou nebo právní osobou.
3. Veškerá opatření přijatá na základě této hlavy budou zohledňovat a řešit specifické potřeby osob, které se staly zranitelnými vlivem konkrétních okolností, přičemž těžištěm těchto opatření budou lidská práva všech obětí.
4. Smluvní strany přijmou nezbytná opatření, kterými budou podporovat všechny členy společnosti, především muže a chlapce, aby aktivně přispívali k předcházení všech forem násilí spadajících do působnosti této Úmluvy.
5. Smluvní strany zajistí, aby žádné násilné činy spadající do působnosti této Úmluvy nebylo možno ospravedlnit jinou kulturou, zvyky, náboženstvím, tradicí, nebo takzvanou „ctí“.
6. Smluvní strany přijmou nezbytná opatření k podpoře programů a aktivit zaměřených na posílení postavení žen.

Článek 13 Zvyšování obecného povědomí

1. Smluvní strany budou pravidelně a na všech úrovních podporovat nebo uskutečňovat kampaně nebo programy, a to i ve spolupráci s národními institucemi pro lidská práva a orgány pro prosazování rovnosti, občanskou společností a nevládními organizacemi, zejména ženskými organizacemi, kde je to vhodné, zaměřené na zvýšení obecného povědomí a porozumění širokou veřejností různých projevů všech forem násilí spadajících do působnosti této Úmluvy, jejich dopadů na děti a nutnosti předcházení takovému násilí.

2. Smluvní strany zajistí, že mezi širokou veřejností budou rozsáhle šířeny informace o dostupných opatřeních pro předcházení násilným činům spadajících do působnosti této Úmluvy.

V souvislosti s těmito ustanoveními v českém veřejném diskursu panují obavy, že ratifikace úmluvy povede ke smazání nejpřirozenějších rozdílů mezi muži a ženami,¹⁰⁰ případně ke zrušení svátků jakými jsou Velikonoce¹⁰¹, k apriornímu vnímání chlapců a mužů jako potenciálních pachatelů násilí¹⁰² či k převýchově společnosti.¹⁰³

3.4.1. Albánie

Albánie se ve státní zprávě k čl. 12 nevyjadřuje. Ve vztahu k čl. 13 informuje o několika osvětových kampaních, které proběhly po ratifikaci Istanbulskou úmluvu. Tyto kampaně organizuje Ministerstvo sociálního zabezpečení a mládeže (*Ministry of Social Welfare and Youth*) ve spolupráci s dalšími ministerstvy a s podporou mezinárodních organizací. Kampaň „16 dní aktivismu proti násilí na ženách a domácímu násilí“ je součástí celosvětové kampaně. Albánské instituce úzce spolupracovaly s NNO a místními orgány. Sloganem této kampaně je „Muži a chlapci, součást řešení. Ukaž, že jsi proti násilí!“¹⁰⁴

Ministerstvo sociálního zabezpečení a mládeže se v roce 2014 přidalo také ke kampani „*He for She*“ organizované OSN. V rámci této kampaně, která míří zejména na chlapce a muže, bylo na stránkách „Jeden příběh“ (One Story) publikováno 65 zpráv od albánských mužů a chlapců, ve kterých se vyjadřovali k podpoře rovnosti žen a mužů a proti násilí na ženách. Tato kampaň se konala i v roce 2015, kdy se do ní zapojilo ještě více chlapců a mužů. Další podpůrné aktivity a aktivity zaměřené na zvyšování povědomí zahrnovaly národní konference, setkávání, diskuzní panely, programy v elektronických médiích, plakáty, televizní spoty či výstavy fotografií. Albánie tvrdí, že tyto aktivity vedly k většímu povědomí o rovnosti žen a mužů, k častějšímu odmítání případů domácího násilí ženami a k častějšímu nahlašování případů domácího násilí orgánům vymáhajícím právo.¹⁰⁵

V evaluační zprávě GREVIO oceňuje snahy orgánů propojovat téma rovnosti žen a mužů a násilí na ženách a zapojení mužů a chlapců do boje proti stereotypům a odmítnutí všech forem násilí. Dle GREVIO by akce na zvyšování povědomí měly cílit i na přetrvávající přesvědčení žen a dívek, že ženy by měly tolerovat násilí v zájmu udržení rodiny pohromadě. Další aktivity by Albánie, dle

100 <https://forum24.cz/istanbulska-umluva-je-zbytecny-nesmysl-propagujici-gender-ideologii/>

101 <https://www.krajskelisty.cz/stredocesky-kraj/20718-pravnicka-desifrovala-istanbulskou-umluvu-a-velmi-durazne-pred-ni-varuje-komentar-stepana-chaba.htm>

102 <http://pp-eparchie.cz/pravoslavna-cirkev-v-ceskych-zemich-k-tzv-istanbulske-umluve/>

103 <http://www.bulletin-advokacie.cz/cak-proti-istanbulske-umluve>

104 <https://rm.coe.int/albania-state-report/16806dd216>

105 Tamtéž.

GREVIO, měla zaměřit na informování o újmě, kterou utrpí dětští svědci a svědkyně domácího násilí. Kampaně by dále měly informovat o právních nástrojích odškodnění nebo sociální podpore, kterou mohou oběti využít.¹⁰⁶

Ve vztahu k čl. 12 neučinilo GREVIO žádné doporučení. Ve vztahu k čl. 13 učinilo ve své evaluační zprávě následující doporučení:

Kampaně by měly:

- Zvýšit povědomí o újmě způsobené dětem, které byly svědky domácího násilí,
- Zpochybnit/napadnout společenské normy, přístupy a stereotypy, které považují postavení žen v domácnosti za nižší a tím přispívají k přijímání násilí v rodině,
- Oslovit znevýhodněné skupiny žen a dívek a zaměřit se na jejich specifické potřeby.¹⁰⁷

Výbor smluvních stran Albánii neadresoval žádná doporučení týkající se čl. 12 ani 13.¹⁰⁸

Doporučení tedy neobsahují zákaz žádných svátků, národních písní ani tradic. Kampaně nemíří na potírání biologických rozdílů ani označení mužů jako univerzálních pachatelů násilí. Naopak Albánie usiluje o zapojení mužů do prevence těchto forem násilí a zviditelňuje ty muže a chlapce, kteří jsou ochotni se proti násilí na ženách veřejně vyjádřit.

Na základě uvedených informací lze shrnout, že v důsledku ratifikace Úmluvy Albánie neusiluje k potírání rozdílů mezi muži a ženami či rušení svátků. Kampaně podporují zapojení mužů do potírání násilí. Doporučení adresovaná Albánii pak míří na zvyšování povědomí o dopadech domácího násilí na děti, potírání stereotypů o podřadném postavení žen v rodině a společnosti a zaměření na znevýhodnění skupiny žen a dívek.

3.4.2. Dánsko

Dánsko se ve své státní zprávě o čl. 12 nezmiňuje. Ve vztahu k čl. 13 informuje o národní kampani, kterou odstartovalo v roce 2017. Tato kampaň byla zaměřená na téma násilí v rodině a v blízkých vztazích a na pomoc obětem. Kampaň oslovovala zejména dospívající, neboť násilí mezi nimi ve vztazích dosud nebylo dostatečně řešeno. Kampaň nazvaná Cesta ke znalosti (*Vejen til viden*) o domácím násilí cílila na ženy z etnických menšin a informovala je o jejich právech a možnostech v případě, že se staly obětí domácího násilí. Další kampaň připravuje policie. Ta by měla mířit na prevenci sexuálních trestných činů. Kampaň „Stalking je trestný čin“ má informovat odbornou i laickou veřejnost o nebezpečném pronásledování. Další kampaň míří na profese pracující s dětmi, aby si uměly všimnout podezření na zneužívání dětí a následně

¹⁰⁶ <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7>

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ <https://rm.coe.int/recommendation-cop-albania/1680783ffa>

jednat.¹⁰⁹ Sdružení neziskových organizací ve své stínové zprávě pochválilo Dánsko za kampaň „Drsná láska“ (Rough Love) zaměřenou na 16 až 24 leté osoby a doporučilo, aby Dánsko tuto kampaň nadále finančně podporovalo.¹¹⁰

GREVIO ve své zprávě vítá, že Dánsko se ve svých snahách věnovalo různým formám násilí na ženách a to jak u odborné, tak u široké veřejnosti.¹¹¹

GREVIO se k čl. 12 nevyjádřilo. Ve vztahu k čl. 13 doporučilo GREVIO ve své evaluační zprávě provést plánovanou celostátní kampaň o domácím násilí a zajistit, aby byla založena na genderovém chápání tohoto násilí. Taktéž by Dánsko mělo zajistit dostatečné finanční zdroje na organizaci souvisejících vzdělávacích aktivit.¹¹²

Na základě uvedených informací lze shrnout, že ratifikace Istanbulské úmluvy nevedla v Dánsku ke zrušení rozdílů mezi muži a ženami, ani ke zrušení svátků či národních písní či k apriornímu vnímání mužů jako pachatelů násilí. GREVIO Dánsku doporučuje, aby nadále informovalo odbornou i širokou veřejnost o problematice pokryté Úmluvou, tj. jaké násilí je trestné a jak se proti němu bránit.

3.4.3. Černá Hora

Černá Hora ve zprávě o plnění Istanbulské úmluvy k čl. 12 uvádí výzkum, který byl proveden v roce 2016. Černá Hora ve vztahu k čl. 13 informuje o několika osvětových kampaních. Ministerstvo pro lidská práva a práva menšin každoročně koordinuje kampaň „16 dní aktivismu proti násilí na ženách a domácímu násilí.“ Na této kampani spolupracuje Rozvojový program OSN, mise Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a NNO. V rámci této kampaně jsou pořádány kulaté stoly, zveřejňovány videoklipy na téma zákazu a ochrany před násilím, pořádány přednášky pro středoškolské žáky a žákyně na téma „Boj proti násilí na ženách a domácímu násilí.“ Byla také publikována brožura, a to i v romském jazyce, která obsahuje informace o zařízeních, která mohou oběti kontaktovat.¹¹³

V evaluační zprávě GREVIO ve vztahu k čl. 12 upozorňuje, že jak vyplynulo z provedené studie, v Černé Hoře profese v oblasti sociální práce, policie a soudnictví často sdílí stereotypní představy o domácím násilí. V Černé Hoře je velmi málo uznávána genderová dynamika domácího násilí stejně jako skutečnost, že jednou z hlavních příčin tohoto násilí jsou nerovnosti žen a mužů a přetrvávající patriarchální postoje k ženám a k jejich roli v rodině a ve společnosti. Osobní postoje pak ovlivňují pracovníky a pracovnice v dotčených profesích v jejich

109 <https://rm.coe.int/16806dd217>

110 http://kvinderaadet.dk/wp-content/uploads/2018/04/Danish_NGO_report_2017_GREVIO.pdf

111 <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-denmark/16807688ae>

112 Tamtéž.

113 <https://rm.coe.int/grevio-inf-2017-6/168073368f>

rozhodnutích ohledně řešení domácího násilí. Z daného vyplývá, že dosavadní aktivity neměly požadovaný dopad a je vhodné je provádět ve větším měřítku.¹¹⁴

Ohledně čl. 13 GREVIO upozornilo, že většina kampaní je organizována mezinárodními nebo neziskovými organizacemi a závisí tak na jejich finančních zdrojích a zaměření. Tato skutečnost tak vedla k tomu, že se kampaně orientovaly pouze na problém domácího násilí a vynechaly ostatní formy násilí na ženách (znásilnění, sexuální násilí). V tomto ohledu GREVIO upozornilo na problém nedostatečného nahlašování znásilnění, neboť v rámci tří let se státní zastupitelství zabývalo pouze čtyřmi případy znásilnění. Z daného důvodu považuje GREVIO za zásadní, aby se kampaně zaměřily na posílení obětí a ochranná opatření. GREVIO ocenilo černohorské orgány za kampaně směřující na romské a egyptské ženy, které čelí ve větší míře domácímu násilí, nuceným sňatkům a znásilnění.¹¹⁵

Ve vztahu k čl. 13 učinilo GREVIO ve své evaluační zprávě následující doporučení:

- Provést dlouhodobé a pravidelné kampaně zvyšující povědomí, které budou zaměřené na postoje a chápání domácího násilí,
- Pokračovat v řešení forem násilí jako je znásilnění, zvláště u zranitelných skupin, které čelí mnohonásobné diskriminaci,
- Sledovat dopad všech kampaní zaměřených na zvyšování povědomí.¹¹⁶

Výbor smluvních stran Černé Hoře neadresoval žádná doporučení týkající se čl. 12 ani 13, avšak doporučil zajistit školení pro všechny profese přicházející do kontaktu s oběťmi, které by obsahovalo informace o projevech násilí na ženách, jejich znacích a příčinách a informace o předcházení druhotné viktimizaci (čl. 15 úmluvy).¹¹⁷

3.4.4. Francie

Francie ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 13 informuje o mnohých kampaních, které každoročně pořádá. V roce 2017 proběhla kampaň týkající se sankcí pro pachatele domácího a sexuálního násilí, která měla za cíl informovat původce násilí o trestnosti tohoto jednání. Kampaň nazvaná „Zastavme je“ (*Arrêtons-les*) spuštěná v roce 2017 zvyšovala povědomí pachatelů domácího a sexuálního násilí o závažnosti jejich jednání. Národní komunikační kampaň zahájená v listopadu 2017 měla za cíl vymezit sexuální násilí a potvrdit nepřijatelnost všech forem násilí na ženách. V roce 2017, stejně jako v předchozích letech, proběhla kampaň k podpoře mezinárodního dne boje proti násilí na ženách, která informovala o telefonní lince pro oběti. Další kampaň spuštěná v roce 2015 se zaměřila na sexuální obtěžování a sexuální násilí v dopravě, která odmítla nepřijatelné chování a nabídla možnosti, jak reagovat na problematiku

¹¹⁴ <https://rm.coe.int/grevio-report-montenegro/16808e5614>

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ <https://rm.coe.int/recommendations-of-the-committee-of-the-parties-for-montenegro/pdfa/168092005e>

chování. V letech 2013-2014 proběhl projekt informující o násilí na ženách. Aktivity v rámci tohoto projektu mířily na ženy, širokou veřejnost a pracovníky a pracovnice ve zdravotnictví, o nových ustanoveních zákona, která se týkají partnerského násilí a obětí zmrzačení ženského genitálu (ženské obrázky).¹¹⁸

GREVIO dosud nevydalo svou evaluační zprávu, taktéž ani Výbor smluvních stran dosud nevydal svá doporučení.

3.4.5. Itálie

Itálie se výslovně článku 12 nevěnuje, ve vztahu čl. 13 uvádí, že v souladu s Mimořádným akčním plánem proti sexuálnímu násilí a násilí založenému na pohlaví (*Extraordinary Action Plan against Sexual and Gender-Based Violence*) provádí mnoho kampaní. Itálie např. realizovala projekt PĚT MUŽŮ („FIVE MEN“), který prostřednictvím fotbalového motivu podněcuje muže k odmítnutí násilí na ženách. K dalším iniciativám patří „Kampaň poznej násilí“, zahájena v roce 2013, či „Týden proti násilí a diskriminaci“, který je pořádán už od roku 2009 a spočívá v tom, že školy organizují kampaně a školení zaměřené na prevenci násilí.¹¹⁹

Ministerstvo školství, univerzit a výzkumu uvedlo, že školy se podílí na Mezinárodním dni proti násilí na ženách. V roce 2015 Ministerstvo vnitra zahájilo projekt nazvaný „The camper of the Police against gender-based violence“. V roce 2017 byl projekt doplněn kampaní „Toto není láska“. Tento projekt má za cíl podpořit vytvoření fenoménu poskytování pomoci obětem ze strany specializovaného týmu Camper, který se skládá z lékaře/lékařky či psychologa/psycholožky státní policie nebo z Centra proti násilí (Anti-Violence Centres), pracovníky/pracovnice z vyšetřovatelského týmu a z dalších osob, které působí v terénu.¹²⁰ Nad rámec kampaní o domácím násilí Itálie informovala o pravidelném měsíci STEM oborů (Science, Technology, Engineering a Mathematics), který poskytuje školám různé nástroje pro šíření nadšení (zejména dívek) pro vědecké a technologické předměty, které mohou přispět i k podpoře rovných příležitostí a odstranění genderových stereotypů.¹²¹

Sdružení neziskových organizací se kriticky vyjádřilo k míře genderových stereotypů a sexistických projevů ve veřejném prostoru. Ve své stínové zprávě sdružení uvádí mnohé příklady verbálních útoků na italské političky. Z daného důvodu doporučují, aby Itálie rychle přijala preventivní opatření proti sexismu a misogynii obecně a proti násilí v kyberprostoru.¹²²

118 <https://rm.coe.int/state-report-france-2018-version-finale/16807b56bd>

119 <https://rm.coe.int/grevio-state-report-italy/16808e8133>

120 Tamtéž.

121 Tamtéž.

122 <https://rm.coe.int/grevio-report-women-s-ngo/16808eaaa5>

Neziskové organizace dále upozornily, že se Itálie nedostatečně věnuje problému ženské obřízky a žádá z kampaní se tomuto tématu nevěnuje.¹²³

GREVIO dosud nevydalo svou evaluační zprávu a ani Výbor smluvních stran dosud nevydal k Itálii svá doporučení.

3.4.6. Portugalsko

Portugalsko ve zprávě o plnění Úmluvy uvádí, že Komise pro občanství a genderovou rovnost organizuje kampaně na zvyšování povědomí již od roku 2005. V roce 2016 proběhla kampaň zaměřená na mrzačení ženského genitálu nazvaná „Právo žít bez ženské obřízky.“ Tato kampaň proběhla na letištích v Lisabonu, Portu a Faru a opakovala se během školních prázdnin z důvodu zvyšujícího se rizika návštěv s cílem provedení těchto rituálů. Letáky byly distribuovány v odletových halách u letů směřujících do západní Afriky. Na domácí násilí byla zaměřená kampaň „Na rande s násilím – Ten/ta, kdo tě miluje, na tebe neútočí“ (*Dating violence – He/she who loves you doesn't attack you*), která proběhla v roce 2016, a kampaň „Nikdy není pozdě“ z roku 2014 zaměřená na násilí na starších ženách. Kampaň „Aktivní komunita proti násilí“ z roku 2016 proběhla ve spolupráci Komise pro občanství a genderovou rovnost a občanskou společností na Mezinárodní den pro odstranění násilí na ženách. Taktéž „Národní kampaň o násilí v randění – měníme směr“ proběhla ve spolupráci s občanskou společností.¹²⁴

V evaluační zprávě GREVIO vítá všechny kampaně, které Portugalsko zorganizovalo. GREVIO ocenilo, že se zabývaly mnoha formami násilí na ženách a že byly zaměřené na různé skupiny, např. děti a dospívající, starší ženy či migrantky. GREVIO zvláště upozornilo na dobrou praxi v kampaních zaměřených na ženskou obřízku, kdy portugalské orgány velmi konkrétně adresovaly své letáky na letiště, odkud dívky létaly do zemí, kde by jim tato obřízka mohla během prázdnin být provedena.¹²⁵

Ve vztahu k čl. 13 doporučilo GREVIO ve své evaluační zprávě, aby portugalské orgány pokračovaly a rozvedly své snahy o zvyšování povědomí na státní i místní úrovni se zapojením všech dotčených aktérů, včetně škol. Tyto kampaně by měly:

- Potírat patriarchální přístupy a stereotypy, které přispívají k přijímání násilí,
- Zvyšovat povědomí o újmě způsobené dětem, které se stanou svědky domácího násilí,
- Řešit všechny projevy násilí na ženách, včetně a zvláště těch forem násilí, které nejsou nahlašovány, jakým je sexuální násilí a znásilnění, stejně jako ženská obřízka a nucené sňatky,

¹²³ <https://rm.coe.int/aidos-end-fgm-eu-joint-shadow-report-italy/16808eaaa6>

¹²⁴ <https://rm.coe.int/portugal-state-report/168074173e>

¹²⁵ <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>

- Zasáhnout zranitelné skupiny žen a dívek a řešit jejich specifické potřeby.¹²⁶

Výbor smluvních stran Portugalsku neadresoval žádná doporučení týkající se čl. 12 ani 13.¹²⁷

3.4.7. Rakousko

Rakousko ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 13 uvádí, že z veřejných fondů je financováno mnoho kampaní na federální i spolkové úrovni a následně některé zmiňuje. Kampaň „Žít bez násilí“ (*Living Free of Violence*) proběhla v letech 2014 a 2015 a financována byla Evropskou unií a federálním Ministerstvem pro ženské záležitosti. Tato kampaň měla za cíl zvýšit znalost o telefonních linkách pro ženy, poskytnout informace o násilí na ženách a dostupných podporách, získat podporu třetí strany k realizaci projektu proti násilí (bylo získáno 136 partnerů) a zorganizovat workshopy pro specifické cílové skupiny. Kampaň týkající se randění, znásilnění a drog (*Date rape drug information campaign*) proběhla v letech 2014 a 2015. Kampaň „16 dní proti násilí“ proběhla ve spolupráci s občanskou společností v letech 2014 a 2015 a v jejím rámci se zorganizovalo několik mezinárodních událostí a aktivit na federální i státní úrovni. Dne 14. února se na mnoha místech konala akce „Tancem proti násilí“ (*One Billion Rising campaign*) spolufinancovaná z veřejných rozpočtů. Kampaň „Umění proti násilí na ženách“ proběhla jako umělecká soutěž v roce 2014. Kampaň mířila na školní děti, univerzitní studující a umělce a umělkyně, kteří zasílali své návrhy na pohlednice s tematikou násilí na ženách. Vybrané práce byly vytištěny jako pohlednice a volně distribuovány na veřejných místech.¹²⁸

Další kampaň z roku 2015 nesla název „Násilí nedělá dobře“ (*Gewalt macht krank*), byla financována městem Vídeň a zaměřovala se na obvodní lékaře a lékařky a gynekology a gynekoložky ve Vídni a zdravotnická zařízení. Tato kampaň obsahovala seznam činností proti násilí na ženách (*Checklist for violence against women*) a pravidelná mezioborová školení pro zaměstnankyně Vídeňské nemocniční asociace. Další kampaně byly zaměřené na sexuální násilí, např. „Jedno ne stačí“ (2015). Dále existují obsáhlé internetové stránky na federální i spolkové úrovni zaměřené na násilí (na ženách), kde se nachází odkaz na pomocné služby, informační materiály, právní úprava a další. Bylo vytvořeno mnoho brožur a letáků, které jsou ke stažení nebo k objednání na různých ministerstvech a státních úřadech, např. „Ženy mají práva“ obsahující přehled práv a služeb pro ženy zasažené násilím, brožura „Tradice a násilí na ženách – nucené sňatky“ informuje o právech a možnostech pomoci, či „Tradice a násilí na ženách – ženská obřízka“ taktéž obsahující informace o právech a možnostech pomoci. Rakousko také organizuje několik konferencí zaměřených na téma násilí na ženách.¹²⁹

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ <https://rm.coe.int/ic-cp-inf-2019-3-eng/pdfa/168092019b>

¹²⁸ <https://rm.coe.int/16806ee8b2>

¹²⁹ Tamtéž.

V evaluační zprávě GREVIO vítá četné aktivity, které se snaží zviditelnit různé formy násilí na ženách a učinit odbornou i laickou citlivější k těmto formám násilí. GREVIO především oceňuje kampaň „Žít bez násilí“ za její obsažnost a dobré uchopení tématu. GREVIO však upozornilo, že žádná z kampaní nebyla vyhodnocena ohledně jejích dopadů.¹³⁰

Ve vztahu k čl. 12 neučinilo GREVIO žádná doporučení. Ve vztahu k čl. 13 učinilo GREVIO tato doporučení:

- Uznat nerovnosti mezi ženami a muži jako příčinu násilí na ženách a přijmout opatření ke zvyšování rovnosti žen a mužů nejen prostřednictvím legislativy, ale také zvyšováním povědomí, veřejným vzděláváním a kulturní změnou,
- Zajistit silnou roli federálních ministerstev ve formování, provádění a hodnocení aktivit zvyšování povědomí veřejnosti pro zajištění pravidelných kampaní, včetně pomoci veřejných vysílacích oznámení.¹³¹

Výbor smluvních stran nemá k plnění čl. 12 ani 13 Rakouskem žádná doporučení.¹³²

3.4.8. Srbsko

Srbsko ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 12 nic neuvádí. Ohledně čl. 13 zmiňuje projekt „Integrovaná odpověď na násilí na ženách v Srbsku.“ Tento projekt je prováděn Rozvojovým programem OSN (UNDP), agenturou UN Women a UNICEF spolu se srbskými partnery, např. s Ministerstvem školství, vědy a technologického rozvoje nebo s Ministerstvem práce, zaměstnání a sociálních politik. Tento projekt zahrnoval mnoho aktivit, např. pilotní program pro násilné osoby, školení pro centra sociální péče nebo kvalitativní analýzu podávání zpráv o násilí na ženách v médiích a probíhal v letech 2012 až 2014. Kampaň „Ukonči násilí“ (*Shut Down Violence*) proběhla v roce 2016 a připravilo ji Ministerstvo vnitra ve spolupráci s partnerskými organizacemi. Vznikla internetová stránka zaměřená na pracovníky/ce a širokou veřejnost s cílem zvýšit povědomí a povzbudit občany/ky v nahlašování násilí. Stránka vysvětluje různá nedorozumění, stereotypy a běžně používaná vysvětlení pro ospravedlnění násilí na ženách, včetně přesvědčení, že ženy často nahlašují pachatele neprávem.

Program pro prevenci digitálního násilí (*Programme for Prevention of Digital Violence*) byl vytvořen Ministerstvem školství ve spolupráci s UNICEF a zaměřil se na žáky/ně základních a středních škol. V rámci tohoto projektu byly žáci/kyně školeni v rozpoznání kyberšikany, vyučující v ochraně na sítích. Vznikl manuál „Kyberšikana – prevence a odpověď“, který byl rozšířen do všech škol a facebooková aplikace SOS.¹³³

130 <https://rm.coe.int/grevio-report-austria-1st-evaluation/1680759619>

131 Tamtéž.

132 <https://rm.coe.int/recommendations-cop-austria/1680783ffb>

133 <https://rm.coe.int/state-report-serbia/pdfa/168094afec>

Program „Genderové povědomí a prevence násilí v mateřských školách a školách“ byl prováděn Ministerstvem školství ve spolupráci s UNICEF v 50 základních a středních školách. Program obsahuje školení pro školy, mentory/rky a partnerské školy. Kampaň o násilí v rodinách a v partnerských vztazích byla vytvořena Provinčním sekretariátem odpovědným za genderovou rovnost a byla zaměřená na zvyšování povědomí veřejnosti o domácím násilí, ochranných opatřeních a informování o příslušných službách. Bylo vytištěno 50 000 letáků v několika jazycích, vytvořena brožura nazvaná „Stop násilí na ženách“ s informacemi o formách násilí, právní úpravě, technikách přežití a rolí jednotlivých institucí.¹³⁴

Srbsko dosud neprošlo celým hodnotícím procesem a tak dosud není k dispozici ani evaluační zpráva GREVIO, ani doporučení Výboru smluvních stran.

Ochránce občanů, který je nezávislým orgánem pověřeným nad dohledem nad lidskými právy v Srbsku, k čl. 13 uvádí, že preventivní opatření jsou většinou mířena na pracovníky a pracovnice přicházející do kontaktu s oběťmi, nikoli na veřejnost. Opatření, která by mířila na změnu vztahu společnosti k násilí na ženách, jsou ojedinělá a neviditelná pro širší okruh veřejnosti. Proto Ochránce občanů doporučil vládě, aby pravidelně přijímala opatření na zvyšování povědomí veřejnosti o genderové rovnosti a opatřeních na zlepšení postavení žen.¹³⁵ Stínová zpráva organizace SOS Vojvodina konstatuje, že v Srbsku proběhlo několik skvělých kampaní, avšak jen velmi málo kampaní bylo organizováno v partnerství mezi státními orgány a neziskovými organizacemi, většina byla zařízena pouze neziskovými organizacemi. Taktéž státní finanční podpora kampaní je slabá. Jedním z doporučení organizace je odpolitizovat kampaně a neužívat je pro politickou podporu a podporu kandidátů ve volbách.¹³⁶

3.4.9. Španělsko

Španělsko ve své zprávě uvádí, že Vládní delegace pro genderově podmíněné násilí (*Government Delegation for Gender-based Violence*) spustila sérii kampaní a akcí v letech 2016-2017, které směřovaly ke zvýšení povědomí a prevenci genderově podmíněného násilí. Webový portál „Pro společnost bez genderově podmíněného násilí“ byl spuštěn v listopadu 2015 a shromažďuje všechny informace o kampaních, zdrojích, plánech a činnostech v rámci veřejných politik na téma násilí na ženách. Několik kampaní zorganizovala přímo Vládní delegace pro genderově podmíněné násilí. Jednou z nich byla v roce 2016 kampaň „Díky tobě je tu cesta z genderového násilí. Přidej se k nám.“, která byla zaměřena na rozpoznání genderového násilí a jeho prevenci. Další dvě kampaně proběhly v roce 2017, jedna zaměřena na dospívající, druhá na obecnou veřejnost. V roce 2013 byla spuštěna aplikace „VOLNÍ/É“ („FREE“), která zpřístupnila

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ <https://rm.coe.int/grevio-questionnaire-serbian-nhri-submission/16808c1a4c>

¹³⁶ <https://rm.coe.int/vsosl-independent-grevio-report-2018/1680907e9b>

obsah pro osoby se zdravotním postižením a informuje o prvních znacích zneužívání, co dělat v případě genderového násilí a dalších dostupných zdrojích. Další kampaně proběhly ve spolupráci se soukromým sektorem, např. Iniciativa business pro společnost osvobozenou od genderového násilí nebo závod „Je tu cesta ven“ (There is a way out).¹³⁷

Španělsko dosud neprošlo celým hodnotícím procesem, a tak dosud není k dispozici ani evaluační zpráva GREVIO, ani doporučení Výboru smluvních stran.

Stínová zpráva 252 neziskových organizací upozorňuje, že od roku 2004 Španělsko sice podporuje některé kampaně zvyšující povědomí o genderově podmíněném násilí v televizích nebo na sociálních sítích, ale kampaň z roku 2017 o sexuálním násilí spíše dávala zprávu, že ženy mají být ve střehu, než zprávu o boji proti přístupu a násilnému jednání mužů. Také uvádí, že tyto kampaně jsou vytvářeny bez širší spolupráce s ženskými organizacemi.¹³⁸

3.4.10. Švédsko

Švédsko ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 13 uvádí, že Švédská agentura pro mládež a občanskou společnost byla pověřena, aby podporovala prevenci násilí ze strany obcí a organizací občanské společnosti. Od roku 2015 existuje dohoda mezi vládou a Švédskou asociací místních samospráv a krajů o posílení integrace otázek o mužích, chlapcích a maskulinitě, včetně prevence násilí v práci genderové rovnosti na obcích. Vláda financuje skrze své fondy různé kampaně a programy. Policejní orgány poskytují informace na svých stránkách směřující na oběti a na ty, kteří považují jiné za oběti domácího násilí a trestných činů ze „cti“. V roce 2009 zahájily policejní orgány kampaň „Přijď za námi“ (*Come to us*), která posilovala odvahu nahlásit domácí násilí. Kampaň skončila v roce 2015, ale materiály zůstávají na dále na stránkách policie. Na stránkách je informace, jak nahlásit trestný čin, jak probíhá policejní vyšetřování a jaká je dostupná pomoc. Na stránce jsou odkazy na další organizace poskytující pomoc obětem, „tlačítko východ“ (*exit button*), které umožňuje rychlý odchod ze stránky a návod, jak smazat historii návštěv z počítače.¹³⁹

Rada kraje Östergötland vytvořila internetovou stránku a další materiály pro kampaň zaměřenou proti násilí ze „cti“ a s ním spojené projevy, jakým jsou nucené sňatky, dětské sňatky a ženská obřízka. Internetová stránka Youmo.se, kterou spravuje rada města Stockholm a financuje vláda, cílí na mládež mezi 13 a 20 lety, je dostupná v šesti jazycích a obsahuje informace o různých tématech, mezi nimi i sex a zdraví, sexuální násilí, zneužívání, příslušné pomocné služby, genderová rovnost, práva a dostupná pomoc. Tato stránka spolupracuje na obsahu s mnohými organizacemi i odborníky a odbornicemi. Rada kraje Skåne ve spolupráci s Národní radou

¹³⁷ <https://rm.coe.int/state-report-from-spain/16809313e0>

¹³⁸ <https://rm.coe.int/spanish-istanbul-shadow-platform/1680931a77>

¹³⁹ <https://rm.coe.int/state-report-on-sweden/168073fff6>

pro zdraví a zabezpečení vytvořila v roce 2016 internetové stránky, které poskytují kvalitní informace pracovníkům/cím a obcím, které mohou využít při kontaktu s obětí násilí v partnerských vztazích, a to ve 24 jazycích. Kampaň „Rozhodni se, že přestaneš“ (*Choose to stop*) byla zaměřená na (potenciální) původce a původkyně násilí v partnerských vztazích a motivoval je k tomu, aby častěji vyhledávali odbornou pomoc. Tato kampaň proběhla v kraji Stockholm.¹⁴⁰

V evaluační zprávě GREVIO vítá, že Švédsko provádí mnoho kampaní na různých úrovních a další přímo financuje pomocí grantů pro občanskou společnost a státní orgány. GREVIO oceňuje širokou škálu témat, která kampaně pokrývají, stejně jako skupiny osob, na které jsou zaměřeny. Vyzdvihuje portál youmo.se, který je dostupný v šesti jazycích i kampaň „Přijď za námi“, kde jsou informace dostupné v 18 jazycích. Účinnost těchto kampaní vede k tomu, že je nahlašováno mnoho případů až do té míry, že orgány vymáhající právo nejsou schopny takové množství vyšetřit a stíhat, což se stalo v posledních letech předmětem kritiky.¹⁴¹

Ve vztahu k čl. 13 učinilo GREVIO doporučení, aby švédské orgány zajistily, aby aktivity zvyšující povědomí byly doprovázeny i dostatečnou reakcí orgánů vymáhajících právo. GREVIO doporučilo, aby švédské orgány vytvořily cílené kampaně o újmě způsobené dětem, které přihlížely domácímu násilí, a věnovaly se i potřebám znevýhodněných skupin, jakými jsou příslušnice menšin (např. Sámký, Romky) a ženy v závislosti.¹⁴²

Výbor smluvních stran neformuloval k plnění čl. 12 ani 13 Švédskem žádná doporučení.¹⁴³

3.4.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 12 a čl. 13

Z provedeného přehledu je patrné, že smluvní strany Úmluvy realizují celé spektrum kampaní zaměřených na prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí. Kampaně jsou často velmi rozdílné, cílí na různé cílové skupiny a využívají různé komunikační prostředky. Řada států realizovala osvětové aktivity a kampaně ještě před ratifikací Úmluvy. Přesto je možné u řady ze smluvních stran vysledovat větší počet či intenzitu kampaní po ratifikaci.

Prakticky všechny státy realizovaly osvětové aktivity v rámci pravidelné mezinárodní kampaně 16 dní aktivismu proti násilí na ženách. Francie v roce 2017 spustila kampaň „Zastavme je“ (*Arrêtons-les*) zaměřenou na šíření povědomí o dopadech domácího a sexuálního násilí. Dále se Francie soustředila na šíření informací o telefonní lince pro oběti a zaměřila se také na sexuální obtěžování v dopravě. Itálie realizovala kampaň PĚT MUŽŮ („FIVE MEN“), který prostřednictvím fotbalového motivu podněcuje muže k odmítnutí násilí na ženách.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ <https://rm.coe.int/recommendations-cop-on-sweden/pdfa/16809203d4>

V Portugalsku na hlavních letištích proběhla kampaň zacílená na potenciální oběti ženské obřízky. Celou řadu osvětových kampaní zorganizovalo Rakousko - kampaň „Žít bez násilí“ byla zaměřena na informování o službách pro oběti (včetně telefonní linky), v letech 2014 – 2015 proběhla také kampaň zaměřená na znásilnění a partnerské násilí. Srbsko se ve své kampani z roku 2016 zaměřilo na motivaci obětí (a svědků) domácího násilí k jeho hlášení policii. Součástí této kampaně bylo také vysvětlování nejčastějších mýtů a stereotypů v souvislosti s domácím násilím tak, aby se snížilo společenské ospravedlňování tohoto násilí. Srbsko se věnovalo také vzdělávání žáků a žákyň v oblasti kyberšikany. Španělsko v listopadu 2015 spustilo webový portál „Pro společnost bez genderově podmíněného násilí“, který shromažďuje všechny informace o kampaních, zdrojích, plánech a činnostech v rámci veřejných politik na téma násilí na ženách. Řada kampaní proběhla také na regionální a místní úrovni – např. stockholmská kampaň „Rozhodni se, že přestaneš“, která byla zaměřená na (potenciální) původce a původkyně násilí v partnerských vztazích a motivoval je k tomu, aby častěji vyhledávali odbornou pomoc.

GREVIO plnění čl. 12 a 13 věnuje relativně velkou pozornost. Svá doporučení zaměřuje především na zaměření kampaní na zranitelné skupiny osob (např. seniorky či osoby z etnických menšin), informování o dopadech domácího násilí na děti či větší důraz na sexuální násilí, včetně znásilnění. Některým zemím (Albánii a Černé Hoře) GREVIO také doporučuje podporovat uznání, že nerovnosti mezi ženami a muži jsou jednou z hlavních příčin násilí na ženách a zaměřit se na přetrvávající stereotypy ve vztahu k ospravedlňování tohoto násilí. GREVIO v této souvislosti požaduje, aby kampaně zohledňovaly genderový základ násilí páchaného na ženách a domácího násilí, aby např. pracovníci/e nesnižovali domácí násilí jen na manželskou hádku, aby nedávala společnost přednost udržení rodině před ochranou obětí a dětských svědků a aby oběti byly více motivované vyhledávat pomoc.

Konkrétní zaměření, intenzitu či formu kampaní GREVIO, ani Výbor smluvních stran ve svých doporučeních nezmiňují. V tomto smyslu vyhodnocení čl. 12 a 13 nijak nevybočuje z obdobných evaluací mezinárodních orgánů v jiných oblastech (např. Výboru OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen). V tomto kontextu je vhodné připomenout, že čl. 12 Úmluvy je prakticky totožný s čl. 5 písm. a) Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen a že tedy zkoumané státy mají povinnost potírat genderové stereotypy ve svých právních řádech minimálně od počátku 80. let minulého století.

K potírání rozdílů mezi ženami a muži tedy GREVIO (či Výbor smluvních stran) státy nevybízí. Odstraňování genderových stereotypů a zvyků spojených s nadřazeností mužů GREVIO doporučuje realizovat v kontextu ospravedlňování násilí na ženách. Jde tedy o odstraňování těch genderových stereotypů, které vedou či přispívají k domácímu násilí a násilí na ženách.

3.5. Čl. 14 (Vzdělávání)

Článek 14 Vzdelání

1. Smluvní strany učiní tam, kde je to vhodné, nezbytné kroky k využívání výukového materiálu o otázkách jako je rovnost žen a mužů, nestereotypní role žen a mužů, vzájemná úcta, nenásilné řešení konfliktů v mezilidských vztazích, násilí na ženách založené na pohlaví a právo na osobní integritu, který by byl přizpůsoben rozvíjejícím se schopnostem žáků a zahrnut do formálních školních osnov na všech úrovních vzdělávacího systému.
2. Smluvní strany učiní nezbytné kroky k podpoře zásad uvedených v odstavci 1 v neformálních vzdělávacích zařízeních, stejně jako ve sportovních a kulturních zařízeních, zařízeních pro trávení volného času a v médiích.

V souvislosti s tímto ustanovením v českém veřejném diskursu panují obavy, že ratifikace úmluvy povede k tomu, že dětem bude „nejdéle od mateřinek“ vtoukáno do hlav, „že mezi muži a ženami nejsou rozdíly,¹⁴⁴ případně k převýchově mužů v bezpohlavní jedince¹⁴⁵ či k převýchově společnosti¹⁴⁶. Obavy také panují ve vztahu k zásahu do sportu a kultury.

3.5.1. Albánie

Albánie ve své zprávě o plnění Úmluvy uvádí, že Ministerstvo školství a sportu bylo již v roce 2006 pověřeno zákonem o domácím násilí tvorbou osnov pro střední a vysoké školy k tématu chování v rodině a domácího násilí. Taktéž již od roku 2010 byla zakázána diskriminace ve vzdělání a uložen úkol Radě ministrů (Council of Ministers) a ministru školství a sportu začlenit do vzdělávacích programů informaci o diskriminaci. Už v zákoně o genderové rovnosti z roku 2008 Albánie měla zakotvenou povinnost poskytovatelů vzdělávání, tvůrců výukových materiálů a vzdělávacích programů zajistit nezbytnou znalost a používání metod, které mohou pomoci v podpoře a posilování rovnosti a zákazu diskriminace na základě pohlaví, negativních stereotypů a obyčejových předsudků.¹⁴⁷

Albánie dále uvádí, že ve Standardech učebnic z roku 2015 je uvedeno kritérium rovnosti žen a mužů, rasové, národní a náboženské svobody a demokratických principů nediskriminace. Dále probíhají různé vzdělávací iniciativy zaměřené na potírání stereotypů o rolích žen a mužů.¹⁴⁸

V evaluační zprávě GREVIO vítá zapojení vzdělávacího sektoru jako klíčového hráče při prevenci a boji proti násilí na ženách. Nicméně GREVIO upozorňuje, že žádné aktivity vzdělávacích

¹⁴⁴ <https://forum24.cz/istanbulska-umluva-je-zbytecny-nesmysl-propagujici-gender-ideologii/>

¹⁴⁵ <https://www.krajsektory.cz/stredocesky-kraj/20718-pravnicka-desifrovala-istanbulskou-umluvu-a-velmi-durazne-pred-ni-varuje-komentar-stepana-chaba.htm>

¹⁴⁶ <http://www.bulletin-advokacie.cz/cak-proti-istanbulske-umluve>

¹⁴⁷ <https://rm.coe.int/albania-state-report/16806dd216>

¹⁴⁸ Tamtéž.

institucí nejsou zaměřeny přímo na problematiku násilí na ženách a domácího násilí. Taktéž žádný univerzitní program nebo pedagogický program není zaměřen výslovně na tyto formy násilí.¹⁴⁹

Ve vztahu k čl. 14 učinilo GREVIO ve své evaluační zprávě následující doporučení:

- Začlenit výuku o různých formách násilí na ženách a dívkách do osnov na všech úrovních formálního vzdělávání od předškolního do vyššího vzdělání, a vytvořit vhodné zdroje pro vyučující pro tato témata,
- Zabývat se prevencí genderově podmíněného násilí na dívkách, včetně nucených sňatků, v rámci existujících programů sexuální výchovy a výchovy o sexuálních a reprodukčních zdravotních právech. Taková opatření mohou být doplněna aktivitami zvyšování povědomí ve školách a na univerzitách.¹⁵⁰

Výbor smluvních stran Albánii žádná doporučení týkající se čl. 14 neadresoval.¹⁵¹

Doporučení GREVIO se tedy zaměřují na témata, která jsou výslovně uvedena v čl. 14. V souladu s cíli Úmluvy a obecnými principy mezinárodních lidskoprávních úmluv tak konkrétní naplnění těchto doporučení ponechává monitorovací orgán na smluvní straně. GREVIO ani Výbor smluvních stran se nevěnuje vzdělávání v neformálních vzdělávacích institucích či sportovních a kulturních zařízeních.

Na základě uvedených informací lze shrnout, že ratifikace Úmluvy nevedla sama o sobě ke změně školních osnov. Albánie výuku o zákazu diskriminace zavedla již dlouho před ratifikací Úmluvy. Stejně se již dříve věnovala násilí v rodinných vztazích. Nově se Albánie začala zabývat stereotypy o rolích žen a mužů, ve kterých nyní školí vyučující. Žádná z dostupných informací neukazuje, že by po ratifikaci docházelo k popírání rozdílů mezi muži a ženami či že by z mužů byli vytvářeni tzv. bezpohlavní jedinci.

3.5.2. Dánsko

Dánsko ve své státní zprávě uvádí, že rovné příležitosti pro dívky a chlapce a jejich právo plně rozvinout svůj potenciál a talent jsou základním stavebním kamenem dánské společnosti. Témata jako rovnost pohlaví, nestereotypní role žen a mužů, genderově podmíněné násilí apod. jsou typickou součástí osnov předmětu dánský jazyk a společenské vědy. Řešení konfliktů je součástí osnov programů zaměřených na chování. Sexuální výchova a rodinná studia jsou

¹⁴⁹ <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7>

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ <https://rm.coe.int/recommendation-cop-albania/1680783ffa>

povinná témata základních a nižších ročníků středních škol. Vláda vytvořila materiál ke konfliktům týkajícím se cti pro základní a nižší střední školy.¹⁵²

V roce 2016 byla založena pracovní skupina, která se zabývá rovnými příležitostmi pro dívky a chlapce v systémech péče a vzdělání. Tato skupina se má mimo jiné zabývat otázkou stereotypních voleb ve vzdělání. Ve vysokoškolském studiu vytvořila vláda rámec pro obsah vzdělávacích programů. Bakalářský program ve společenském vzdělání a bakalářský program ve vzdělání obsahuje nyní požadavky na výukové materiály o rovnosti pohlaví, lidských právech a kulturních a společenských aspektech. Dánské orgány nestanovily žádné osnovy pro sportovní organizace, neboť ty zůstávají tradičně autonomní. Ministerstvo kultury se se sportovními organizacemi dohodlo, že se budou věnovat diverzitě a inkluzi včetně genderovým otázkám.¹⁵³

GREVIO ve své zprávě konstatuje, že Dánsko zajišťuje vzdělávání o lidských právech, rovnosti pohlaví, zdravotní a sexuální výchově na základě formálních osnov pro základní a střední školy. Stejně tak konflikty týkající se cti jsou pokryty na soukromých i veřejných školách. GREVIO ve své zprávě upozornilo, že většina požadavků na výuku se zaměřila na právo dítěte na ochranu před fyzickým, psychologickým a digitálním násilím. Ačkoliv je důležité posilovat znalost práv dítěte a jejich schopnost říkat ne, chlapci a dívky zažívají násilí různými způsoby a to je třeba ve výukových materiálech zohlednit. Je mnoho materiálů pro vyučující k tématu lidských práv a rovnosti pohlaví, které jsou dostupné k volnému užití, ale nejsou dostupná data o skutečném použití těchto materiálů. Není jasné, jak školy zajišťují, že jsou dané materiály skutečně využívány.¹⁵⁴

Ve vztahu k čl. 14 učinilo GREVIO ve své evaluační zprávě následující doporučení:

- Doplnit zaměření na práva dítěte i právy žen a uvést téma násilí založeného na pohlaví jako součást osnov pro základní a střední školy,
- Sledovat, jak vyučující využívají existující učební materiály.¹⁵⁵

Výbor smluvních stran Dánsku žádná doporučení týkající se čl. 14 neadresoval.¹⁵⁶

Doporučení GREVIO se tedy zaměřují na témata, která jsou výslovně uvedena v čl. 14 (násilí na ženách, práva žen), případně na hodnocení využívání stávajících výukových materiálů. GREVIO ani Výbor smluvních stran se nevěnuje vzdělávání v neformálních vzdělávacích institucích či sportovních a kulturních zařízeních.

¹⁵² <https://rm.coe.int/16806dd217>

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-denmark/16807688ae>

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ <https://rm.coe.int/recommendations-cop-denmark/1680783ff9>

Lze tedy shrnout, že ratifikace Úmluvy v Dánsku nevedla sama ke změně školních osnov. Dánsko mělo ve svých osnovách pro základní a střední školy obsaženou tematiku lidských práv, rovnosti pohlaví již před ratifikací Úmluvy. Taktéž tématem konfliktů spojených se ctí se začalo zabývat již v roce 2013, rok před ratifikací úmluvy. Po ratifikaci Dánsko ustavilo pracovní skupinu, které se má věnovat rovnosti žen a mužů v oblasti péče a vzdělávání a má se zabývat mj. podporou nestereotypních voleb ve vzdělávání (např. motivací dívek ke studiu STEM oborů).

Žádná z dostupných informací neukazuje, že by po ratifikaci docházelo k popírání rozdílů mezi muži a ženami či že by z mužů byli vytvářeni bezpohlavní jedinci.

3.5.3. Černá Hora

Černá Hora uvádí, že Institut vzdělání schválil program „Genderová rovnost ve vzdělání se zvláštním důrazem na násilí založené na pohlaví, nenásilné formy chování a řešení konfliktů.“ Tento program zvyšuje povědomí vyučujících o uvedených tématech včetně mezinárodních a černohorských právních předpisů o rovnosti žen a mužů a zákazu diskriminace.¹⁵⁷

V evaluační zprávě GREVIO vítá program černohorského Institutu vzdělání, nicméně upozorňuje, že není jasné, zda se jedná o povinný program a kolik vyučujících ho absolvuje. Od akademického roku 2016 existuje školení pro vyučující nazvané „Školení zaměstnanců školských zařízení o jednání, prevenci a ochraně dětí a mladistvých proti domácímu násilí,“ vyvinuté neziskovými organizacemi a nyní plně převzaté Národní radou vzdělávání. Průřezový předmět občanská výchova je vyučován na základních a středních školách a obsahuje mezi jinými i část o rovnosti žen a mužů, domácím násilí, sexuálním a reprodukčním zdraví a prevenci sexuálního násilí. Tento předmět je však volitelný.¹⁵⁸

Ve vztahu k čl. 14 učinilo GREVIO ve své evaluační zprávě doporučení, aby školení pro vyučující týkající se rovnosti žen a mužů, vzájemného respektu v mezilidských vztazích a nenásilného řešení konfliktů bylo povinné pro všechny vyučující a studující.¹⁵⁹

V reakci na zprávu GREVIO Černá Hora doplnila, že zorganizovala čtyřdenní seminář pro 26 vyučujících z mateřských škol, který se věnoval celkovému vývoji dětí předškolního věku a obsahoval také téma rovnosti žen a mužů. Účastníci a účastnice následně školili své kolegy v institucích, odkud pocházeli. Tímto způsobem bylo vyškoleny 1 152 osob.¹⁶⁰

Výbor smluvních stran Černé Hoře žádná doporučení týkající se čl. 14 neadresoval.¹⁶¹

¹⁵⁷ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2017-6/168073368f>

¹⁵⁸ <https://rm.coe.int/grevio-report-montenegro/16808e5614>

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ <https://rm.coe.int/comments-mne-gov/16808e566a>

¹⁶¹ <https://rm.coe.int/recommendations-of-the-committee-of-the-parties-for-montenegro/pdfa/168092005e>

Stínová zpráva neziskových organizací upozornila, že v učebnicích jsou obsažena genderová témata, ale problematika genderové rovnosti, stereotypních genderových rolí a genderově podmíněného násilí není zpracována systematicky. Na Univerzitě Černá Hora není žádný program zaměřený na násilí na ženách a domácí násilí ani genderová studia nemají vlastní program.¹⁶²

Černá Hora tedy po ratifikaci Úmluvy podnikla některé konkrétní kroky v oblasti vzdělávání – od roku 2016 realizuje školení pro vyučující nazvané „školení zaměstnanců školských zařízení o jednání, prevenci a ochraně dětí a mladistvých proti domácímu násilí“. Černá Hora také realizovala školení pro vyučující na mateřských školách o rovnosti žen a mužů. GREVIO Černé Hoře doporučuje nastavit uvedené školení z roku 2016 jako povinné pro všechny vyučující. Výbor smluvních stran se s tímto doporučením ovšem neidentifikoval a doporučení ve vztahu k čl. 14 Černé Hoře neadresoval.

3.5.4. Francie

Francie ve své zprávě o plnění Úmluvy uvádí, že ve formálních školních osnovách je obsaženo téma rovnosti žen a mužů. Zákon z roku 2013 stanoví, že rovnost žen a mužů je součástí vzdělání na základních školách. Zákon uvedl novou morální a občanskou výuku, která učí žáky a žákyně respekt k lidem, ke svému původu a k odlišnostem či rovnost žen a mužů. Tento zákon také zavedl do cílů pedagogických vysokých škol „zvýšení povědomí mezi vyučujícími o rovnosti žen a mužů a o boji proti diskriminaci.“¹⁶³

Ministerstvo národního vzdělávání do osnov mateřských škol zavedlo výslovně rovnost dívek a chlapců. V morální a občanské výchově jsou obsažena témata lidská integrita, rovnost práv žen a mužů a předsudky a stereotypy. Pojem respektu a diskriminace je součástí sexuální výchovy v rámci tématu poznání sebe a respektování ostatních.¹⁶⁴

Ministerstvo pro vysoké školy, výzkum a inovace stanovilo podporu genderových studií jako klíčové téma svých politik v oblasti rovnosti. Ministerstvo podporuje Národní sdružení feministických studií (*l'Association nationale des études féministes*) v akcích boje proti sexuálnímu a genderově podmíněnému násilí ve školních zařízeních a ve výzkumu.¹⁶⁵

GREVIO ani Výbor smluvních stran svou zprávu, resp. doporučení, zatím nevydaly.

¹⁶² <https://rm.coe.int/report-ngo-montenegro-2/168073c980>

¹⁶³ <https://rm.coe.int/state-report-france-2018-version-finale/16807b56bd>

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

3.5.5. Itálie

Itálie ve své zprávě o plnění Istanbulské úmluvy uvádí, že v roce 2016 byl přijat Mimořádný akční plán proti sexuálnímu násilí a násilí založenému na pohlaví (*Extraordinary Action Plan against Sexual and Gender-Based Violence*). V tomto plánu se Ministerstvo školství, univerzit a výzkumu ve vztahu k čl. 14 zavázalo k podpoře školení pro pedagogické pracovníky a pracovnice o vztazích a boji proti genderově podmíněnému násilí a diskriminaci a zvyšování povědomí, informování a školení studujících o prevenci násilí na ženách a diskriminaci na základě pohlaví, včetně prostřednictvím revizí učebnice.¹⁶⁶

Na základě zákona č. 128/2013 týkající se zlepšování dovedností vyučujících byl spuštěn internetový portál zaměřený na výchovu ke vzájemnému respektu, rovným příležitostem a boji proti šikaně a kyberšikaně.¹⁶⁷

Sdružení ženských organizací uvádí, že byly vytvořeny národní příručky nazvané „Výchova k úctě: pro rovnost pohlaví, prevenci genderového násilí a všech forem diskriminace“, které jsou k dispozici státním i místním orgánům. Tyto příručky představují, dle sdružení ženských organizací, důležitý referenční bod v šíření vzdělávací praxe týkající se identity/rozdílů/vztahů mezi pohlavími, reagování na násilí na ženách stejně jako jakoukoli další formu diskriminace na základě pohlaví na veřejných školách. Práce na revizi učebnic, které začaly na konci devadesátých let a snažily se o podporu rovných příležitostí, jsou stále nedokončené. Samoregulační pravidla pro vydavatele učebnic, která měla v učebnicích zajistit perspektivu rovnosti žen a mužů, nebyla dosud příliš úspěšná a to ze dvou důvodů. Za prvé, pouze menšina vydavatelů se těmito pravidly řídila, za druhé, ti vydavatelé, kteří se jimi řídili, nezvládli v učebnicích zohlednit princip rovnosti. Itálie také uvádí, že otázka vzdělávání v oblasti rovnosti žen a mužů se setkala s odporem ze strany katolické církve.¹⁶⁸

Dalšími fázemi evaluačního procesu Itálie zatím neprošla.

3.5.6. Portugalsko

Portugalsko ve své státní zprávě ve vztahu k čl. 14 uvádí vytvoření Vzdělávací příručky pro gender a občanství pro střední školy, která byla dokončena v roce 2016. Příručky byly distribuovány do více než 800 škol a knihoven. Používání příručky vyučujícími bylo podpořeno celkem 59 školeními pro vyučující, které prováděla Komise pro občanství a genderovou rovnost, 10 školeními vysokých škol a odboru Ministerstva školství, čímž byla pokryta polovina všech portugalských municipalit. Školení se zúčastnilo přes tisíc vyučujících. Cílem příručky

¹⁶⁶ <https://rm.coe.int/grevio-state-report-italy/16808e8133>

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ <https://rm.coe.int/grevio-report-women-s-ngo/16808eaaa5>

je nabídnout vyučujícím spektrum konkrétních a obecných témat z oblasti rovnosti žen a mužů, které mohou v hodinách použít, jako například tělo a pohyb, zdraví, sexualita, bezpečnost, sexismus a stereotypy, informační a komunikační technologie, rozhodování a projevy, znalost a věda, herní čas a čas k užití, místní dědictví, literatura. Tato příručka byla uvedena jako příklad dobré praxe Komise pro genderovou rovnost Rady Evropy.^{169 170}

Pro vyučující a pracovníky a pracovníky vzdělávání na nejnižším stupni byly vytvořeny dva manuály, které se zabývají případy, kdy bylo dítě vystaveno domácímu násilí.¹⁷¹

V evaluační zprávě GREVIO vítá aktivity Portugalska ve vztahu k čl. 14. Oceňuje rozsah a hloubku materiálů dostupných vyučujícím a uvádí Portugalsko jako dobrou praxi podpory vzdělání bez genderových stereotypů. GREVIO upozornilo, že je těžké určit dopad těchto aktivit bez stanovení indikátorů pro měření osvojení si jednotlivých dovedností, schopností a znalostí týkající se témat zakotvených v čl. 14. Od roku 2009 zákon č. 69 stanoví povinnou sexuální výchovu pro základní a střední školy. GREVIO konstatuje, že by se tato sexuální výchova neměla zabývat pouze zabráněním těhotenství a přenosným chorobám, ale také sociálním vztahům mezi dívkami a chlapci a dopadu nerovností a stereotypů.¹⁷²

Ve vztahu k čl. 14 učinilo GREVIO ve své evaluační zprávě následující doporučení portugalským orgánům:

- Pokračovat ve snahách informovat o rovnosti žen a mužů ve vzdělávacím systému tím, že zajistí rozšíření příruček pro gender a občanství do všech škol v zemi,
- Přezkoumat obsah osnov sexuální výchovy tak, aby zajistily prevenci násilí na ženách tím, že se zaměří na osobní integritu, nerovnou moc ve vztazích mezi ženami a muži a zodpovědné sexuální chování,
- Formulovat indikátory, které umožní změřit dovednosti a schopnosti dětí v tématech zmíněných v čl. 14 ve vztahu ke všem formám genderově podmíněného násilí na ženách,
- Více rozpracovat povinné vstupní a následné vzdělávání pro vyučující o různých formách násilí na ženách, včetně ženské obřízky a nucených sňatků, o dopadech násilí na dětské svědky tak, aby vyučující uměli rozpoznat děti v ohrožení a zajistili jim potřebnou ochranu a pomoc.¹⁷³

Výbor smluvních stran Portugalsku žádná doporučení týkající se čl. 14 neadresoval.¹⁷⁴

¹⁶⁹ https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/CoE_Compilation%20of%20good%20practices%20to%20promote%20an%20education%20free%20from%20gender%20stereotype_s_2015_En.pdf

¹⁷⁰ <https://rm.coe.int/portugal-state-report/168074173e>

¹⁷¹ <https://rm.coe.int/portugal-state-report/168074173e>

¹⁷² <https://rm.coe.int/grevio-repr-on-portugal/168091f16f>

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ <https://rm.coe.int/ic-cp-inf-2019-3-eng/pdfa/168092019b>

V případě Portugalska lze tedy shrnout, že čl. 14 věnuje poměrně velkou pozornost. V roce 2016 vznikla Vzdělávací příručky pro gender a občanství pro střední školy, která byla široce šířena vzdělávací soustavou (došlo k proškolení více než 1000 vyučujících). Pro předškolní vzdělávání byl vytvořen manuál pro vyučující k rozpoznání znaků domácího násilí na dětech. GREVIO četné aktivity Portugalska v této souvislosti uvítalo a doporučilo v šíření příručky pokračovat. Portugalsko GREVIO dále navrholo přezkoumat obsah osnov sexuální výchovy tak, aby zajistily prevenci násilí na ženách tím, že se zaměří na osobní integritu, nerovnou moc ve vztazích mezi ženami a muži a zodpovědné sexuální chování. Výbor smluvních stran se ve svých doporučeních čl. 14 nezabýval. Obecně tedy GREVIO nezasahovalo do obsahu výukových materiálů s výjimkou doporučení, aby byla sexuální výchova rozšířena o téma sexuálního a partnerského násilí.

3.5.7. Rakousko

Rakousko k čl. 14 uvádí, že mateřské školy spadají pod jednotlivé spolkové země, a proto není na federální úrovni standardizovaný obsah osnov. Město Vídeň má Standardy pro zajištění kvality osnov pro genderově citlivé vzdělávání pro základní vzdělání. K nim existuje Vzdělávací balíček (Education Box), který obsahuje návrhy, příklady a učební metody pro zahrnutí genderové citlivosti do praktické práce. Tyrolsko vydalo v roce 2015 brožuru Genderově citlivá pedagogika pro zařízení základní výchovy: příručka pro praktickou práci.¹⁷⁵

Osnovy pro základní a střední školy spadají do působnosti federální vlády, resp. federálního Ministerstva školství. Všechny osnovy obsahují vzdělání o rovnosti žen a mužů jako základní princip, včetně vzdělání o nenásilných interakcích. Dále Rakousko uvádí řadu příkladů učebních materiálů. Federální Ministerstvo školství poskytuje materiály nazvané Učební balíčky pro školy s didaktickými a metodickými tipy do třídy. Tyto materiály zpracovávají témata jako jsou ženská práva, lidská práva, násilí na ženách a dětech, rovnost pohlaví, školní práce s chlapci a genderově specifické násilí na dětech a mladých lidech se zdravotním postižením. Na stránkách federálního Ministerstva školství k předmětu občanská výchova pro školy jsou uvedeny informace o Národním akčním plánu na ochranu žen před násilím, informace o doporučených organizacích a kontaktech, materiálech, filmech a workshopech, které jsou určeny na podporu výuky o tomto tématu ve třídě.

Národní strategie pro prevenci násilí ve školách se v roce 2014 tematicky zaměřila na téma domácího zneužívání a v roce 2015 na (kyber)šikanu, radikalizaci a (sexuální) násilí na dívkách a ženách.

Na vysokých školách probíhá série přednášek „Jedna z pěti“ s podporou různých ministerstev, města Vídeň a dalších sponzorů, a to již šestým rokem. Tématem mezioborových přednášek

---

¹⁷⁵ <https://rm.coe.int/16806ee8b2>

je násilí na ženách a přednášky jsou zacíleny na univerzitní studující z různých oborů (medicína, psychologie, mezinárodní rozvoj, historie).¹⁷⁶

V evaluační zprávě GREVIO uvádí, že vládou financované Centrum pro občanské vzdělávání (POLIS) nabízí širokou škálu brožur, které obsahují doplňující informace, včetně mezinárodních standardů, návrhy pro věkově vhodnou četbu a další odkazy, výklady tématu a jak ho učit. Témata, která jsou těmito brožurami pokryta, zahrnují násilí na ženách a dětech, genderově podmíněné násilí na dětech a mládeži se zdravotním postižením, ženskou obřízku, nucené sňatky, genderovou rovnost, práva žen jako lidská práva, chlapci a maskulinity, mobbing ve školách a ženy a ozbrojené konflikty. Materiály jsou přizpůsobené různým věkovým skupinám od druhých do osmých tříd a dále. Materiály jsou často na internetových stránkách navštěvovány. V letech 2014 až 2016 bylo vyučujícím poskytnuto celkem 6500 tištěných kopií těchto brožur. GREVIO vítá, že rakouské orgány zajistily, že vyučující mají přístup k takto podrobným a rozsáhlým materiálům. Dle GREVIO by bylo vhodné, aby tato témata byla součástí povinných osnov.¹⁷⁷

Výbor smluvních stran Rakousku žádá doporučení týkající se čl. 14 neadresoval.¹⁷⁸

Rakousko se vzdělávání o rovnosti žen a mužů věnuje intenzivně a dlouhodobě (četné aktivity byly realizovány ještě před ratifikací Úmluvy). Příkladem dobré praxe jsou aktivity Centra pro občanské vzdělávání (POLIS), které se specificky zaměřuje na témata související s rovností žen a mužů a potíráním násilí na ženách. Po ratifikaci Úmluvy se Rakousko v rámci základního školství zaměřilo na témata jako jsou zneužívání dětí, domácí násilí, kyberšikana a sexuální násilí. GREVIO, ani Výbor smluvních stran ve vztahu k čl. 14 Rakousku žádné doporučení neadresovaly.

3.5.8. Srbsko

Srbsko ve své zprávě o plnění Úmluvy k čl. 14 uvádí, že zákon o genderové rovnosti z roku 2009 stanovuje, že rovnost žen a mužů musí být součástí vzdělávání od předškolního po vysoké až celoživotní vzdělávání. Ve školních osnovách je zakotvena povinnost poskytnout vzdělání o genderové rovnosti s cílem překonat omezující genderové role, genderové stereotypy a předsudky. Zákon o základech vzdělávacího systému stanoví cíle vzdělávání, mezi nimi je například uvedeno posilování kamarádství, rozvoj schopností k pochopení a respektu práv dítěte, lidských práv nebo rozvoj a respekt pro rovnost, včetně genderové a sexuální rovnosti. Zákon o učebnicích stanoví, že učebnice a učební materiály musí mít vhodný obsah a umožňovat naplňování principů rovných příležitostí a respektu k odlišnostem.¹⁷⁹

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ <https://rm.coe.int/grevio-report-austria-1st-evaluation/1680759619>

¹⁷⁸ <https://rm.coe.int/recommendations-cop-austria/1680783ffb>

¹⁷⁹ <https://rm.coe.int/state-report-serbia/pdfa/168094afec>

V nové Národní strategii pro genderovou rovnost z roku 2016 je uvedeno, že stále nebyly vzdělávací programy a osnovy vytvořeny genderově citlivým způsobem a strategie proto navrhuje nová opatření:

- vytvořit povinný genderově citlivý a nediskriminující vzdělávací program a osnovy na všech úrovních vzdělání,
- přezkoumat osnovy a učebnice a odstranit genderové stereotypy, diskriminující obsah a diskriminující jazyk,
- uvést věkově vhodnou sexuální výchovu a výchovu o reprodukčním zdraví a právech, včetně zodpovědného sexuálního chování, do osnov základních a středních škol,
- vybudovat kapacity vyučujících zavedením povinných školení o rovnosti a zahrnutím otázek genderové rovnosti do zkoušek, které jsou podmínkou získání povolení k práci na školách,
- představit genderově citlivý jazyk do všech osnov,
- začlenit do jednotlivých předmětů přínos žen do vědy, kultury a umění.¹⁸⁰

Připravovaný návrh novely srbského zákona o genderové rovnosti předpokládá povinnost odpovědných orgánů zajistit respektování principu genderové rovnosti při přijímání učebních plánů, osnov, stanovování standardů pro učebnice, učební materiály nebo vzdělávací prostředí. Odpovědné orgány by tak měly mít povinnost do osnov zahrnout i téma genderově podmíněného násilí. Poprvé by měly být za nesplnění těchto právních povinností ukládány i sankce. Nakonec Srbsko ve zprávě uvádí, že témata spojená s rovností žen a mužů a násilím na ženách jsou obsažena na základních a středních školách v předmětu občanská výchova, který je volitelný.¹⁸¹

Evaluací ze strany GREVIO dosud Srbsko neprošlo.

Stínová zpráva ženské organizace upozorňuje, že státní politika zakazující diskriminaci na základě pohlaví a genderově podmíněné násilí nebyla dostatečně podporována a všechny dosavadní snahy systematicky zavést tato témata do školních osnov byly neúspěšné, včetně poslední reformy osnov středních škol. Toto tvrzení dokládá na mnoha příkladech, jedním z nich je i odstoupení od Učebního balíčku o tématu sexuálního násilí na dětech, který vytvořilo Centrum pro trauma z incestu v roce 2016 s týmem odborníků a odbornic s původní podporou Ministerstva školství, a ke kterému došlo kvůli tlaku konzervativního hnutí.¹⁸²

Srbsko má tedy poměrně obšírný regulační rámec pro vzdělávání o rovnosti žen a mužů na úrovni základních a středních škol, přičemž tento rámec ještě dále posiluje. Srbská Národní strategii pro genderovou rovnost z roku 2016 obsahuje celou řadu úkolů spojených s čl. 14

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² <https://rm.coe.int/improved-legislation-failed-protection-independent-awc-s-report-to-gre/16808e2f8b>

Úmluvy. Srbské NNO nicméně upozorňují, že v praxi vzdělávání o rovnosti žen a mužů, zákazu diskriminace na základě pohlaví a násilí na ženách není příliš funkční.

3.5.9. Španělsko

Španělsko ve státní zprávě uvádí, že Vládní delegace pro genderově podmíněné násilí vytvořila preventivní materiály o genderovém násilí do vzdělávacího prostředí. Jednalo se o pět krátkých filmů o prvních znacích zneužití a o průvodce pro vyučující, jak pracovat se studujícími. Bylo vytvořeno také několik letáků zaměřených na dospívající s informací o prvních znacích toxického vztahu a co dělat v případě partnerského násilí.¹⁸³

Stínová zpráva 252 neziskových organizací konstatuje, že dosud centrální vláda nevyčlenila žádné lidské zdroje ani specifické materiály pro naplnění čl. 14 Úmluvy. Zvláštní státní zástupce pro násilí na ženách žádá, aby se tato preventivní opatření začala používat. Autonomní společenství mají oprávnění upravovat vzdělávání, ale zároveň existuje zákon č. 8/2013 pro zlepšení kvality vzdělání, který stanovuje obecný vzdělávací rámec. Tento zákon nepožaduje vzdělávání o genderové rovnosti, ani o odstranění genderového násilí. Podle názoru NNO představuje dokonce krok zpět v rovnosti ve srovnání s předchozím zákonem z roku 2006, který do předmětu občanská výchova v páté třídě na základních školách a ve druhém ročníku středních škol zahrnul sexuální vzdělání, diverzitu, genderové násilí a podobná témata. Nejsou ani žádné povinné předměty o rovnosti a násilí ve vstupním nebo navazujícím vzdělávání pro vyučující.¹⁸⁴

Španělsko dosud dalšími fázemi evaluačního procesu neprošlo. Z výše uvedeného je patrné, že Španělsko ve své zprávě o plnění Úmluvy zásadnější pozornost čl. 14 nevěnuje a že absence vzdělávacích aktivit v oblasti rovnosti žen a mužů je předmětem kritiky ze strany španělských NNO.

3.5.10. Švédsko

Švédsko ve své zprávě o plnění Úmluvy uvádí, že dle státních osnov by měla každá škola podporovat hodnoty neporušitelnosti lidského života, individuální svobody a integrity, rovné hodnoty všech lidí, rovnosti mezi muži a ženami, solidarity se slabými a zranitelnými. Školy mají aktivně podporovat rovná práva a příležitosti žen a mužů a mají odpovědnost za podporu rovnosti žen a mužů.

V roce 2015 byla švédská Národní agentura pro vzdělávání pověřena, aby zhodnotila program „Mentoři prevence násilí“. Tento program má za úkol pracovat s postoji a normami dívek

¹⁸³ <https://rm.coe.int/state-report-from-spain/16809313e0>

¹⁸⁴ <https://rm.coe.int/spanish-istanbul-shadow-platform/1680931a77>

a chlapců, mladých žen a mužů k maskulinitě, genderu a násilí. Sexuální výchova je součástí několika předmětů v povinných a vyšších středních školách stejně jako ve vzdělání dospělých. Odpovědnost tak dopadá na více vyučujících a téma by mělo být probráno v různých předmětech.

Vláda dále pověřila Školní inspektorát provedením auditu kvality sexuální výchovy na základních a středních školách, aby zjistila, jak je do sexuální výchovy zakomponováno téma sexuálního násilí a lidských práv. Vláda také pověřila Národní agenturu pro vzdělání, aby navrhla změny státní osnov pro povinné školy, které by posílily rovná práva a příležitosti pro ženy a muže a mírnily tradiční genderové stereotypy. Vláda nekontroluje učební materiály na vysokých školách. Univerzity a vysoké školy jsou ze zákona povinny zohledňovat genderovou rovnost a podporovat ji.¹⁸⁵

V evaluační zprávě GREVIO uznává, že švédský vzdělávací systém nabízí potenciál ke změně v postojích, nestereotypním rolím dívek a chlapců a ke zdravým vztahům mezi pohlavími. Národní agentura pro vzdělávání podporuje poskytovatele povinného a vyššího středního vzdělání nabídkou materiálů a profesním rozvojem v oblastech rovného zacházení a zákazu diskriminace. Výsledky auditu Školního inspektorátu o sexuální výchově jsou smíšené, ale zdá se, že školy, které dávají přednost sexuální výchově jako průřezovému tématu, mají lepší výsledky ohledně výskytu sexuálního obtěžování na školách a pozitivější vzdělávací prostředí. Národní školní systém byl určen jako klíčový pro prevenci násilí ze „cti“. Na některých školách byly jako preventivní opatření vytvořeny dívčí skupiny, které mohou najít ohrožené dívky. Objevila se však kritika zaměřená se zejména na násilí ze „cti“, které se objevuje především u neetnických Švédů a Švédek. GREVIO varuje proti opatřením, která stigmatizují určité komunity ve švédské společnosti a která mohou vytvořit bariéry v integraci. Místo toho by důraz měl být kladen na podchycení principů, které sdílejí všechny formy násilí na ženách: moc a kontrola dívky/ženy – jejího těla, její mysli, její ekonomické situace, její sexuality a jejích rozmnožovacích funkcí.¹⁸⁶

Ve vztahu k čl. 14 doporučilo GREVIO přezkoumat dokumenty a materiály, včetně školních materiálů, aby bylo zajištěno, že specifické formy násilí na ženách a dívkách jsou řešeny bez stigmatizace a diskriminace těch žen a dívek, které jsou tomuto násilí vystaveny.¹⁸⁷

Výbor smluvních stran Albánii žádná doporučení týkající se čl. 14 neadresoval.¹⁸⁸

Švédsko má tedy relativně kvalitní rámec politiky pro vzdělávání o rovnosti žen a mužů a prevenci násilí na ženách, který po ratifikaci Úmluvy nadále zlepšuje. Konkrétním příkladem je iniciativa „Mentori prevence násilí“, který po ratifikaci prochází evaluací (jeho cílem

¹⁸⁵ <https://rm.coe.int/state-report-on-sweden/168073fff6>

¹⁸⁶ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ <https://rm.coe.int/recommendations-cop-on-sweden/pdfa/16809203d4>

je vzdělávání dívek a chlapců o rovnosti žen a mužů, násilí apod.). Ze strany Švédska také probíhá vyhodnocení kvality sexuální výchovy ve vztahu k sexuálnímu a partnerskému násilí. GREVIO uvedené aktivity uvítalo a Švédsku doporučilo předcházet stigmatizaci zranitelných skupin obyvatelstva (zejména etnických menšin) v souvislosti se specifickými formami násilí na ženách. Výbor smluvních stran se čl. 14 ve svých doporučeních nezabýval.

3.5.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 14

Smluvní strany i GREVIO věnují čl. 14 relativně velkou pozornost a dostatečné vzdělávání o rovnosti žen a mužů a násilí na ženách považují za důležitou součást plnění Úmluvy. Z uvedeného přehledu také vyplývá, že v jednotlivých zemích se nenaplní obavy z dopadů čl. 14. Konkrétní obsah i formu vzdělávání si volí státy samy. Výbor smluvních stran v souvislosti s čl. 14 neadresoval žádnému státu doporučení. GREVIO se v některých případech zabývalo obsahem vzdělávání, ale jeho doporučení byla formulována relativně obecně – např. doplnit téma sexuálního násilí do stávajícího obsahu sexuálního vzdělávání (Albánie, Portugalsko) či doplnit zaměření na práva žen a prevenci násilí založeného na pohlaví do osnov pro základní a střední školy (Dánsko). Často se také objevuje doporučení rozšířit již existující výukové materiály a iniciativy tak, aby bylo zajištěno jejich plošné využívání. Z některých příkladů výukových materiálů je patrné, že neusilují o potírání (biologických) rozdílů mezi ženami a muži, ale např. o vysvětlování, že dívky (stejně jako chlapci) se mohou věnovat např. přírodovědeckým oborům či technickým zájmům. Důraz je ovšem vždy kladen na rovnost žen a mužů v kontextu prevence násilí na ženách a domácího násilí.

Z praktických kroků, které smluvní strany podnikly v souvislosti s čl. 14, lze zmínit legislativní změnu v Srbsku, kdy podle nového zákona o genderové rovnosti mají mít orgány zodpovědné za přijímání učebních plánů a učebnic povinnost zohledňovat hledisko rovnosti žen a mužů. Podle nové srbské Národní strategie pro genderovou rovnost z roku 2016 mají školní osnovy potírat genderové stereotypy, a to např. začleněním informací o přínosu žen pro vědu, kulturu či umění. V Portugalsku od roku 2016 realizují školení pro vyučující o Vzdělávací příručce pro gender a občanství na středních školách. Itálie v roce 2013 v rámci přípravy na ratifikaci Úmluvy spustila internetový portál zaměřený na výchovu ke vzájemnému respektu a na boj proti šikaně a kyberšikaně. Rovnost žen a mužů je ve Francii na základě novely školského zákona povinnou součástí vzdělávání na základních školách. Švédsko se v roce 2015 rozhodlo vyhodnotit program „Mentoři prevence násilí“, který pracuje se tématem partnerského a sexuálního násilí u žáků a žákyň středních škol. V řadě zemí tedy došlo po ratifikaci Úmluvy k většímu důrazu na vzdělávání o problematice domácího a sexuálního násilí a rovnosti žen a mužů a k přijetí konkrétních opatření (včetně legislativních).

3.6. Čl. 17 (Zapojení soukromého sektoru a médií)

Článek 17 Zapojení soukromého sektoru a médií

1. Smluvní strany budou podporovat, aby se soukromý sektor, sektor informačních a komunikačních technologií a média, s náležitým ohledem na svobodu vyjadřování a jejich nezávislost, zapojily do vypracovávání a zavádění postupů a aby si stanovily pravidla a samoregulační standardy pro předcházení násilí na ženách a zvýšení úcty k jejich důstojnosti.
2. Ve spolupráci se zástupci soukromého sektoru budou smluvní strany rozvíjet a podporovat dovednosti dětí, rodičů a pedagogů týkající se toho, jak se pohybovat v prostředí informačních a sdělovacích prostředků zprostředkovávajících přístup k závadnému obsahu sexuální nebo násilné povahy, který by mohl mít škodlivý vliv.

V souvislosti s tímto ustanovením se vyskytuje obava, že stát (případně GREVIO) bude diktovat médiím, že mají vysílat genderově vyvážený obsah či propagovat genderovou ideologii.¹⁸⁹

3.6.1. Albánie

Albánie ve své zprávě k čl. 17 uvádí, že média jsou citlivá k otázce násilí na ženách a že téma často pokrývají. Taktéž uvádí, že mnozí novináři a novinářky prošli školeními k tomuto. Mediální pokrytí má údajně pozitivní dopad na větší povědomí o různých aspektech domácího násilí nejen u veřejnosti, ale také u politické reprezentace a odborné veřejnosti. Albánie také uvádí, že se média podílela na naplňování Národní strategie proti domácímu násilí (*National Strategy against Domestic Violence*). Podle albánské vlády ale přetrvávají problémy v tom, že mediální pokrytí je stále sporadické, média se zaměřují na vážné případy a ignorují ty, kde míra násilí není tak vysoká. Média také někdy prezentují kauzy v senzacechtivém duchu a v duchu honby za čteností (resp. ziskem), a to v některých případech navzdory profesní etice.

Albánie také uvádí, že standardy chování ve vztahu k násilí jsou ukotveny přímo v zákoně o audiovizuálních médiích (*Law On Audiovisual Media*), kde je v čl. 4 přímo zakázáno vysílání podněcující nebo ospravedlňující násilí. V roce 2014 byl tento zákon doplněn Kodexem vysílání schváleným Audiovizuální úřadem (*Broadcasting Code by the Audiovisual Media Authority*), který se jasně vymezuje v bodě 4.19 proti zneužívání zranitelných skupin – včetně ženských obětí násilí – ve vysílání.

GREVIO ve své evaluační zprávě potvrzuje, že senzacechtivé pokrytí případů násilí na ženách přispívá spíše k jeho posílení. Podporuje snahu státu posílit schopnosti novinářů a novinářek a jejich motivaci informovat objektivně a zároveň citlivě k obětem. GREVIO dále nabádá, aby mediální společnosti sami vytvořily regulační standardy, týkající se toho jak šířit informace

¹⁸⁹

o domácím násilí a násilí na ženách. Současně GREVIO nabádá, aby Albánie přijala nezbytná opatření k zajištění bezpečnosti žen žurnalistek, které často čelí násilí a diskriminaci.

3.6.2. Černá Hora

Černá Hora ve své státní zprávě k čl. 13 uvádí, že mediální zákony jsou interpretovány a uplatňovány v souladu s Evropskou úmluvou o lidských právech. Zákon o elektronických médiích (*Electronic Media Law*) uvaluje zákaz na vysílání pořadů obsahujících pornografii a těch pořadů, jejichž obsah zdůrazňuje a podporuje násilí a jiné formy diskriminace. Dohledovým orgánem je Agentura pro elektronická média, která má možnost na základě stížností nařídit stažení pořadů z TV či rádia, případně udělit jiné sankce.

GREVIO ve své evaluační zprávě Černou Horu vybízí ke sjednocení standardů pro on-line média a ostatní typy médií. Dále dodává, že i přes určitý pokrok zpravodajství o znásilnění a domácím násilí tíhne k obviňování obětí, resp. svalování spoluviny. Žurnalistický kodex, který existuje, neobsahuje ustanovení pokrývající stereotypní vyobrazování žen. GREVIO dále doporučuje, aby Albánie usilovala o zapojení novinářů a novinářek do širší snahy o osvětu o různých formách násilí na ženách a domácího násilí.

3.6.3. Dánsko

Dánský zákon o odpovědnosti médií (*Media Liability Act*) uvádí, že chování a obsah médií musí následovat soudnou mediální etiku, na kterou dohlíží Tisková rada (*Pressenævnet*). Pravidla soudné etiky byla dohodnuta Svazem novinářů (*Union of Journalists*) a Sdružením dánských médií (*Association of Danish Media*) a novelizována v roce 2013. Pravidla zahrnují apel na ochranu života, ochranu před násilím a ochranu reputace. Další regulaci poskytuje dánský zákon o rozhlasovém a televizním vysílání (*Radio and Television Broadcasting Act*). Je zakázáno vysílat pořady a reklamy podporující nenávisť z jakýchkoliv důvodů.

Dánsko své státní zprávě dále uvádí, že podle dánských veřejnoprávních médií se na potírání násilí vůči ženám podílí celá řada politik a opatření. Vedle svého statutu vytvořila také Etický kodex, který se uplatňuje na všechny programy, zaměstnance a programové volby. Dle tohoto kodexu musí být vysílání férové a vyhýbat se diskriminaci a stereotypnímu zobrazování. Veřejnoprávní vysílání se také musí vyhýbat stereotypnímu vyobrazování žen a ženské práce a jejich dovedností a má vyobrazovat různé sociální skupiny v různorodosti jejich společenského fungování.

GREVIO v evaluační zprávě dodává, že výše zmíněné nastavuje vysoký etický standard, ale ne nutně přímo adresuje otázky rovnosti žen a mužů a násilí na ženách. Podobně ačkoliv GREVIO cení aktualizaci Etického kodexu z roku 2013, opět dodává, že neadresuje přímo stereotypní

vyobrazování žen a pokrývání případů násilí nesenzacektivním způsobem. GREVIO odsuzuje případy, kde média usilovala o vyobrazení násilí jako senzace a rámovala jej skrze diskurs „domácí tragédie“. Stejně jako odmítá paušální využívání pojmu „zločin ze cti“, pokud byl mužský pachatel původem migrant. GREVIO dále klade důraz na adresování mocenské nerovnováhy a genderové povahy násilí.

3.6.4. Francie

Francie ve zprávě o Úmluvy k čl. 17 uvádí, že od roku 2014 mohou být podnikající subjekty, které nedodrží zásadu rovnosti žen a mužů, vyloučeny z přístupu k veřejným zakázkám. Zákon o sociálním dialogu a zaměstnání z roku 2015 zavádí nový zákaz sexistického jednání v soukromém sektoru. Existuje „týden pracovní rovnosti žen a mužů“ a byla vydána příručka nazvaná „Moje podnikání se angažuje“ (mon entreprise s'engage).¹⁹⁰

Ohledně médií byl přijat zákon o rovnosti žen a mužů v roce 2014, který svěřuje pravomoc Nejvyšší audiovizuální radě pro boj proti sexismu a ochranu podoby a práva žen a dětí. Rada musí bdít nad spravedlivým zastoupením žen a mužů ve vysílání a nad zobrazováním žen v programech, zvláště bojovat proti stereotypům, sexistickým předpoklům, ponižujícímu zobrazování, násilí na ženách a domácímu násilí. Za účelem zvýšení počtu žen zvaných do televizních show byla v roce 2013 vydána „příručka odbornic“ (guide des expertes), která dala dohromady 317 žen z různých oborů. Internetová verze existuje od roku 2015 a dnes obsahuje více jak 3 000 odbornic z 30 zemí. Od roku 2016 Nejvyšší audiovizuální rada vydává výroční zprávu, která se zabývá zastoupením žen a mužů v televizních a rozhlasových programech na základě údajů poskytnutých médii.¹⁹¹

GREVIO ani Výbor smluvních stran dosud nevydali k Francii svá doporučení.

3.6.5. Itálie

Italská radiotelevizní společnost (RAI) je národní agentura uděluje koncese pro TV, rádio, satelit, digitální platformy, web a mobilní sítě. RAI musí dle italských právních předpisů zajistit, aby ediční a publikační nabídka mimo jiné reflektuje důstojnost žen. Stejně tak musí ve svých programech zajistit reálné a nestereotypní vyobrazování žen. RAI musí na jakékoliv platformě a v jakémkoliv vysílacím systému zajistit komplexní a pluralistickou reprezentaci role žen ve společnosti, stejně jako vypracovat obsah zaměřený na prevenci a boj proti všem formám násilí na ženách.

¹⁹⁰ <https://rm.coe.int/state-report-france-2018-version-finale/16807b56bd>

¹⁹¹ Tamtéž.

Národní komunikační úřad (AGCOM), jako dohledový orgán, má garantovat lidská práva a nediskriminaci. Tento orgán vydal různé resoluce, mimo jiné, resoluci zaměřenou na používání korektního jazyka a vyhýbání se násilným a sexuálním narativům. AGCOM v roce 2017 udělil RAI pokutu 50 000 EUR, po té co byl odvysílán pořad *Mluvme o tom v sobotu (Parliamone sabato)*, který prostřednictvím stereotypního zobrazování žen z východu snižoval jejich lidskou důstojnost.

V roce 2016 vydal také doporučení o korektním vyobrazení žen ve zpravodajských a zábavných pořadech (*Recommendation on the correct portrayal of women in the news-type and entertainment programs*).

3.6.6. Portugalsko

Portugalsko ve své státní zprávě k čl. 17 uvádí pouze to, že v národních médiích byly publikovány reklamy zaměřené na témata boje proti sexuálnímu obtěžování, podpoře mzdové rovnosti či skloubení pracovního a osobního života a rodičovství.

GREVIO dodává, že se v posledních letech zvýšilo povědomí novinářů a novinárek o genderové dynamice násilí na ženách a tím došlo ke zlepšení způsobu informování o tomto násilí. Regulační standardy se zabývají obecně rovností žen a mužů, ale neadresují konkrétně násilí na ženách. GREVIO proto doporučilo Portugalsko, aby dál podporovalo média k rozvinutí regulačních standardů, které jasně adresují násilí na ženách.

3.6.7. Rakousko

Rakousko ve vztahu k čl. 17 uvádí jako ukázky důležitých kroků například přijetí směrnice pro novináře o „*Zodpovědném zpravodajství za život bez násilí*“, která byla součástí širší kampaně a později publikovaná na webových stránkách Rakouské vysílací společnosti (ORF). Dále Rakousko informuje o směrnici pro genderově-neutrální jazyk a nediskriminační zobrazování, publikovaná městem Vídeň, či o semináři pro studující žurnalistiky na Novinářském institutu v roce 2014 zaměřené na odpovědné zpravodajství o případech domácího násilí.

Rakouská státní zpráva dále hovoří o vytvoření Rakouské reklamní rady (The Austrian Advertising Council - Werberat), která byla vytvořena jako nástroj samoregulace. Rada doporučuje odstranit reklamy, které porušují etický kodex. Jde ovšem pouze o nezávazná doporučení. Anti-sexistický panel, který vznikl v rámci Ministerstva pro ženské záležitosti v roce 2011, pak pomáhá Radě posoudit povahu reklamy, která by snižovala lidskou důstojnost na základě pohlaví. V roce 2015 bylo za sexistických označeno 22 kampaní z 284 stížností směřovaných k Radě. Za zmínku stojí také Reklamní monitorovací skupiny vytvořené v jednotlivých státech federace, u nichž mohou občané podávat stížnosti proti sexistickým

reklamám. Ty pak posoudí experti a svou analýzu publikují na webu skupiny. Ty existují například v Grazu, Salzburgu či Vídni.

3.6.8. Srbsko

Srbsko informuje, že Zákon o veřejných informacích a médiích z roku 2014 (*The Law on Public Information and Media 2014*) podporuje zapojení médií do boje proti násilí na ženách a domácího násilí. Na základě tohoto zákona Ministerstvo kultury a informací spolufinancuje projekty produkující obsah zaměřený na zvýšení povědomí o pozici žen ve společnosti, o genderových stereotypch, o násilí na ženách a podobně. Mezi jinými byl v roce 2015 spolufinancován projekt Genderová rovnost a postavení žen ve sportu na rádiu Sport; Násilí je rodinný hřích společnosti Konzum Lay a TV Lavplus; Ženy ve venkovských oblastech PR společnosti Petara Kovandžiče etc. Vše v řádu desítek tisíc euro.

Nezávislé sdružení srbských novinářů a Sdružení srbských novinářů (*Independent Journalist Association of Serbia and the Journalist Association of Serbia*) přijala v roce 2006 Novinářský etický kodex (*The Code of Ethics in Journalism*). Kromě obecných ustanovení o vyhýbání se diskriminaci a ochraně lidských práv, se musí novináři vyhýbat užívání šovinistických, sexistických a dalších diskriminačních náznaků. Na tento Etický kodex dohlíží zejména Komise pro stížnosti při Tiskové radě. Komise je samoregulačním tělesem, které participuje jako mediátor mezi postiženými stranami a redakcemi, které publikovaly problematický obsah. Komise také realizuje školení v souladu s etickým kodexem.

3.6.9. Španělsko

Národní strategie pro vymýcení násilí na ženách 2013-2016 obsahovala různá opatření ve vztahu k médiím. Stejně jako Státní pakt proti násilí na ženách v roce 2017, který zdůrazňoval důležitost médií jako klíčového nástroje pro osvětu. Od roku 2017 má Vládní delegace pro násilí založené na pohlaví (*The Government Delegation for Gender-based Violence*) vlastní twitterový účet, který se používá pro šíření kampaní a iniciativ a novinky. Vládní delegace také spolupracovala s Nadací Mutua Madrileña a ATRESMEDIA na soutěži „Zraňuje nás to všechny“ zaměřené na školy a učiliště. Za zmínku stojí také spolupráce Vládní delegace s MEDIASET v iniciativě „Láska, která bolí“, která sbírala svědectví žen, které zažily genderové násilí a expertů a přátel, kteří jim pomohli najít cestu ven.

V roce 2017 byla ustavena Observatoř pro rovnost při Španělské radiotelevizní společnosti (*Observatory on Equality in the Spanish Radio and Television Corporation*) za účelem pokroku směrem k plné rovnosti a boji proti diskriminaci na základě pohlaví a genderovému násilí. Observatoř usiluje o vyhýbání se sexistickým stereotypům a zobrazování žen v různých funkcích z různých oblastí života. Zajišťuje, že nedochází k marginalizaci při vyobrazování násilí na ženách.

3.6.10. Švédsko

Švédsko ve své zprávě k čl. 40 klade důraz na veřejnou hodnotu veřejnoprávního. Zdůrazňuje, že všechno veřejnoprávní vysílání musí vycházet z principu rovnosti pohlaví. Detaily obsahu veškerého obsahu řeší Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání (*Radio and Television Broadcasting Act*). Rozhodujícím kontrolním orgánem je Švédská vysílací komise (*Swedish Broadcasting Commission*). Ta rozhodla například v roce 2011, že jedna reality show vyobrazovala ženy a muže stereotypními způsoby. Důležitou roli hraje i Švédská mediální rada (*Swedish Media Council*), která se podílela na příkladu na Kampani proti projevům nenávisti (*No Hate Speech Campaign*) s cílem stavět se proti online nenávisti mezi dětmi a adolescenty. Kampaň, která bude probíhat do roku 2020, se specificky zaměřuje na online sexismus.

3.6.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 17

Ve vztahu k čl. 17 lze shrnout, že jak jednotlivé státy, tak GREVIO považuje zapojení médií a soukromého sektoru spíše za vedlejší téma. Výbor smluvních stran pak ve vztahu k čl. 17 nevydal žádné doporučení.

Jednotlivé státy v souvislosti s čl. 17 informují zejména o mediálních etických kodexech a regulačních orgánech (včetně samoregulačních orgánů). Etické kodexy všech zkoumaných států obsahují zákaz propagace násilí, zákaz diskriminace na základě pohlaví či snižování lidské důstojnosti. Francouzský právní řád pak např. požaduje vyrovnané zastoupení žen a mužů ve vysílání a zakazuje sexistické stereotypy. Albánský kodex pro vysílání zakazuje zneužívání zranitelných skupin, včetně žen-obětí domácího násilí. Itálie v roce 2016 vydala také doporučení o korektním vyobrazení žen ve zpravodajských a zábavných pořadech. Žádný ze zkoumaných států ve svých zprávách neinformuje o vnucování konkrétního obsahu médiím. Některé státy (např. Rakousko) také pořádají (dobrovolné) školení pro novináře o tom, jak informovat o případech domácího násilí a násilí na ženách. Řada médií ovšem k samoregulaci a školení přistoupily ještě před ratifikací Úmluvy.

GREVIO si v souvislosti s čl. 17 všímá především tzv. senzacechtivého zobrazování případů domácího násilí a násilí na ženách a upozorňuje, že tento styl žurnalistiky může vést ke špatnému pochopení dopadů a rozšíření tohoto násilí. GREVIO také často doporučuje rozšířit mediální etické kodexy o výslovné zmínky o zákazu takového vysílání, které by mohlo přispívat k domácímu a sexuálnímu násilí.

3.7. Čl. 28 (Oznamování ze strany odborníků)

Článek 28 Oznamování ze strany odborníků

Smluvní strany přijmou taková nezbytná opatření, kterými zajistí, aby jim zásady mlčenlivosti, které vnitrostátní právo ukládá některým profesním skupinám, nebránily v možnosti za vhodných podmínek podat oznámení příslušným organizacím nebo úřadům, pokud mají oprávněný důvod se domnívat, že byl spáchán závažný násilný čin spadající do působnosti této Úmluvy a že další závažné násilné činy lze očekávat.

V souvislosti s tímto ustanovením v českém veřejném diskursu panují obavy, že ratifikace úmluvy povede k prolomení advokátní mlčenlivosti.¹⁹²

3.7.1. Albánie

Albánie ve své zprávě o plnění Úmluvy k čl. 28 žádné informace neuvádí.¹⁹³ Taktéž ani evaluační zpráva GREVIO¹⁹⁴ či Výbor smluvních stran¹⁹⁵ se k danému tématu nevyjadřují.

3.7.2. Dánsko

Dánsko ve své státní zprávě uvádí, že poskytovatelé zdravotní péče mají povinnost zachovávat mlčenlivost o pacientově zdraví, ale existují výjimky. Jednou z nich je případ, kdy zdravotník či zdravotnice mohou uvést informace o vážném zločinu včetně závažných forem násilí policii. Osoby pracující s dětmi mají povinnost informovat sociální služby, pokud dostanou informaci nebo mají důvod se domnívat, že dítě bylo vystaveno násilí nebo jinému zneužití. Tato povinnost platí i pro osoby pracující ve zdravotnictví nebo školství.¹⁹⁶

Evaluační zpráva GREVIO¹⁹⁷ či doporučení Výboru smluvních stran¹⁹⁸ se k čl. 28 nevyjadřují.

3.7.3. Černá Hora

Černá Hora se ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 28 nevyjadřuje.¹⁹⁹

¹⁹² http://neviditelnypes.lidovky.cz/analyza-istanbulske-umluve-se-vyhname-obloukem-fti-p-zahranici.aspx?c=A181127_225811_p_zahranici_wag, <http://www.bulletin-advokacie.cz/cak-proti-istanbulske-umluve>, <http://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/028schuz/s028004.htm>

¹⁹³ <https://rm.coe.int/albania-state-report/16806dd216>

¹⁹⁴ <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7>

¹⁹⁵ <https://rm.coe.int/recommendation-cop-albania/1680783ffa>

¹⁹⁶ <https://rm.coe.int/16806dd217>

¹⁹⁷ <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-denmark/16807688ae>

¹⁹⁸ <https://rm.coe.int/recommendations-cop-denmark/1680783ff9>

¹⁹⁹ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2017-6/168073368f>

V evaluační zprávě GREVIO uvádí, že zákon o ochraně před domácím násilím z roku 2010 zavedl povinnost osob ve státní správě, veřejné správě, zdravotnictví, školství a v dalších institucích nahlásit případ domácího násilí, který objeví v rámci výkonu svých pracovních povinností. Pokud takový případ nenahlásí, může jím být uložena pokuta. Tato povinnost se vztahuje jen na případy domácího násilí, ale ne na další sexuální násilí. GREVIO upozornilo, že článek 28 byl pečlivě formulován tak, aby neukládal pracovníkům a pracovnícím povinnost, ale pouze možnost nahlásit podezření příslušným orgánům. GREVIO Černé Hoře doporučilo, aby zajistila, že povinnost nahlásit je doprovázena citlivým informováním oběti, aby oběť měla možnost sama se rozhodnout nahlásit násilí a tím bylo zajištěno i bezpečí, včetně dětí.²⁰⁰

Stínová zpráva neziskových organizací uvedla, že pracovníci/e nenahlašují případy domácího násilí a to ani v případech, kdy jsou o to požádány samotnými oběťmi.²⁰¹

3.7.4. Francie

Francie ve zprávě uvádí, že všechny osoby mají obecnou povinnost pomoci druhé osobě v nebezpečí. Mlčenlivost pracovníků a pracovníc má několik výjimek. V případě nezletilých je automaticky mlčenlivost zrušena pro kontaktování příslušných orgánů. V případě zletilých obětí mohou zdravotní pracovníci či pracovnice porušit tuto mlčenlivost, když se osoba není schopna chránit z důvodu své fyzické či duševní neschopnosti. Se souhlasem zletilé oběti mohou pracovníci či pracovnice kontaktovat státní zastupitelství.²⁰²

Francie dosud neprošla celým hodnotícím procesem, a tak dosud není dostupná zpráva GREVIO ani doporučení Výboru smluvních stran.

3.7.5. Itálie

Itálie se ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 28 nevyjádřila.²⁰³ Taktéž o tomto článku mlčí stínová zpráva sdružení ženských organizací.²⁰⁴

Itálie dosud neprošla celým hodnotícím procesem, a tak dosud není dostupná zpráva GREVIO ani doporučení Výboru smluvních stran.

3.7.6. Portugalsko

²⁰⁰ <https://rm.coe.int/grevio-report-montenegro/16808e5614>

²⁰¹ <https://rm.coe.int/report-ngo-montenegro-2/168073c980>

²⁰² <https://rm.coe.int/state-report-france-2018-version-finale/16807b56bd>

²⁰³ <https://rm.coe.int/grevio-state-report-italy/16808e8133>

²⁰⁴ <https://rm.coe.int/grevio-report-women-s-ngo/16808eaaa5>

Portugalsko k čl. 28 uvádí, že orgány vymáhající právo a všichni státní úředníci a úřednice jsou povinni nahlásit jakýkoli trestný čin, o kterém se dozvědí. Povinnost nahlásit trestný čin se vztahuje na každého, kdo si je vědom situace ohrožující život, fyzickou nebo psychickou integritu, nebo svobodu dítěte.²⁰⁵

GREVIO²⁰⁶ ani Výbor smluvních stran²⁰⁷ se k čl. 28 ve vztahu k Portugalsku nevyjádřili.

3.7.7. Rakousko

Rakousko ve zprávě o plnění Istanbulské úmluvy k čl. 28 uvádí, že lékaři a lékařky musí hlásit policii, pokud mají podezření, že vážná fyzická újma nebo smrt byly způsobeny trestným činem. V případě dospělých s narušenou schopností rozhodování či nezletilých osob musí hlásit policii, pokud tyto osoby byly fyzicky, emocionálně nebo sexuálně zneužity nebo zanedbány. V případě, že existuje podezření na plánované vážné ublížení na zdraví, je po lékařích a lékařkách požadováno, aby uvědomili zařízení na ochranu obětí. Zdravotní sestry a bratři mají stejné povinnosti s výjimkou vážného ublížení na zdraví. Pokud by hlášení podezření policii narušilo vztah důvěry mezi jednotlivcem a zdravotní sestrou/bratrem, pak tuto povinnost nemá. Nakonec všechna zařízení a všichni jednotlivci mají povinnost poskytnout zprávu orgánům blahobytu dětí a mládeže při podezření na ohrožení dítěte.²⁰⁸

Evaluační zpráva GREVIO²⁰⁹ ani doporučení Výboru smluvních stran²¹⁰ týkající se Rakouska se nevěnují čl. 28.

3.7.8. Srbsko

Srbsko se ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 28 nevyjadřuje.²¹¹ Srbsko dosud neprošlo celým hodnotícím procesem, a tak dosud nebyla vytvořena ani evaluační zpráva GREVIO, ani doporučení Výboru smluvních stran.

Ochránce občanů, nezávislý orgán dohlížející na dodržování lidských práv v Srbsku, ve stínové zprávě konstatuje, že už několik let upozorňuje policejní orgány, centra sociálního zabezpečení a zdravotnická zařízení na jejich stejná opomenutí v případech domácího a partnerského násilí. Násilí je snižováno, relativizováno a často posuzováno jako rodinný problém nebo manželský konflikt, a tak není vyšetřováno.²¹²

205 <https://rm.coe.int/portugal-state-report/168074173e>

206 <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>

207 <https://rm.coe.int/ic-cp-inf-2019-3-eng/pdfa/168092019b>

208 <https://rm.coe.int/16806ee8b2>

209 <https://rm.coe.int/grevio-report-austria-1st-evaluation/1680759619>

210 <https://rm.coe.int/recommendations-cop-austria/1680783ffb>

211 <https://rm.coe.int/state-report-serbia/pdfa/168094afec>

212 <https://rm.coe.int/grevio-questionnaire-serbian-nhri-submission/16808c1a4c>

3.7.9. Španělsko

Ani Španělsko se ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 28 nevyjadřuje.²¹³

3.7.10. Švédsko

Ani Švédsko se ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 28 nevyjadřuje.²¹⁴ Evaluační zpráva GREVIO, ani doporučení Výboru smluvních stran se k čl. 28 nevyjadřují.²¹⁵²¹⁶

3.7.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 28

Z provedeného přehledu je patrné, že státy aplikují čl. 28 převážně na zdravotnické profese. Žádný ze zkoumaných států neinformuje o změně povinnosti mlčenlivosti ze strany advokátních profesí. GREVIO, ani Výbor smluvních stran čl. 28 nevěnují prakticky žádnou pozornost a žádnému ze zkoumaných států neadresovaly doporučení týkající se povinnosti mlčenlivosti advokátů a advokátek.

V rámci evaluace Černé Hory GREVIO upozornilo, že článek 28 byl pečlivě formulován tak, aby neukládal pracovníkům a pracovnícím povinnost, ale pouze možnost nahlásit podezření příslušným orgánům v případě hrozícího trestného činu. V tomto smyslu je tedy čl. 28 v plném souladu s obecnou povinností překazít trestný čin podle českého trestního zákoníku.

3.8. Čl. 40 (Sexuální obtěžování)

Článek 40

Sexuální obtěžování

Smluvní strany přijmou nezbytná legislativní nebo jiná opatření k zajištění, aby jakákoli forma nežádoucího verbálního, neverbálního nebo fyzického jednání sexuální povahy, jehož záměrem nebo důsledkem je narušení důstojnosti osoby, zejména při vytváření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí, podléhala trestním nebo jiným právním sankcím.

Ve vztahu k čl. 40 se někdy objevuje obava, že pro jeho naplnění bude muset Česká republika zavést nový trestný čin sexuálního verbálního obtěžování.²¹⁷ Přestože tuto obavu je možné

²¹³ <https://rm.coe.int/state-report-from-spain/16809313e0>

²¹⁴ <https://rm.coe.int/state-report-from-spain/16809313e0>

²¹⁵ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>

²¹⁶ <https://rm.coe.int/recommendations-cop-on-sweden/pdfa/16809203d4>

²¹⁷ Viz např. <http://www.bulletin-advokacie.cz/cak-proti-istanbulske-umluve>.

vyvrátit pouhým jazykovým výkladem Úmluvy (která požaduje „trestní“ nebo „jiné právní sankce“), bylo i toto ustanovení do rozboru zařazeno.

3.8.1. Albánie

Albánie ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 40 uvádí, že trestní zákoník kriminalizuje sexuální obtěžování od roku 2013. Paragraf 108/a postihuje jednání sexuální povahy, které narušuje důstojnost osoby při vytváření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí. Toto jednání ve spolupráci s dalšími osobami nebo namířené proti dětem je trestáno vyšší sankcí. Sexuální obtěžování je zakázáno také v pracovním právu, které chrání osobnost zaměstnanců a zaměstnankyň. Sexuální obtěžování je zakázáno také zákonem č. 9970/24.7.2008 o genderové rovnosti ve společnosti a zákonem č. 10221/4.2.2010 o ochraně před diskriminací.²¹⁸

GREVIO ve své hodnotící zprávě uvádí, že sexuální obtěžování albánských trestní zákoník sankcionuje odnětím svobody od jednoho roku do pěti let. Na druhou stranu jsou nedostupná relevantní data, která by ukázala, zda je legislativa týkající se sexuálního obtěžování také vymáhána. Komisař pro ochranu před diskriminací sice může od roku 2010 řešit sexuální obtěžování, ale dosud nebyl v jediném případě vyzván, aby tak učinil. Nedávné studie sice ukazují, že sexuální obtěžování ve veřejné správě existuje, oběti však tyto případy nenahlašují.²¹⁹

GREVIO ve vztahu k čl. 40 albánským orgánům doporučuje, aby:

- provedly studie k získání vhledu do rozšířenosti sexuálního obtěžování v různých prostředích a ke zjištění hlavních překážek pro prevenci výskytu tohoto jednání, a následně na základě svých poznatků provedly cílená opatření k odstranění těchto překážek;
- přijaly kodexy chování na pracovišti ve vztahu k sexuálnímu obtěžování na všech úrovních veřejné správy a provedly vhodná školení;
- posílily sběr dat ohledně násilí na ženách o trestních, civilních a disciplinárních řízeních
- posílily postavení Obhájce lidí (the People's Advocate) a Komisaře proti diskriminaci v boji proti sexuálnímu obtěžování.²²⁰

Výbor smluvních stran ve svých doporučeních přivítalo nedávné novely zákoníku práce ohledně sexuálního obtěžování na pracovišti a opatření provedená k řešení tohoto problému v rámci orgánů vymáhajících právo včetně zakotvení sexuálního obtěžování jako vážného disciplinárního přestupku.²²¹

²¹⁸ <https://rm.coe.int/albania-state-report/16806dd216>

²¹⁹ <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7>

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ <https://rm.coe.int/recommendation-cop-albania/1680783ffa>

Závažné formy sexuálního obtěžování tedy Albánie (stejně jako ČR) postihuje v trestněprávní rovině. Méně závažné formy pak v rovině občanskoprávní (resp. pracovněprávní). GREVIO, ani Výbor smluvních stran neadresovaly Albánii doporučení k zavedení trestněprávního postihu verbálního sexuálního obtěžování.

3.8.2. Černá Hora

Černá Hora uvádí, že sexuální obtěžování je postihováno dle zákona o ochraně před domácím násilím. Pachateli může být uložena pokuta do výše trojnásobku minimální mzdy v Černé Hoře nebo trest odnětí svobody ve výši až deseti dnů.²²²

V evaluační zprávě GREVIO upozorňuje, že sexuální obtěžování se neomezuje na jedno prostředí, např. pracoviště nebo domácnost, ale může se odehrávat na různých místech. Černohorská legislativa postihuje sexuální obtěžování v různých zákonech, s různými sankcemi a vždy ve specifickém prostředí. Tyto úpravy obsahují většinu nebo i všechny znaky sexuálního obtěžování zakotveného v článku 40 Úmluvy. Kvůli nedostatku dat o rozšířenosti sexuálního obtěžování na pracovišti a jinde a bez informací o počtu případů řešených dle různých zákonů je těžké posoudit účinnost takové právní úpravy.²²³

GREVIO upozorňuje na rozdíl mezi sexuálním násilím a sexuálním obtěžováním, neboť některé organizace tato směřují a zaměňují. Sexuální násilí a znásilnění definované v čl. 36 Úmluvy se vztahuje k sexuálním činům provedeným na jiné osobě bez jejího svobodně daného souhlasu a spočívá v sexuálních činech s i bez penetrace. Sexuální obtěžování se vztahuje k poněkud méně invazivnímu, ale stále poškozujícímu jednání a spočívá ve verbálním, neverbálním nebo fyzickém jednání sexuální povahy, které je ze strany oběti nechtěné. Patří sem slova vyjádřené nebo sdělené pachatelem, vtipy, otázky nebo poznámky, vyjádřené emailem nebo slovně, anebo také výrazy tváře, pohyby rukou a symboly. Fyzický kontakt sexuální povahy, který spadá pod sexuální obtěžování, je takové sexuální jednání pachatele, které zahrnuje kontakt s tělem oběti, např. dotyky, hlazení nebo tření se o oběť.²²⁴

GREVIO černohorským orgánům ve vztahu k čl. 40 doporučuje, aby zajistily, že sexuální obtěžování ve všech prostředích bude podléhat právní sankci a aby zvýšily své snahy o zvýšení povědomí o sexuálním obtěžování, které se liší od sexuálního násilí, jak u obecné veřejnosti, tak u pracovníků a pracovnic.²²⁵

²²² <https://rm.coe.int/grevio-inf-2017-6/168073368f>

²²³ <https://rm.coe.int/grevio-report-montenegro/16808e5614>

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ Tamtéž.

Výbor smluvních stran k čl. 40 neměl žádné doporučení.²²⁶

V Černé Hoře tedy sexuální obtěžování podléhá různým typům sankcí (trestněprávním, přestupkovým i soukromoprávním). GREVIO ani Výbor smluvních stran nedoporučují Černé Hoře postihovat všechny formy sexuálního obtěžování v trestněprávní rovině.

3.8.3. Dánsko

Dánsko k čl. 40 Úmluvy uvádí, že sexuální obtěžování je definováno jako trestný čin nemravnosti (indecency) v trestním zákoníku. Vážnější formy sexuálního obtěžování mohou být potrestány pokutou či odnětím svobody až na dvě léta.

Mimo trestněprávní rovinu zakazuje sexuální obtěžování také zákon o genderové rovnosti, které sexuální obtěžování považuje za formu diskriminace (obdobně jako český antidiskriminační zákon).²²⁷

GREVIO se v evaluační zprávě k čl. 40 nevyjadřuje.²²⁸ Ani Výbor smluvních stran nemá pro Dánsko k čl. 40 žádná doporučení.²²⁹

Závažnější formy sexuálního obtěžování jsou v Dánsku postihovány jako trestný čin. Méně závažné formy sexuálního obtěžování jsou považovány za diskriminaci a jsou tedy postihovány občanskoprávními (případně správními) sankcemi. Ani v případě Dánska GREVIO či Výbor smluvních stran nepožadují (resp. nedoporučují) postih všech forem sexuálního obtěžování jako trestný čin.

3.8.4. Francie

Francie ve zprávě o Úmluvy k čl. 40 uvádí, že francouzské právo kriminalizuje a postihuje násilí na ženách trestními i občanskoprávními sankcemi různými způsoby a na různých základech.²³⁰

GREVIO ani Výbor smluvních stran dosud nevydaly k Francii svá doporučení.

3.8.5. Itálie

Itálie se ve zprávě o plnění Istanbulské úmluvy článku 40 nevěnuje.²³¹

²²⁶ <https://rm.coe.int/recommendations-of-the-committee-of-the-parties-for-montenegro/pdfa/168092005e>

²²⁷ <https://rm.coe.int/16806dd217>

²²⁸ <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-denmark/16807688ae>

²²⁹ <https://rm.coe.int/reccomendations-cop-denmark/1680783ff9>

²³⁰ <https://rm.coe.int/state-report-france-2018-version-finale/16807b56bd>

²³¹ <https://rm.coe.int/grevio-state-report-italy/16808e8133>

GREVIO dosud nevydalo svou evaluační zprávu a ani Výbor smluvních stran dosud nevydal k Itálii svá doporučení.

3.8.6. Portugalsko

Portugalsko ve vztahu k čl. 40 uvádí, že sexuální obtěžování je postihováno na základě trestního zákoníku. Komukoli, kdo obtěžuje druhé tím, že provozuje exhibici sexuální povahy, dělá nevyžádané sexuální návrhy nebo nutí druhého do kontaktu sexuální povahy, může být udělen trest odnětí svobody až do výše jednoho roku nebo peněžitý trest do výše 120 denních sazeb.²³² Stejně jako ostatní členské státy EU i Portugalsko považuje méně závažné formy sexuálního obtěžování za diskriminaci na základě pohlaví, které je postižitelná v občanskoprávní rovině.

GREVIO v evaluační zprávě k čl. 40 uvádí, že trestněprávní definice sexuálního obtěžování v portugalském trestním zákoníku je příliš restriktivní a příliš se odchyluje od znění sexuálního obtěžování v úmluvě. GREVIO tak doporučuje portugalským orgánům, aby provedly revizi definice sexuálního obtěžování v trestním zákoníku a přiblížil definici znění v čl. 40 úmluvy.²³³ Výbor smluvních stran se s GREVIO ztotožnil a doporučil portugalským orgánům uvést svou legislativu ohledně sexuálního obtěžování do souladu se zněním úmluvy.²³⁴

V případě Portugalska se tedy GREVIO i Výbor smluvních stran k definici sexuálního obtěžování vyjadřují. Ovšem nepožadují trestněprávní postih všech forem sexuálního obtěžování, ale o zpřesnění trestněprávní definice závažnějších forem sexuálního obtěžování.

3.8.7. Rakousko

Rakousko ve zprávě o plnění Úmluvy k čl. 40 uvádí, že jednotlivci jsou před sexuálním obtěžováním chráněni jak trestním právem, tak právem pracovním a občanským. Trestní zákoník sexuální obtěžování a sexuální aktivity na veřejnosti definuje jako případ, ve kterém osoba spáchá sexuální čin proti nebo před jinou osobou tak, že se ona cítí obtěžována – pokud okolnosti odpovídají odůvodněnosti takové reakci; případ, kdy se jednatel záměrně dotýká jiné osoby na intimních partiích (například na pozadí nebo stehnu) tak, že se oběť cítí zneuctěna; a případ, kdy se osoba dopustí sexuální aktivity na veřejnosti takovým způsobem, že to vyvolává odůvodněný pocit trestného činu. Sankce za tento trestný čin může být až šest měsíců nebo pokuta do výše 360 denních sazeb. Pachatel tohoto trestného činu s výjimkou sexuální aktivit na veřejnosti může být stíhán pouze se souhlasem oběti.²³⁵

²³² <https://rm.coe.int/portugal-state-report/168074173e>

²³³ <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>

²³⁴ <https://rm.coe.int/ic-cp-inf-2019-3-eng/pdfa/168092019b>

²³⁵ <https://rm.coe.int/16806ee8b2>

GREVIO ve své evaluační zprávě se k čl. 40 nevyjadřuje.²³⁶ Výbor smluvních stran nemá pro Rakousko k čl. 40 žádná doporučení.²³⁷

Rakousko tedy také postihuje sexuální obtěžování nejen v trestněprávní rovině, ale i jako občanskoprávní delikt. K postihu všech forem sexuálního obtěžování jako trestného činu GREVIO ani Výbor smluvních stran Rakousko nevyzývají.

3.8.8. Srbsko

Srbsko k čl. 40 uvádí, že sexuální obtěžování je od roku 2016 stíháno jako samostatný trestný čin. Definice sexuálního obtěžování je v souladu se zněním úmluvy. Sankce, které je možné za tento trestný čin uložit, jsou peněžní trest nebo trest odnětí svobody do výše šesti měsíců, a pokud je obětí nezletilá osoba, pak sankce odnětí svobody sahá od tří měsíců do tří let. Stíhání je podmíněno oznámením oběti. Méně závažné formy sexuálního obtěžování (na pracovišti) je možné postihovat prostřednictvím zákoníku práce, resp. jako diskriminaci podle antidiskriminačního zákona z roku 2009.²³⁸

GREVIO dosud nevydalo svou evaluační zprávu a ani Výbor smluvních stran dosud nevydal k Srbsku svá doporučení.

3.8.9. Španělsko

Španělsko uvádí definici trestného činu sexuálního obtěžování jako vyžadování jednání sexuální povahy v rámci pracovních vztahů, ve škole či při poskytování služeb. Součástí definice je i požadavek na vážný a objektivně negativní dopad na oběť. Méně závažné formy sexuálního obtěžování postihuje Španělsko v občanskoprávní rovině (jako diskriminaci na základě pohlaví).²³⁹

GREVIO dosud nevydalo svou evaluační zprávu a ani Výbor smluvních stran dosud nevydal ke Španělsku svá doporučení.

3.8.10. Švédsko

Švédsko ve zprávě o plnění čl. 40 Úmluvy uvádí, že sexuální obtěžování je možné stíhat jako trestný čin sexuálního obtěžování, ale také jako trestný čin obtěžování, trestný čin pomluvy

²³⁶ <https://rm.coe.int/grevio-report-austria-1st-evaluation/1680759619>

²³⁷ <https://rm.coe.int/recommendations-cop-austria/1680783ffb>

²³⁸ <https://rm.coe.int/state-report-serbia/pdfa/168094afec>

²³⁹ <https://rm.coe.int/state-report-from-spain/16809313e0>

a trestný čin urážlivého jednání. Komise pro vyšetřování (Committee of Inquiry) navrhla posílit trestněprávně ochranu soukromí tak, aby postihovala i rozšiřování např. fotek něčího sexuálního života nebo nahého těla. Sexuální obtěžování v občanskoprávní rovině (dle zákona o diskriminaci) spočívá v jednání sexuální povahy, které porušuje něčí důstojnost.²⁴⁰

GREVIO se ve své evaluační zprávě²⁴¹ k čl. 40 nevyjadřuje, ani Výbor smluvní stran²⁴² nemá ke švédským orgánům žádná doporučení ohledně tohoto článku.

3.8.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 40

Všechny zkoumané státy tedy postihují sexuální obtěžování jak v trestněprávní rovině (závažnější formy), tak i v rovině soukromoprávní (nejčastěji jako porušení pracovního práva či porušení zákazu diskriminace). Žádný z uvedených států po ratifikaci Úmluvy nezrušil mírnější (resp. soukromoprávní) sankce za sexuální obtěžování.

GREVIO a Výbor smluvních stran žádnému státu nedoporučují postihovat všechny formy sexuálního obtěžování jako trestný čin. Jediné doporučení (adresované Španělsku) směřovalo ke zpřesnění trestněprávní definice sexuálního obtěžování.

3.9. Čl. 59 (Povolení k pobytu), čl. 60 (Žádosti o azyl z důvodu pohlaví) a čl. 61 (Zásada nevracení)

Článek 59

Povolení k pobytu

1. Smluvní strany přijmou nezbytná legislativní nebo jiná opatření, která zajistí, aby obětem, jejichž povolení k pobytu závisí na povolení k pobytu manžela nebo partnera, jak je uznává vnitrostátní právo, bylo v případě zániku manželství nebo partnerství a za zvláště obtížných okolností uděleno na jejich žádost samostatné povolení k pobytu, bez ohledu na dobu trvání manželství nebo partnerství. Podmínky týkající se udělení a trvání samostatného povolení k pobytu se řídí vnitrostátním právem.
2. Smluvní strany přijmou nezbytná legislativní nebo jiná opatření, která zajistí, aby oběti mohly dosáhnout přerušování řízení o vyhoštění vedeného v souvislosti s povolením k pobytu závislejícím na povolení k pobytu manžela nebo partnera, jak je uznává vnitrostátní právo, aby oběti mohly požádat o samostatné povolení k pobytu.
3. Smluvní strany vystaví obětem obnovitelné povolení k pobytu v některé z následujících dvou situací, nebo v obou dvou zároveň:

²⁴⁰ <https://rm.coe.int/state-report-on-sweden/168073fff6>

²⁴¹ <https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>

²⁴² <https://rm.coe.int/recommendations-cop-on-sweden/pdfa/16809203d4>

- a) když se příslušný orgán domnívá, že jejich pobyt je nezbytný vzhledem k jejich osobní situaci;
b) když se příslušný orgán domnívá, že jejich pobyt je nezbytný pro účely spolupráce s příslušnými orgány při vyšetřování nebo trestním řízení.

4. Smluvní strany přijmou nezbytná legislativní nebo jiná opatření, která zajistí, aby oběti nucených sňatků zavlčené do jiné země za účelem sňatku, které následkem toho pozbyly svého povolení k pobytu v zemi jejich obvyklého bydliště, mohly toto povolení znovu získat.

Článek 60

Žádosti o azyl z důvodů pohlaví

1. Smluvní strany přijmou nezbytná legislativní nebo jiná opatření, která zajistí, aby násilí na ženách založené na pohlaví mohlo být uznáno jako forma pronásledování ve smyslu článku 1, písmene A. odstavce 2 Úmluvy z roku 1951 o právním postavení uprchlíků a jako forma závažné újmy, která zakládá potřebu doplňkové/dodatečné ochrany.

2. Smluvní strany zajistí, aby každý z důvodů pronásledování uvedených v Úmluvě byl vykládán s přihlédnutím k pohlaví, a tam, kde bude zjištěno, že obavy z pronásledování obsahují jeden nebo více těchto důvodů, bude žadateli přiznán status uprchlíka v souladu s příslušnými souvisejícími dokumenty.

3. Smluvní strany přijmou nezbytná legislativní nebo jiná opatření k zavedení postupů přihlížejících k pohlaví, které se týkají přijetí žadatele o azyl a podpůrných služeb pro něj, stejně jako instrukcí a postupů přihlížejících k pohlaví v rámci řízení o azylu, včetně rozhodování o statusu uprchlíka a žádosti o mezinárodní ochranu.

Článek 61

Zásada nenavrácení

1. Smluvní strany přijmou nezbytná legislativní nebo jiná opatření k zohledňování zásady nenavrácení v souladu se stávajícími závazky v rámci mezinárodního práva.

2. Smluvní strany přijmou nezbytná legislativní nebo jiná opatření, která zajistí, aby oběti násilí na ženách, které potřebují ochranu, nebyly, bez ohledu na svůj status nebo pobytový režim, za žádných okolností navraceny do kterékoli země, kde by byly ohroženy na životě nebo kde by mohly být vystaveny mučení nebo nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání.

V souvislosti s těmito ustanoveními se vyskytuje obava, že po ratifikaci Úmluvy výrazně stoupne počet udělených azylů ženám. Podle této obavy totiž bude muset Česká republika poskytnout azyl téměř každé ženě, žijící v kulturách, kde jsou běžné dětské sňatky či ženské obřizky.²⁴³

3.9.1. Albánie

²⁴³ https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/instabulska-umluva-experti-ustavni-pravnici-clanek-60-61-evropska-unie.A181210_093511_domaci_lre

Albánie uvádí, že podle Zákona o cizincích (*Law No. 108/2013 On Aliens*) je zranitelnou osobou cizí dítě, dítě bez doprovodu, osoba se zdravotním postižením, starší osoby, těhotná žena, svobodný rodič a osoby, které byly subjektem mučení, znásilnění a jiných forem vážného psychického, fyzického a sexuálního násilí. Znamená to tak, že i oběti násilí na ženách a domácího násilí jsou již zahrnuty. Zákonná úprava týkající se příkazu k opuštění země klade důraz na zájmy zranitelných osob. Podle článku 53 mohou úřady vydat povolení k pobytu na základě humanitárních důvodů, pokud je žadatel či žadatelka skutečnou či potenciální obětí obchodování s lidmi. K otázce udělování azylu z důvodu násilí na ženách se Albánie ve své státní zprávě nevyjadřuje.

Zpráva GREVIO doplňuje, že manžel či manželka (partner či partnerka) držitele oprávnění k pobytu může požádat o samostatné pobytové oprávnění poté, co žil na území Albánie nepřetržitě 5 let. Rozpad manželství před tímto obdobím znamená zánik povolení k pobytu. Neexistuje žádná výjimka pro nealbánské oběti násilí na ženách, které chtějí opustit zneužívajícího manžela či partnera. Albánská úprava je tak v rozporu s čl. 59 odst. 1 Úmluvy a GREVIO apeluje na Albánii, aby přijala nápravné opatření. Stejně tak ve vztahu k žádostem o azyl, GREVIO uvádí, že v Zákoně o azylu (*Law No. 121/2014 on asylum*) není násilí na ženách zmíněno jako forma pronásledování a GREVIO si není vědomo žádné praxe, kde by bylo násilí založené na pohlaví jako takové uznáváno úřady. Výše zmíněná definice týkající se popisu zranitelné osoby vycházející ze Zákona o cizincích se vztahuje jen na ochranu před deportací, ale ne na udělení azylu. Ačkoliv mají migrační pracovníci jednotné postupy týkající se identifikace obětí obchodování s lidmi, chybí jim takové procedury v oblasti identifikování obětí násilí na ženách. GREVIO vybízí albánské úřady k zajištění standardizovaných procedur a školení k zajištění takové interpretace důvodů k udělení statusu uprchlíka, které by zohledňovaly násilí na základě pohlaví.

Výbor smluvních stran ve vztahu k azylovému řízení Albánii žádné doporučení neadresoval.

3.9.2. Černá Hora

Černá Hora ve své zprávě uvádí, že usiluje o sladění své I s evropskými a mezinárodními standardy, včetně ochrany žen, jednoty rodiny a ochrany matek s dětmi. Vládní zpráva dodává, že azylový proces klade důraz na informování žen, zejména o možnosti požádat o azyl nezávisle na manželovi/partnerovi, stejně jako možnost vybrat si například překladatele stejného pohlaví. Dále také čl. 50 Zákona o cizincích (*Law on Foreigners*) explicitně uznává oběti násilí na ženách a domácího násilí jako osoby, kterým lze vydat přechodný pobyt na základě humanitárních důvodů, a to na základě adekvátních důkazů a spolupráce oběti. Po ratifikaci Úmluvy bylo v Černé Hoře otevřeno azylové centrum, které poskytuje oddělené ubytování pro zranitelné skupiny, včetně žen bez doprovodu. Během přijímacího řízení je pro oběti násilí zajištěna odborná podpora (sociální a zdravotní pracovníci a psycholog).

Podle evaluační zprávy GREVIO může oběť násilí získat samostatný přechodný pobyt, pouze pokud manželství trvalo alespoň tři roky. GREVIO doporučuje, aby mohly oběti získat pobyt bez ohledu na délku manželství. Oběti domácího násilí a násilí na ženách ale mohou žádat o pobyt na základě humanitárních důvodů. Pobyt může být udělen, pokud poskytovatelé služeb (NNO, státní úřady) poskytnou dostačující důkazy a když oběť spolupracuje při vyšetřování zločinů. GREVIO apeluje, že mnohé ženy-migrantky mají problém navázat kontakt s výše zmíněnými organizacemi. GREVIO doporučuje, aby byla překonána praxe vyhoštění obětí domácího násilí, pokud je zahájen proces vyhoštění jejich manželů/partnerů, díky nimž získaly pobyt na základě sjednocení rodiny. GREVIO dodává, že násilí založené na pohlaví není explicitně zmíněno jako důvod udělení azylu, ale vítá, že existuje zákonná povinnost interpretovat žádosti podané na základě příslušnosti k určité sociální skupině (včetně pohlaví) tak, aby byl azyl z důvodu skutečného pronásledování udělován. Navíc článek 24 Zákona o mezinárodní a dočasné ochraně cizinců (*Law on International and Temporary Protection of Foreigners*) dodává, že fyzické, psychologické a sexuální násilí, stejně jako akty pronásledování specificky se vztahující k pohlaví jsou uváděné jako *akty pronásledování*. GREVIO konstatuje, že tato úprava zajišťuje, aby ženské žadatelky o azyl, vystavené určitým formám násilí, měly možnost žádat o azyl z důvodu příslušnosti k určité znevýhodněné sociální skupině. GREVIO oceňuje služby a procedurální záruky v nově otevřeném azylovém centru.

3.9.3. Dánsko

Dánské úřady povinně analyzují, jaký dopad by mělo zrušení povolení k pobytu v případě rozpadu manželství. Zvláštní zřetel musí být brán na to, zdali cizinka či cizinec či jejich dítě byli subjektem násilí, zneužívání nebo jiné formy špatného zacházení nehledě na délku pobytu. Oběti domácího násilí, které žily v Dánsku po dva roky a více před opuštěním manžela či manželky mohou v Dánsku zůstat i v případě ukončení pobytového oprávnění manžela. U obětí, které žily v zemi méně než dva roky, se přihlíží k tomu, zdali mají dostatečné vazby na Dánsko.

Cizinecký zákon (*The Aliens Act*) nemá žádná specifická ustanovení zajišťující azylový status na základě násilí založeného na pohlaví. Dánsko ale obecně uznává, že ženy mohou čelit specifickým druhům zneužití, které se zkoumají během azylového řízení. Navíc Imigrační služba a odvolací uprchlická rada (*Immigration Service and the Refugee Appeals Board*) uplatňují ochranné směrnice UNHCR týkající se pronásledování z důvodu pohlaví z roku 2002. Současně pokud domácí úřady oběti nejsou ochotné poskytnout pomoc v případě násilí založeného na pohlaví, je možné takové podmínky kvalifikovat jako základ pro udělení azylu.

Současně obecně mají azylová centra oddělené ubytování pro ženské žadatelky. Často jsou čistě ženská i celá azylová centra. Pracovníci center prochází povinným školením o genderových

vztazích a rovnosti. Ženské oběti zneužití mohou také obdržet ženskou azylovou úřednici a překladatelku.

Zpráva GREVIO specifikuje, že výše zmíněné vazby na Dánsko často nabírají podobu např. jazykového kurzu, studií nebo rodičovství dítěte zapsaného do dánské školy. GREVIO odkazuje na neziskový sektor, který uvádí, že pravidlo „vazby“ dává moc zneuživatelům nad oběťmi, neboť ty jsou často izolované a tudíž by těžko prokazovaly vazby na zemi. GREVIO ale také dodává, že imigrační úředníci mají vzít v potaz jakýkoliv faktor ukazující, že zneuživatel bránil v požadované integraci. Zpráva GREVIO uvádí, že celkem 27 existujících pobytových oprávnění nebylo zrušeno i přes rozvod s manželem, na kterého bylo povolení k pobytu vázáno. GREVIO apeluje, aby dánské úřady pokračovaly v tomto trendu. GREVIO dále doporučuje, aby Dánsko přehodnotilo podmínku „vazby“ na Dánsko jako podmínku udělení samostatného pobytového oprávnění.

GREVIO vítá vysoký standard azylových center a zohledňování specifických potřeb žen. GREVIO nicméně konstatuje, že ke zlepšení by mohlo dojít v oblasti dostatečné informovanosti žen-žadatelek o azyl o jejich právech. GREVIO dále doporučuje, aby do azylového řízení byly zakomponovány otázky týkající se přímo zkušeností žadatelek o azyl tak, aby bylo možné detailně odkrýt důvody žádosti o azyl.

Ve vztahu k čl. 59 – 61 neformuloval Výbor smluvních stran žádné doporučení.

3.9.4. Francie

Francie ve zprávě o Úmluvy k čl. 59 - 61 uvádí, že statut uprchlíka nebo doplňková ochrana umožňuje ženě, která je státní příslušnicí třetí země, požívat práva karty rezidenta na deset let nebo karty na dočasný pobyt z důvodu „života soukromého a rodinného“. Příslušnice třetí země může získat statut uprchlíka nebo doplňkovou ochranu v případě odůvodněné obavy z pronásledování nebo vážné újmy, která by jí hrozila v případě vyhoštění, v podobě nuceného sňatku, partnerského nebo domácího násilí. Stejná práva na pobyt mají ženy, které přišli o svůj pobytový status z důvodu zrušení nuceného sňatku uzavřeného ve třetí zemi, a získají mezinárodní ochranu z důvodu obav z návratu do země, kde došlo ke sňatku. V případě, že cizinec či cizinka ukončí vztah, na základě kterého měl zajištěn pobyt a je obětí partnerského nebo domácího násilí, pak má právo na pobyt i bez partnera či partnerky. Dle Ministerstva vnitra bylo v roce 2015 vydáno povolení k pobytu 162 obětem partnerského násilí, v roce 2016 bylo vydáno těchto povolení 295.²⁴⁴

Zákon o vstupu a pobytu cizinců a právu na azyl (*le code de l'entrée et du séjour des étrangers ou du droit d'asile*) posuzuje genderové aspekty jako motiv pronásledování v případě žádosti o azyl. Navíc tzv. Kvalifikační směrnice EU považuje jednání namířené proti osobám na základě

²⁴⁴ <https://rm.coe.int/state-report-france-2018-version-finale/16807b56bd>

jejich pohlaví za formu pronásledování. Přístup Úřadu na ochranu uprchlíků a apatridů (*l'Office français pour la protection des réfugiés et des apatrides*) a Státního soudu pro práva na azyl vedlo k rozšíření chápání ženských obětí násilí jako sociální skupiny při posuzování azylu. V roce 2017 ženy žádaly ve Francii o azyl v 36,7 % (celkem se jednalo o 36 939 žádostí o azyl podaných ženami). Francie však ve své zprávě neuvedla, kolik z těchto žádostí bylo podáno z důvodu násilí založeného na pohlaví. Úřad na ochranu uprchlíků a apatridů také u každého případu posuzuje, zda nehrozí osobě, která žádá o azyl, pronásledování nebo vážná újma z důvodu příslušnosti k sociální skupině, kam řadí i ženy, které se staly obětí domácího násilí. Pokud tyto obavy a újmu neshledá, pak azyl zamítne. Rozhodnutí úřadu je možné napadnout soudní cestou. Pokud je vydáno rozhodnutí o vyhoštění a osoba se obává o svůj život nebo svobodu v případě návratu do země, pak je možné rozhodnutí napadnout u správního soudu.²⁴⁵

GREVIO ani Výbor smluvních stran dosud nevydali k Francii svá doporučení.

3.9.5. Itálie

Italská legislativa uznává násilí založené na pohlaví jako důvod pronásledování v čl. 8 odst. 1 Legislativního dekretu 251/2007 týkajícího se azylového řízení. Itálie uvádí, že obecně proces udělení azylu bere v potaz násilí založené na pohlaví jako důvod pro udělení azylu v souladu se standardy UNHCR.

Specifický personál, který provádí pohovory se zranitelnými skupinami, prochází odbornými školeními. Legislativa také určuje, že musí být v azylových centrech respektovány specifické potřeby žen (a mužů), a měla by být respektována ochrana jedinců se specifickými potřebami (např. těhotných žen, obětí mrzačení ženských pohlavních orgánů). Itálie přijala Národní plán pro integraci držitelů mezinárodní ochrany (*National Plan for integrating international protection holders*). Ten zahrnuje specifické potřeby žen-migrantek, včetně obětí násilí. Zmiňuje například Standardizovaná pravidla pro personál pracující v přijímacích zařízeních, oddělené ubytování žen a mužů nebo přítomnost ženského personálu.

Vládní zpráva uvádí, že odmítnutým žadatelkám o azyl může být uděleno povolení pobytu z humanitárních důvodů, pokud nemohou být navráceny do země původu na základě článku 32, odstavce 3 Legislativního dekretu 25/2008.

Itálie dosud neprošla celým hodnotícím procesem, a tak dosud není dostupná zpráva GREVIO ani doporučení Výboru smluvních stran.

---

²⁴⁵ Tamtéž.

3.9.6. Portugalsko

Portugalsko uvádí, že nový azylový zákon zahrnuje mezi žadatele se specifickými potřebami i osoby, které byly subjektem mučení, znásilnění nebo jiné formy vážných forem psychologického, fyzického či sexuálního násilí, jako například oběti domácího násilí nebo oběti mrzačení ženských pohlavních orgánů. Samostatný pobyt lze v Portugalsku výjimečně získat v případech rozvodu, ovdovění, nebo když byl partner oběti obviněn z domácího násilí, a to neohledně na dobu trvání vztahu.

GREVIO ve své evaluační zprávě konstatuje, že ženy-migrantky nemají dostatečné informace o svých právech a často mají obavy se obrátit na příslušné úřady (v případě páchání násilí ze strany partnera). GREVIO proto doporučuje Portugalsku, aby pokračovalo v osvětových kampaních informujících o možnosti získat samostatný pobyt, jak u žen migrantek, tak u úřadů, zejména cizinecké policie.

Portugalský zákon 27/2008 (Law No. 27/2008) zahrnuje mezi důvody k udělení azylu to, že žadatelka či žadatelka byla obětí aktů mučení, znásilnění nebo jiné formy vážných forem psychologického, fyzického či sexuálního násilí a oběti domácího násilí a mrzačení ženských pohlavních orgánů jsou uznané jako žadatelky se speciálními potřebami. Zákon také vyžaduje, aby přijímací zařízení byla citlivá ke specifickým potřebám žen. GREVIO uvádí, že většina žadatelek, které se staly oběťmi násilí založeného na pohlaví, dostávají doplňkovou ochranu, nikoliv azyl. GREVIO proto doporučuje, aby Portugalsko zajistilo, že všechny žadatelky o azyl z důvodů násilí založeného na pohlaví budou mít přístup k mezinárodní ochraně podle článku 60 Úmluvy.

Výbor smluvních stran ovšem žádné doporučení ve vztahu k azylovému řízení Portugalsku neadresoval.

3.9.7. Rakousko

Cizinci a cizinky mohou žádat o samostatný pobyt podle Zákona o usazování a pobytu (*Settlement and Residence Act*). Pokud přestane platit vztah, díky němuž byl cizinci či cizince udělen pobyt a odehrálo se partnerské násilí, musí být udělen pobyt neohledně na to, zdali oběť násilí splní všeobecné podmínky udělování samostatného pobytu. Oběti domácího násilí mohou také získat pobyt, pokud soud vydal některé z ochranných opatření.

Sexuální násilí je definované jako forma pronásledování v Zákoně o azylu (*Asylum Act*). Ženské žadatelky o azyl mají garantovanou podporu od ženské úřednice během celého procesu, stejně jako každodenní rady a informace týkající se zdravotní péče a právních otázek. Stejně tak pohovor musí být realizován osobou stejného pohlaví. Samostatně cestující ženy jsou ubytované

v odděleném zařízení s pouze ženským personálem. Ženy se speciálními potřebami také mohou využít psychologické péče a workshopů zaměřených na postavení žen v zemi původu, porovnání kulturních a náboženských zvyků s Rakouskem apod. V Rakouském spolkovém úřadu pro imigraci a azyl probíhají alespoň jednou ročně školící programy na témata traumatizace a interkulturality, se speciálním zřetelem na identifikaci jedinců vyžadujícím zvláštní ochranu.

Zpráva GREVIO oceňuje, že jak v zákoně o usazování a pobytu, tak v zákoně o azylu existuje právo zůstat v zemi pro oběti domácího násilí, které chtějí opustit zneužívajícího partnera. Liší se však podmínky a povaha uděleného pobytu. Zákon o usazování a pobytu umožňuje získat obětem domácího násilí pobytové oprávnění stejné povahy při snaze opustit vztah. Podle zákona o azylu má oběť násilí, která vstoupila do Rakouska jako žadatelka o azyl, právo zůstat v Rakousku, ale musí prokázat, že násilí je takové povahy, že mohlo vést k vydání ochranného opatření a že pobyt v Rakousku je jedinou možností, jak se vyhnout násilí. GREVIO proto apeluje na harmonizaci obou zmíněných úprav při udělování samostatného povolení k pobytu.

Výbor smluvních stran ve vztahu k azylovému řízení doporučení Rakousku neadresoval, naopak přivítal rozsah zohledňování specifického postavení žadatelek o azyl.

3.9.8. Srbsko

Srbsko ve své státní zprávě uvádí, že ženy mohou získat samostatný pobyt po 4 letech od sjednocení rodiny. V případě domácího násilí (či jiných závažných okolností) je možné oběti udělit pobyt bez ohledu na délku trvání stávajícího pobytu v zemi. V tomto případě je pobyt udělen na rok s možností jej jednou prodloužit. Srbsko uvádí, že pojem „jiné závažné okolnosti“ je možné interpretovat široce tak, aby zahrnoval i další formy násilí na ženách. Přejícný pobyt je také garantován obětem závažného trestného činu, pokud se podílí na vyšetřování, obětem obchodování s lidmi či z humanitárních důvodů.

Srbský zákon o azylu (*Law on Asylum*) zahrnuje mezi akty pronásledování fyzické a psychické násilí, včetně sexuálního a násilí založeného na pohlaví. Výše zmíněný zákon explicitně zmiňuje, že rovnost žen a mužů a citlivost ke specifickým potřebám žen a mužů je nedílnou součástí azylového procesu - je např. upravena možnost podat svou výpověď před úřednicí ženského pohlaví, stejně tak jako by měla být přítomna ženská překladatelka. Také by měla existovat možnost podat samostatnou azylovou žádost. Taktéž lidé se speciálními potřebami, jako osoby znásilněné či vystavené jiným závažným formám psychického, fyzického či sexuálního násilí či oběti mrzačení ženských pohlavních orgánů, by měly obdržet speciální procedurální záruky.

Ve všech přijímacích centrech platí Standardizované procedury Srbské republiky pro prevenci a ochranu uprchlíků a migrantů před genderovým násilím (*Standard Operative Procedures of the Republic of Serbia for the Prevention and Protection of Refugees and Migrants from Gender-*

Based Violence). Tyto procedury udávají povinnosti a postupy všech pracovníků všech institucí fungujících na celé migrační cestě. Vládní zpráva také dodává zajímavý institut poskytující možnost žadatelkám o azyl se specifickým psychologickým či fyzickým stavem, včetně ženských obětí genderového násilí, možnosti ubytování v instituci sociálního zabezpečení, či dalších poskytovatelů ubytování či jiné rodiny. Obětím mučení, znásilnění nebo jiné závažné formy psychologického, fyzického či sexuálního násilí, je poskytována prioritně zdravotní péče.

3.9.9. Španělsko

Podle zákona o právech a svobodách cizinců ve Španělsku (*Organic Law 4/2000 on the Rights and Freedoms of Foreigners in Spain and their social integration*) existují výjimečné okolnosti, za kterých mohou ženy v postavení získat pobyt, a to zejména při vydání soudního ochranného opatření nebo pokud existuje zpráva státního zástupce naznačující existenci důkazů o genderovém násilí. Toto musí být později potvrzeno rozhodnutím soudu o prokázání násilí založeného na pohlaví. Toto povolení pobytu by mělo platit 5 let a jeho vyřízení má preferenční režim. Lze také získat povolení k pobytu, pokud autority potřebují oběť jako svědka během trestního řízení, to platí zejména pro oběti obchodování s lidmi.

Zákon regulující právo na azyl a doplňkovou ochranu uvádí pohlaví jako jeden z důvodů pronásledování, které je jedním z důvodů udělení azylu. Španělsko dále uvádí, že personál tvořící část sociálních služeb, musí být proškolený a mít znalost o právní úpravě regulující cizince, mezinárodní ochranu, mezikulturní mediaci, stejně jako násilí proti ženám. Azylový a uprchlický úřad (*Oficina de Asilo y Refugio*) by měl dohlížet na to, že v azylovém řízení budou zohledňovány specifické potřeby žen.

3.9.10. Švédsko

Švédsko ve vztahu k pobytu cizinců uvádí, že pokud vztah (na něž je pobytový status vázán) zanikne před uplynutím dvou let pobytu, cizinec či cizinka by se měla vrátit do země původu. cizinecký zákon (*Aliens Act*) nicméně obsahuje tři výjimky. Jednou z nich je situace, kdy žadatel či žadatelka ukončil vztah, protože byla subjektem násilí nebo jiného vážného porušení svobody. Přejícný pobyt na minimálně půl roku je také udělen obětím, pokud spolupracují při vyšetřování všech trestných činů.

Pronásledování z důvodu pohlaví je v Cizineckém zákoně (*the Aliens Act*) je jedním z důvodů pro udělení azylu. Hodnocení genderové dimenze je nedílnou součástí celého azylového procesu, např. ve vztahu k úředníkovi daného případu, překladateli a právníkovi. Rozhovory jsou vždy vedené samostatně. V případě podezření na násilí jsou poskytnuty informace o podpůrných službách. Ubytování žen je oddělené od rodin a svobodných mužů. Skupiny se zvláštními potřebami, mezi něž patří například oběti mrzačení ženských pohlavních orgánů či oběti

znásilnění či jiných forem sexuálního násilí, dostávají speciální služby. V říjnu 2016 byly vydány interní pokyny zaměřené na identifikaci osob, které potřebují speciální ubytování.

Migrační agentura (*Migration Agency*) poskytuje na počátku azylového procesu informace o azylovém procesu, zdravotní péči, procesních právech apod. Jedním z témat je otázka rovnosti a rodinného násilí. Migrační agentura pořádá školení azylových úředníků a úřednic, které se specificky zaměřují i na násilí založené na pohlaví. Migrační agentura přijala Akční plán pro gender mainstreaming 2016 -2018 (*Action Plan for gender mainstreaming 2016–2018*). Ten má tři hlavní cíle: i) rovné zacházení, služby a posuzování ženských a mužských žadatelů, ii) aktivní vystupování proti násilí na ženách a násilí ze cti, iii) používání genderově citlivého přístupu.

Zpráva GREVIO oceňuje, že švédské právo obsahuje ustanovení o udělení pobytu na základě ukončení vztahu pro násilí, ale apeluje, aby toto ustanovení platilo i pro oběti násilí, jejichž manžel/partner byl uznaným uprchlíkem. GREVIO dodává, že v praxi vyžadují úřady vztah „vážné a dlouhodobé povahy“ a násilí musí být vážné a opakované. Z praxe plyne, že finanční či psychologické násilí se neuznává, stejně jako jednorázové násilí. Zneuživatel, tak může využívat závislosti oběti. Taková závislost často brání obětem prokázat zákonem požadovanou policejní zprávu, lékařské osvědčení a osvědčení od sociálních služeb. I přes tyto problémy zpráva GREVIO uvádí, že udělování samostatného pobytu v praxi funguje v případech fyzického násilí a naopak nefunguje v případě, kdy jsou uplatňovány jiné formy násilí a kontroly ze strany násilného partnera. GREVIO doporučilo, aby Švédsko zvážilo přehodnocení výše zmíněné praxe, protože pomáhá zneuživatelům kontrolovat oběť.

GREVIO dále oceňuje zavedení standardizovaných procedur na identifikování zranitelných jedinců a možnost jejich přesunutí do speciálního ubytování.

GREVIO dále zmiňuje, že po přijetí novely zákona o přijímání žadatelů o azyl v roce 2016, v reakci na migrační vlnu z roku 2015, došlo k odejmutí ubytování a dalších služeb pro odmítnuté žadatele o azyl, což vytvořilo velmi závažnou situaci pro ty, kteří se nemohou z různých důvodů navrátit do země původu. To vytváří složitou situaci pro ženy a vystavuje je zvýšené šanci fyzického a sexuálního násilí.

Výbor smluvních stran žádné doporučení ve vztahu k čl. 59 – 61 Švédsku neadresoval. Naopak uvítal, že hledisko rovnosti žen a mužů je součástí azylového řízení.

3.9.11. Celkové shrnutí ve vztahu k čl. 59, čl. 60 a čl. 61

Ve vztahu k čl. 59 platí, že velká část zmíněných zemí již zajišťuje pro oběti násilí nějakou formu možnosti žádosti o samostatný pobyt (v případě, že povolení k pobytu je navázáno na násilného partnera). Liší se délka, po kterou musí žadatelka v zemi žít. Co se týče azylového řízení (čl. 60),

tak u všech států platí, že násilí z důvodu pohlaví je jednou z forem pronásledování, které jsou uznávány jako důvod pro udělení azylu. Některé státy mají násilí na základě pohlaví jako výslovný důvod pro udělení azylu (např. Srbsko).

Většina států také poskytuje doplňkovou ochranu v případě, že je zjištěno, že existují důvodné obavy, že pokud by byla žadatelka či žadatel vráceni do státu svého posledního trvalého bydliště, hrozilo by jí skutečné nebezpečí vážné újmy. Tato pravidla týkající se azylového řízení a povolení k pobytu všechny země přijala již před ratifikací Úmluvy, a to mj. v souladu s Úmluvou OSN o právním postavení uprchlíků.

Některé státy (např. Dánsko) povinně analyzují, jaký dopad by mělo zrušení povolení k pobytu v případě rozpadu manželství, a zohledňují přitom mj. existenci partnerského násilí či potřeby dětí.

Žádný ze států neuvádí, že by právní regulace azylového řízení či řízení o udělení pobytu prošla změnou v důsledku ratifikace Úmluvy. Většina zemí (např. Španělsko, Srbsko, Černá Hora) uvádí, že došlo k posílení způsobu, jakým jsou zohledňovány specifické potřeby žen a dalších zranitelných skupin. K tomu došlo často v návaznosti na tzv. migrační vlnu. Migrantkám většina států zajišťuje oddělené ubytování (včetně sociálního a hygienického zázemí) či možnost požádat o tlumočnické a úřednické stejného pohlaví. V případě rodin dochází k zohledňování potřeb dětí. Nejdále v oblasti zohledňování specifických potřeb žen (a genderového hlediska) jde Švédsko, kde Migrační agentura v roce 2016 přijala Akční plán pro gender mainstreaming 2016 - 2018 jehož cílem je kromě zohledňování potřeb žen i prevence násilí na ženách.

Žádná ze zemí neuvádí, konkrétní počty azylů udělených z důvodu pronásledování na základě pohlaví. Nicméně ze skutečnosti, že v důsledku ratifikace Úmluvy nedošlo k přijetí zásadnějších legislativních pravidel upravujících azylové řízení, je možné dovodit, že čl. 60 neměl přímý vliv na počet (úspěšných) žadatelek o azyl ve zkoumaných státech.

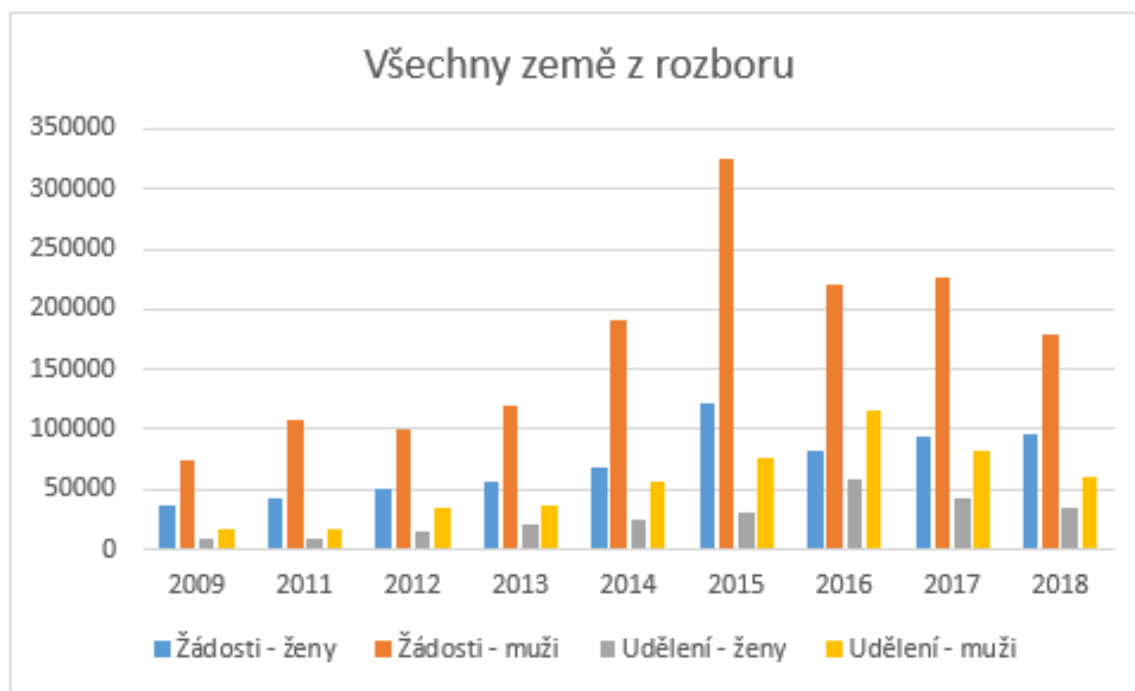
Ve vztahu k zemím EU (Dánsko, Španělsko, Itálie, Rakousko, Francie, Portugalsko, Švédsko) je možné toto tvrzení opřít o data o počtu žádostí o azyl a počtu udělených azylů členěných dle pohlaví (viz tabulka č. 1).

Tabulka č. 1: přehled žádostí o azyl a udělených azylů souhrnně za DK, ES, IT, AT, FR, PT a SV²⁴⁶

	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Žádosti - ženy	36 925	42 475	49 650	56 620	68 225	121 410	81 980	94 245	95 105
Žádosti - muži	75 155	106 875	99 300	120 195	190 660	325 291	219 685	226 555	179 440
Udělení - ženy	9 590	9 700	14 435	20 450	24 210	31 675	59 285	42 140	33 780
Udělení - muži	16 030	17 310	35 415	37 060	56 180	77 185	116 130	81 160	60 078
Úspěšnost ženy vůči mužům	1,22	1,41	0,82	1,17	1,20	1,10	1,37	1,25	1,06

Graf 1- přehled žádostí o azyl a udělených azylů souhrnně za DK, ES, IT, AT, FR, PT a SV²⁴⁷

Z uvedených údajů vyplývá, že ve všech zemích tvoří většinu žadatelů o azyl muži (ženy tvoří cca čtvrtinu až třetinu všech žadatelů a žadatelek o azyl). V kontextu obav z dopadů čl. 60 je možné konstatovat, že po ratifikaci Úmluvy skutečně došlo k nárůstu počtu žen-žadatelek o azyl (o cca 50 000 tisíc v roce 2015 oproti roku 2014). Hlubší čtení migračních trendů potvrzuje, že nárůst žádostí o azyl u žen je spojen se širšími migračními trendy a nikoliv ratifikací Úmluvy. Rozhodující je nárůst žádostí v letech 2014 a zejména v roce 2015, kdy vrcholila tzv. migrační krize. Po vrcholu byly zavedeny přísnější restriktivní migrační politiky, což je vidět na výrazném úpadku žádostí o azyl ve většině zemí, zejména od roku 2016, tedy po uzavření dohody EU s Tureckem

²⁴⁶ Data viz https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics.

²⁴⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics.

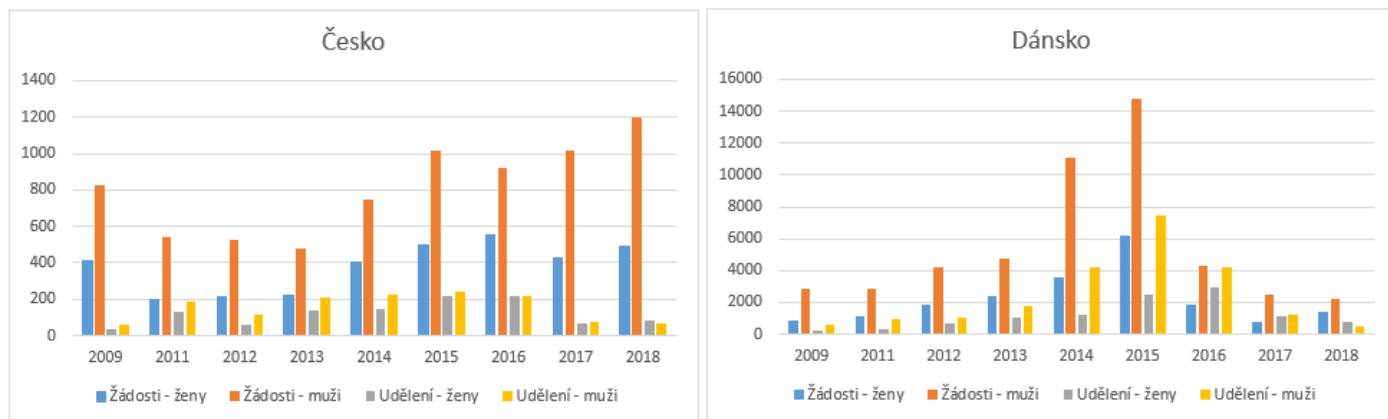

o zastavování migrantů a migrantek. V následujících letech má již počet žen žádajících o azyl klesající tendenci.

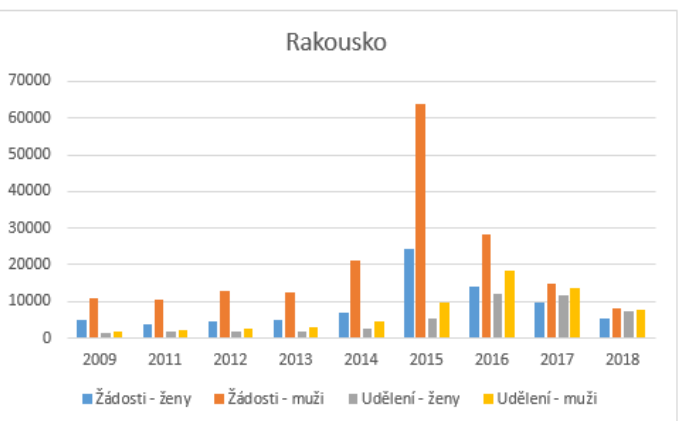
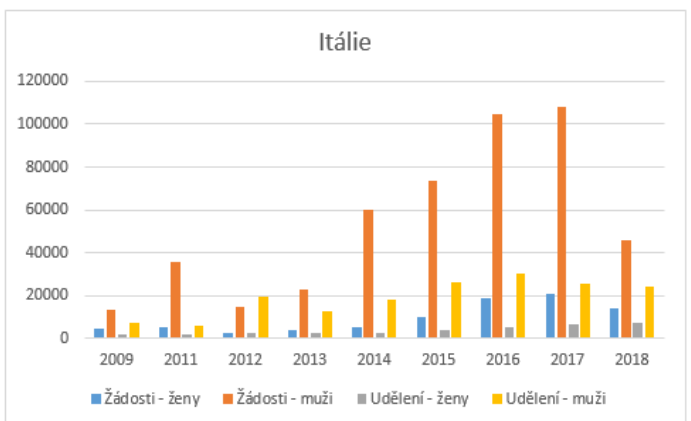
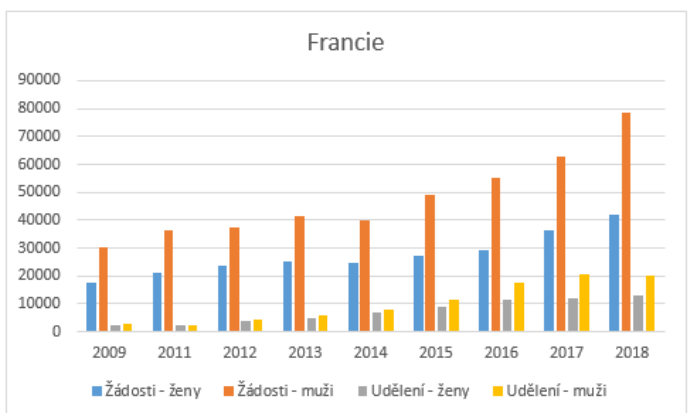
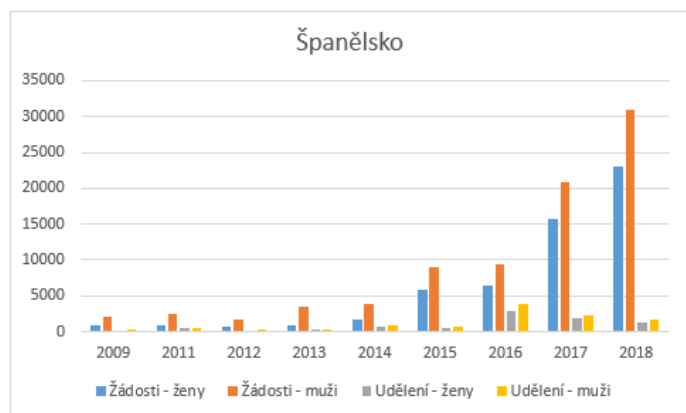
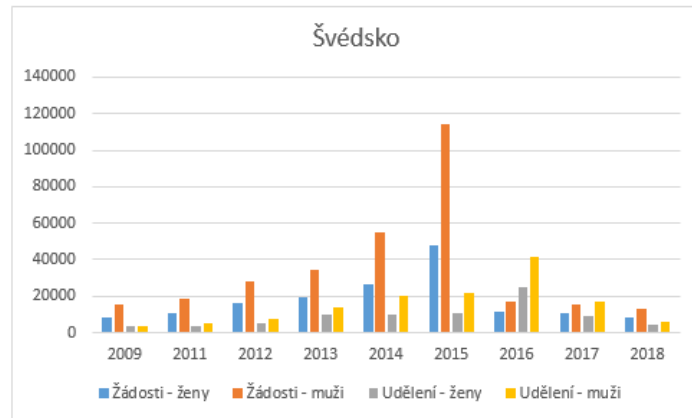
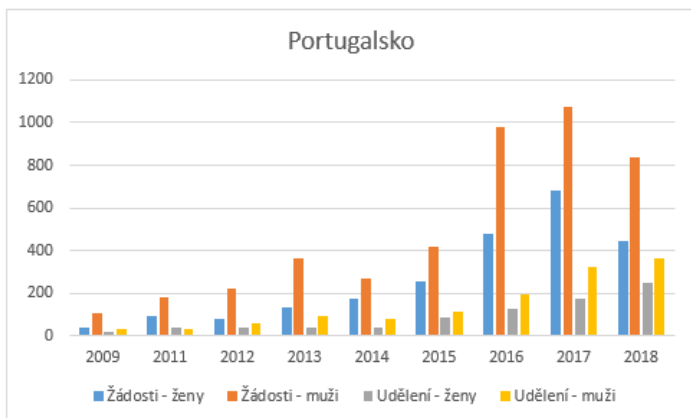
Z hlediska ověření relevance obav z dopadů čl. 60 je účelné zkoumat úspěšnost žádostí o azyl podaných ženami vůči žádostem podaných muži. Obava z čl. 60 tvrdí, že státy musejí poskytnout azyl prakticky všem ženám pocházejícím ze zemí, kde jsou běžné formy násilí jako nucené sňatky či ženská obřízka. Pokud by bylo toto tvrzení pravdivé, znamenalo by, že ženy mají (oproti mužům) nově poměrně široce formulovaný důvod, pro který má být azyl udělen. Tato skutečnost by se tak musela projevit v míře úspěšnosti ženských žádostí o azyl po roce 2015. Výše uvedená data ovšem nic takového neukazují. Míra úspěšnosti žen-žadatelek o azyl vůči mužům-žadatelům o azyl se pohybuje v letech 2009 – 2018 mezi 1,41 a 0,82. Po roce 2016 pak míra úspěšnosti žen vůči mužům postupně klesá až na 1,06 v roce 2018 (v praxi to znamená, že v roce 2018 byly ženy žádající o azyl úspěšnější o 6 % než muži). Míra úspěšnosti žen a mužů žádajících o azyl je tedy přibližně stejná.

Vývoj žádostí o azyl v jednotlivých státech shrnují následující grafy (pro kontext je doplněn i vývoj v ČR). Jedinými státy, kde počet žen-žadatelek roste i po roce 2016 jsou Francie a Španělsko. U těchto zemí jde o širší migrační vývoj a nikoli důsledek ratifikace Úmluvy, neboť ve stejném poměru stoupá i počet mužů-žadatelů o azyl.

Graf 2- přehled žádostí o azyl a udělených azylů ve vybraných zemích²⁴⁸

²⁴⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics.

4. Veřejné mínění ve vztahu k Istanbulské úmluvě a rovnosti žen a mužů

Cílem této kapitoly je podat informace o hlavních výzkumech veřejného mínění, které se buď přímo vztahují k postojům veřejnosti k Istanbulské úmluvě, nebo k oblastem (domácímu násilí, sexuálnímu násilí a rovnosti žen a mužů), které úmluva upravuje.

Konkrétně jsou stručně představeny hlavní zjištění těchto výzkumů:

- **Občané ČR o tzv. Istanbulské úmluvě** – prosinec 2018 (CVVM, 2018)²⁴⁹
- **Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky** (Daniel Topinka a další, 2016)²⁵⁰
- **Eurobarometer – Gender-based violence** (Eurobarometer, 2016)²⁵¹
- **Sexuální násilí: pohled veřejnosti, obětí a odborníků** (Blanka Nyklová a další, 2017)²⁵²

Součástí kapitoly je i stručné shrnutí způsobu a rozsahu informování o Úmluvě ze strany českých médií.

4.1. Způsob informování o Úmluvě ze strany médií

V současné době se v debatách o možné ratifikaci Úmluvy často objevuje argument, že tento dokument nemá podporu české veřejnosti. Tato teze však nemá reálné základy a může se stát sebenaplňujícím se proroctvím, které ratifikaci znemožní. Průzkum²⁵³ provedený Centrem pro výzkum veřejného mínění v prosinci minulého roku ukázal, že většina dotazovaných, konkrétně 72 %, netuší, čeho se Istanbulská úmluva týká. V průzkumu uvedlo 12 % respondentů, že se jedná o násilí, 8 % zmínilo rovnost a práva a 6 % migraci, které se Úmluva částečně také dotýká. Na otázku, zda by měl Parlament ČR Istanbulskou úmluvu schválit, odpovědělo kladně 18 % lidí, proti bylo 13 % a 69 % nevědělo. O mnoho vyšší však byla míra podpory mezi respondenty, kteří věděli, čeho se dokument týká – 87 % jich bylo pro ratifikaci a jen 6 % proti. S přihlédnutím k těmto datům se nedá mluvit o negativním postoji české veřejnosti k tomuto dokumentu. Naopak existuje značný prostor pro vysvětlení této problematiky veřejnosti a diskuzi o výhodách a nevýhodách ratifikace Úmluvy.

²⁴⁹ https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4797/f9/pm190111.pdf

²⁵⁰ <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Dom%C3%A1c%C3%AD-n%C3%A1sil%C3%AD-z-perspektivy-aplikovan%C3%A9ho-v%C3%BDzkumu.-SocioFactor-2016..pdf>

²⁵¹ <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2115>

²⁵² <http://www.dejmezenamsanci.cz/wp-content/uploads/2017/06/Z-labyrintu-n%C3%A1sil%C3%AD.pdf>

²⁵³ https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4797/f9/pm190111.pdf

Vzhledem k tomu, že veřejnost získává podstatnou většinu informací z médií, je vhodné se podívat na mediální pokrytí tématu Úmluvy od jejího vzniku až do současnosti. V českých médiích se první zmínka o Úmluvě objevuje v květnu 2010 v Haló novinách.²⁵⁴ Další pak na konci roku 2010 upozorňuje na to, že Nečasova vláda odmítá genderový rozměr návrhu úmluvy.²⁵⁵ Sporadické zmínky se objevují i v letech 2012 a 2014. Média se tématu začínají více věnovat v roce 2015. Nejčastěji je Úmluva zmiňována v Haló novinách a na konci listopadu poprvé i na ČT24 v souvislosti s plánovaným přistoupením k úmluvě v roce 2016.²⁵⁶ Právě kvůli přistoupení k úmluvě se v roce 2016 zvýšil počet zmínek, a to především v únoru, kdy návrh na přistoupení České republiky k Úmluvě schválila vláda. V roce 2017 zájem o Úmluvu ovšem prakticky utichl.

Graf 3: Vývoj počtu zmínek o Istanbulské úmluvě v českých médiích v letech 2014 až 2017

Enormní nárůst počtu zmínek o Úmluvě, šlo o 1020 článků, je možné zaznamenat v roce 2018. Zatímco na začátku roku byl počet zmínek velice nízký, k nárůstu došlo v dubnu, květnu a červnu – tento měsíc církve vyzvaly parlament, aby smlouvu neratifikoval. Po výrazném propadu v červenci, srpnu a září se média o Úmluvu začala výrazně zajímat na začátku října, tedy krátce po kontroverzním kázání Petra Piňhy v katedrále sv. Víta. Nejvíce zpráv zmiňujících Úmluvu se objevilo v týdnu od 4. 11., což má souvislost s představením peticí pro a proti Úmluvě v Poslanecké sněmovně PČR a vyjádřením prezidenta k ní. Konkrétně se v tomto týdnu jednalo o 145 článků, což je přibližně jedna sedmina počtu za celý rok 2018.

²⁵⁴ https://mediasearch-newtonmedia-eu.ezproxy.is.cuni.cz/news.php?ugid=3c40d9ec-613a-4df6-a9ca-31deb70c443a&index=articles_cze_2010_v2-2.4.5&qt=&qsmpl=%C3%BAmluva+rady+evropy+o+prevenci+a+pot%C3%ADr%C3%A1n%C3%AD+n%C3%A1sil%C3%AD&qsr=&qsc=&qq

²⁵⁵ <https://legacy.blisty.cz/art/56017.html>

²⁵⁶ <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1624853-cesko-podepise-umluvu-o-boji-proti-nasili-na-zenach-zazila-ho-tretina-cesek>

Graf 4: Vývoj počtu zmínek o Istanbulské úmluvě v českých médiích v roce 2018.

První polovina roku 2019 se vykazuje setrvalým poklesem počtu zmínek. Celkem jich bylo 152, nejvíce v polovině ledna, avšak počet článků zmiňujících Úmluvu postupně klesl až na dva týdne v průběhu června.

Graf 5: Vývoj počtu zmínek o Istanbulské úmluvě v českých médiích v lednu až červnu 2019.

Pro rok 2018 a prvních šest měsíců roku 2019 je signifikantní, že výrazné procento článků publikovala tzv. alternativní či dezinformační média, zatímco především veřejnoprávní média se Úmluvě věnovala velice sporadicky. V minulém roce se na stanicích České televize objevilo osm zmínek o Úmluvě, na webu ct24.cz čtyři, v první polovině roku 2019 pak není možné najít vůbec žádnou. Ve vysílání celostátních stanic Českého rozhlasu se v roce 2018 objevilo osm zmínek, stejně pak na webových stránkách pod něj spadajících. Od ledna do června 2019 se jednalo jen o jednu zprávu umístěnou na webu ČRo Wave.

Pokud jde o média, která často bývají označována jako dezinformační, největší počet zmínek je možné najít na webu Parlamentních listů. V roce 2018 šlo o 91 zpráv²⁵⁷, což je téměř 9 % všech. Pro ilustraci na webech aktualne.cz, denikn.cz, iDNES.cz, iHNed.cz, novinky.cz, lidovky.cz, respekt.cz je ve stejném období možné najít 67 zmínek o Istanbulské úmluvě, v roce 2019 pak 13. Jak je patrné z grafu č. 4, vrcholy v počtu zmínek na webu Parlamentních listů se do značné míry kryjí s vrcholy grafu č. 2, který zahrnuje zmínky ve všech médiích. To souvisí s tím, že Parlamentní listy zpravidla netvoří vlastní obsah, ale přebírají vyjádření politiků a političek, případně jiných veřejně známých osobností. Tento styl informování byl charakteristický i pro Úmluvu. Od ledna do června 2019 pak Parlamentní listy zveřejnily 17 článků zmiňujících Úmluvu, což je 11 % z celkového počtu zmínek. V případě pravdivé.eu to v roce 2018 bylo 53 zmínek, na euportal.cz byla Úmluva zmíněna ve 33 zprávách, na webu Vlasteneckých novin jich pak bylo 22. Almanach, Sputnik a Protiproud takových článků zveřejnili maximálně deset. Těchto šest webů v první půlce roku 2019 zveřejnily celkem 23 takových zpráv.

Graf č. 6: Vývoj počtu zmínek o Istanbulské úmluvě na webu parlamentnilisty.cz v roce 2018

Jak je patrné z výše uvedených dat, informování o Istanbulské úmluvě je do značné míry v rukou médií, která jsou považována za dezinformační a v drtivé většině případů se k dokumentu staví kriticky a často o něm šíří lži. Naopak weby sedmi relativně seriózních médií vyprodukovaly jen tři čtvrtiny počtu zmínek Parlamentních listů, které se na celkovém počtu zpráv v roce 2018 podílely 9 %. Tento trend se nezměnil ani v první polovině roku 2019, naopak poměr zpráv na parlamentnilisty.cz ještě narostl. Naprosto zanedbatelný je pak počet zmínek ve veřejnoprávních médiích. Z výše prezentovaných grafů je navíc patrné, že počet zmínek výrazně narůstá po událostech, které Istanbulskou úmluvu prezentují negativně – zveřejnění kritické pozice církví, kázání Petra Píthy – či ambivalentně – představení petic či vyjádření prezidenta republiky Miloše Zemana. Z dat za rok 2018 a 2019 je patrné, že nedošlo ke změně způsobu informování o Úmluvě a stále přetrvává stejný vzorec, jen výrazně ubyl počet zmínek.

²⁵⁷ Je nutné konstatovat, že mezi zmínkami se objevují i články politiků, z nichž několik ratifikaci Istanbulské úmluvy podporovalo.

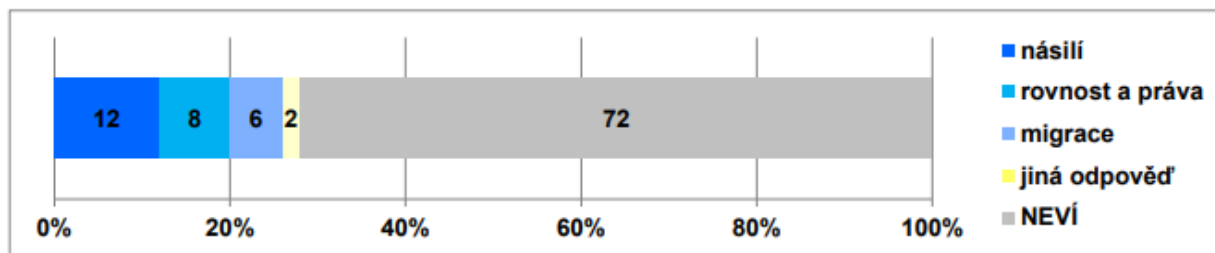
Není tedy příliš pravděpodobné, že povědomí občanů o Úmluvě od prosince loňského roku narostlo nebo se nějak výrazně změnilo, protože i přes značný nepoměr v počtu zmínek mají větší dosah tradiční média. Stále tedy existuje prostor pro informační kampaň na veřejnou diskuzi o její ratifikaci.

4.2. Občané ČR o tzv. Istanbulské úmluvě

V České republice dosud proběhl pouze jeden výzkum veřejného mínění, který by obsahoval otázku specificky zaměřenou na ratifikaci Istanbulské úmluvy. Jednalo se o šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM) Akademie věd ČR, které bylo provedeno v prosinci 2018.²⁵⁸ Respondentům a respondentkám byla nejprve položena otevřená otázka, ve které měli vlastními slovy říci, čeho se Istanbulská úmluva týká. Cílem této otázky bylo zjistit, zda dotázaní vědí, či nevědí, jakému tématu se tato úmluva věnuje.

Z šetření vyplynulo, že povědomí české veřejnosti o Istanbulské úmluvě je velmi nízké. Téměř tři čtvrtiny (72 %) dotázaných nedokázaly na otevřenou otázku odpovědět. Správně obsah úmluvy identifikovala pětina dotázaných – 12 % odpovědělo, že jejím obsahem je oblast násilí, 8 % pak že se zaměřuje na rovnost a práva. Celkem 6 % veřejnosti se domnívalo, že se úmluva věnuje migraci a 2 % uvedly jinou odpověď.

Graf 7: Čeho se týká Istanbulská úmluva? (v %), zdroj: CVVM²⁵⁹

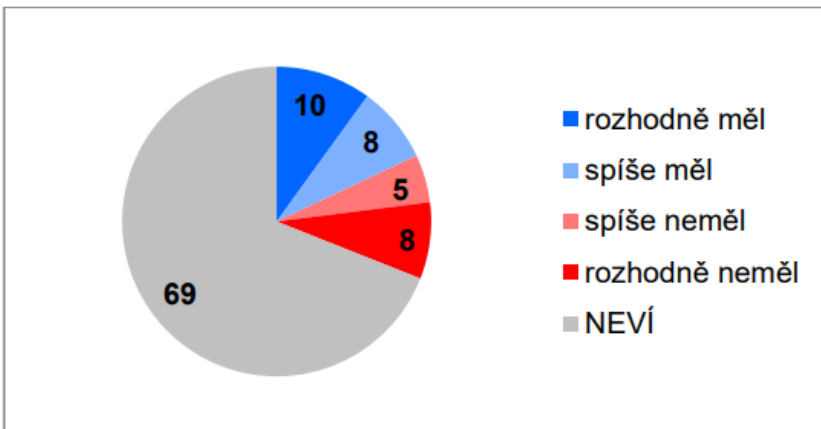
Druhá otázka zjišťovala názor dotázaných na to, zda by měl Parlament ČR Istanbulskou úmluvu ratifikovat. Naprostá většina dotázaných (69 %) na tuto otázku nemá žádný názor. Necelá pětina (18 %) ratifikaci Istanbulské úmluvy podporuje, proti je 13 %.

²⁵⁸ https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4797/f9/pm190111.pdf

²⁵⁹ https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4797/f9/pm190111.pdf

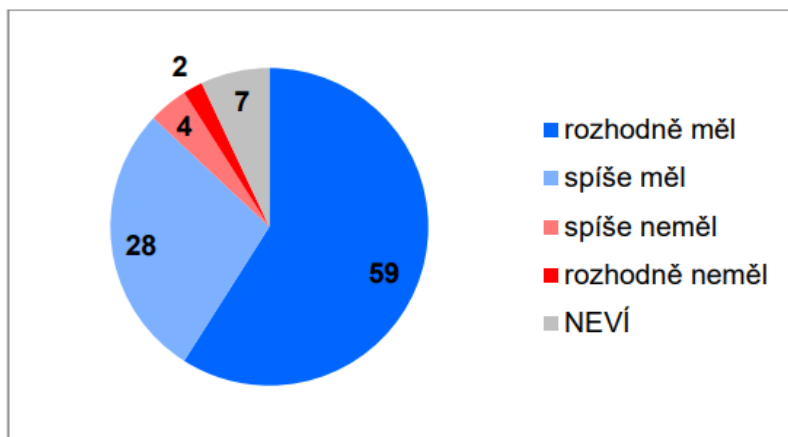
Graf 8: Měl, nebo neměl by Parlament ČR schválit Istanbulskou úmluvu? (v %), zdroj: CVVM²⁶⁰

Detailnější analýza ukázala, že u lidí se zvyšujícím se vzděláním, s dobrou životní úrovní, zajímavějších se politikou a z hlediska politické orientace hlásících se k pravici častěji převažuje názor, že by Parlament ČR měl tzv. Istanbulskou úmluvu schválit. Naopak lidé deklarující špatnou životní úroveň vlastní domácnosti, nezajímavější se o politiku a hlásící se k levici častěji zastávají opačný názor, že by Parlament ČR neměl tuto úmluvu schválit.

Pokud se však podíváme pouze na názor těch, kteří správně vědí, čeho se tzv. Istanbulská úmluva týká, tak získáme velmi rozdílné výsledky (viz graf 3). Z těchto lidí se naprostá většina domnívá, že by Parlament ČR měl úmluvu schválit, z toho téměř tři pětiny (59 %) si to myslí rozhodně a více než čtvrtina (28 %) spíše. Naopak pouze 6 % zastává opačný názor.

Graf 9: Měl, nebo neměl by Parlament ČR schválit Istanbulskou úmluvu (odpovědi těch, kteří vědí, čeho se Istanbulská úmluva týká, v %), zdroj: CVVM²⁶¹

²⁶⁰ https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4797/f9/pm190111.pdf

²⁶¹ https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4797/f9/pm190111.pdf

Z šetření CVVM tedy vyplývají následující závěry:

- naprostá většina (72 %) české populace neví, o čem Istanbulské úmluva je
- naprostá většina (69 %) české populace nemá názor na její ratifikaci
- její ratifikaci podporuje o něco větší část populace (18 %), než je část veřejnosti, která je proti (13 %)
- drtivá většina (87 %) z těch, kteří znají obsah Istanbulské úmluvy, její ratifikaci podporují

4.3. Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky

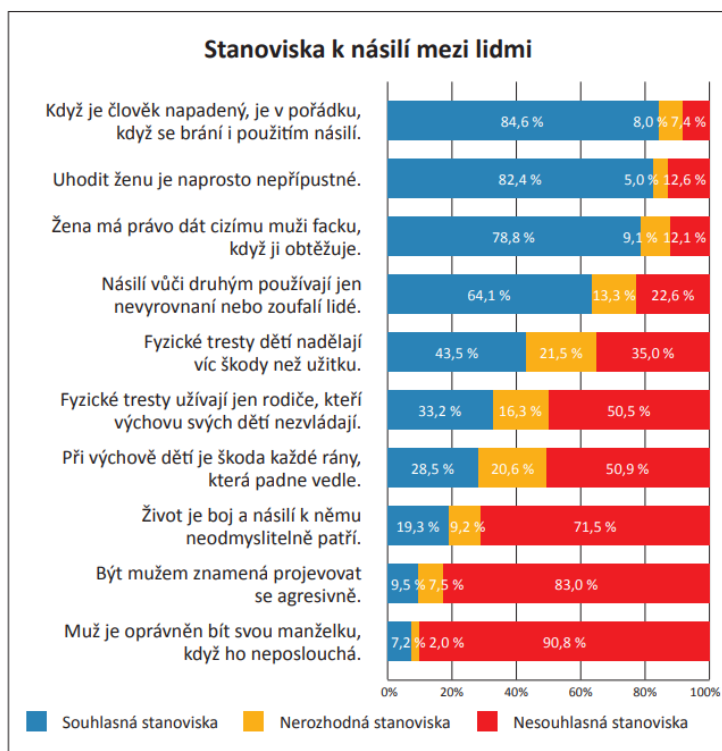
Z výsledků nedávného reprezentativního výzkumu Asociace pracovníků intervenčních center ČR ohledně postojů české veřejnosti k problematice domácího násilí vyplývá, že násilí jako takové není považováno veřejností za špatné ve všech případech. Např. 84 % dotazovaných se domnívá, že je v pořádku bránit se napadení i za použití násilí, 79 % z nich zastává názor, že žena může dát muži facku, když ji obtěžuje a více než polovina (51 %) si nemyslí, že děti fyzicky trestají pouze rodiče, kteří výchovu nezvládají. Na druhou stranu 82 % respondentek a respondentů považuje uhodit ženu za nepřípustné a osoby užívající vůči druhým osobám násilí jsou obecně považováni za osoby nevyrovnané a zoufalé (64 %). Dle studie česká společnost nesouhlasí s názorem, že domácí násilí je jen ojedinělým jevem týkajícím se sociálně slabé části populace (tento názor zastává pouze 12 % dotazovaných) a že vzniká provokováním mužů ženami (zastává pouze 15 %). Výzkum také ukazuje, že 83 % české společnosti zastává názor, že stát by měl problematiku domácího násilí řešit a že 89 % veřejnosti nesouhlasí s tím, že domácí násilí je pouze záležitostí rodiny, kterou by měla společnost tolerovat.

Výsledky tohoto šetření potvrdily nebezpečné stereotypy převládající u české společnosti. Velká část české veřejnosti (43 %) je přesvědčena o tom, že některé ženy mají sklon vybírat si za své partnery agresory a tudíž jsou za svou situaci spoluzodpovědné. Poměrně časté je pak přesvědčení, že oběť si za svou situaci může, když si jednoduše nechá vše líbit (36 %). Tento rozšířený názor o „slabosti“ ohrožených osob, které v patologickém vztahu setrvávají, přispívá k jejich stigmatizaci. Výsledky výzkumu však potvrdily i pozitivní vývoj ohledně stereotypních představ veřejnosti o domácím násilí, charakteristikách jeho aktérů a projevů. Např. 91 % dotázaných projevilo názor, že nesouhlasí s tím, aby muž bil svou manželku. Obdobně 85 % respondentů a respondentek nepotvrdilo tvrzení, že být mužem znamená projevat se agresivně. Pozitivní vývoj v této oblasti lze přičíst osvětovým aktivitám v oblasti domácího násilí a genderových stereotypů, postupné detabuizaci tohoto tématu a prosazení důležitých legislativních změn a dalších opatření v této oblasti, které přispívají k vnímání závažnosti

problematiky domácího násilí, a tedy i nutnosti pomáhat a chránit oběť a další postižené členy rodiny či domácnosti ze strany veřejnosti.²⁶²

Graf 10: Stanoviska k násilí mezi lidmi (v %), zdroj: APIC ČR²⁶³

* podsoubory respondentů, N >= 1418

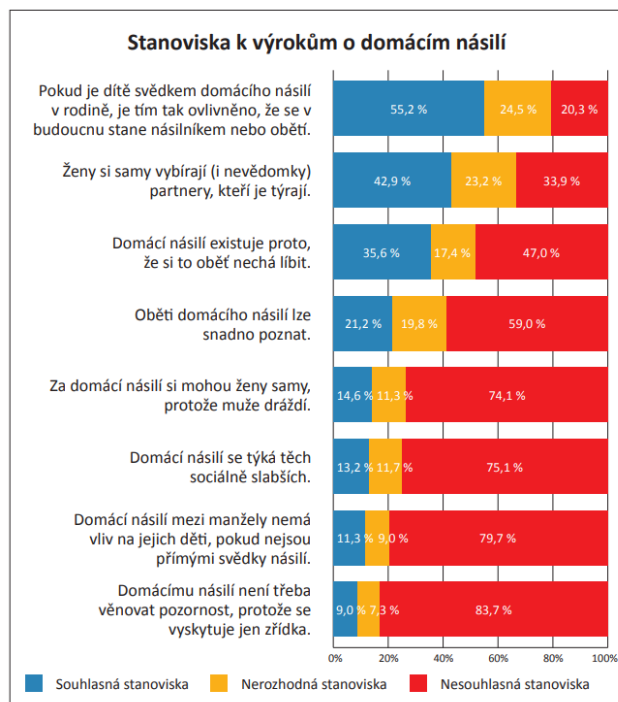
²⁶² <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Dom%C3%A1c%C3%AD-n%C3%A1sil%C3%AD-z-perspektivyaplikovan%C3%A9ho-v%C3%BDzkumu.-SocioFactor-2016..pdf>

²⁶³ <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Dom%C3%A1c%C3%AD-n%C3%A1sil%C3%AD-z-perspektivy-aplikovan%C3%A9ho-v%C3%BDzkumu.-SocioFactor-2016..pdf>

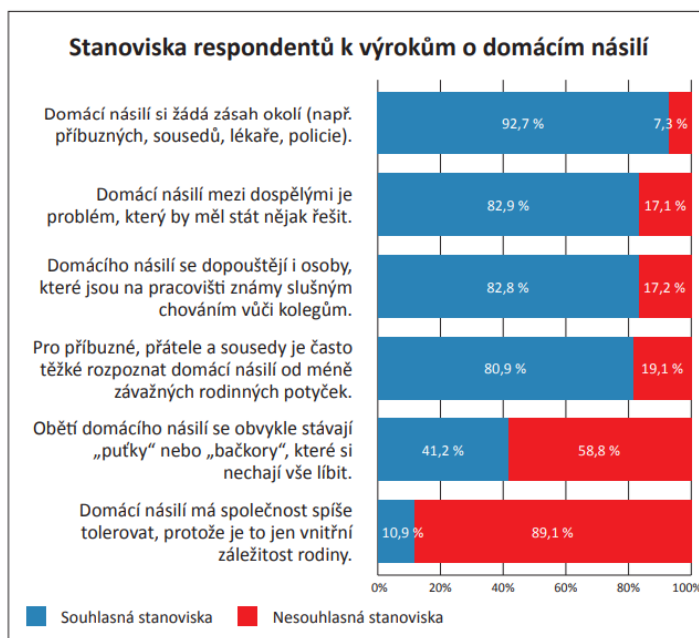

Graf 11: Stanoviska k výročkům o domácím násilí (v %), zdroj: APIC ČR²⁶⁴

* podsoubory respondentů, N >= 1425

* podsoubory respondentů, N >= 1423

Z výzkumu APIC ČR tedy vyplývají následující závěry:

- naprostá většina (83 %) české populace považuje domácí násilí za problém, který by měl stát řešit.
- drtivá většina (89 %) české populace nesouhlasí s tím, že by měla společnost tolerovat domácí násilí, jakožto interní záležitost rodiny.
- významná část české veřejnosti (43 %) je stále přesvědčena o tom, že některé ženy mají sklon si vybírat partnery agresory a tudíž jsou za svou situaci spoluzodpovědné.
- více než třetina (36 %) české populace je stále přesvědčena o tom, že oběť si za svou situaci může, když si jednoduše nechá vše líbit.
- naprostá většina (82 %) české populace považuje uhodit ženu za nepřípustné
- více než polovina (64 %) české populace považuje osoby užívající vůči druhým osobám násilí za osoby nevyrovnané a zoufalé (64 %).
- převážná většina (75 %) české populace nesdílí stereotypní názor, že domácí násilí je jen ojedinělým jevem týkajícím se sociálně slabé části populace a že vzniká provokováním mužů ženami (74 %).

²⁶⁴ <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Dom%C3%A1c%C3%AD-n%C3%A1sil%C3%AD-z-perspektivy-aplikovan%C3%A9ho-v%C3%BDzkumu.-SocioFactor-2016..pdf>

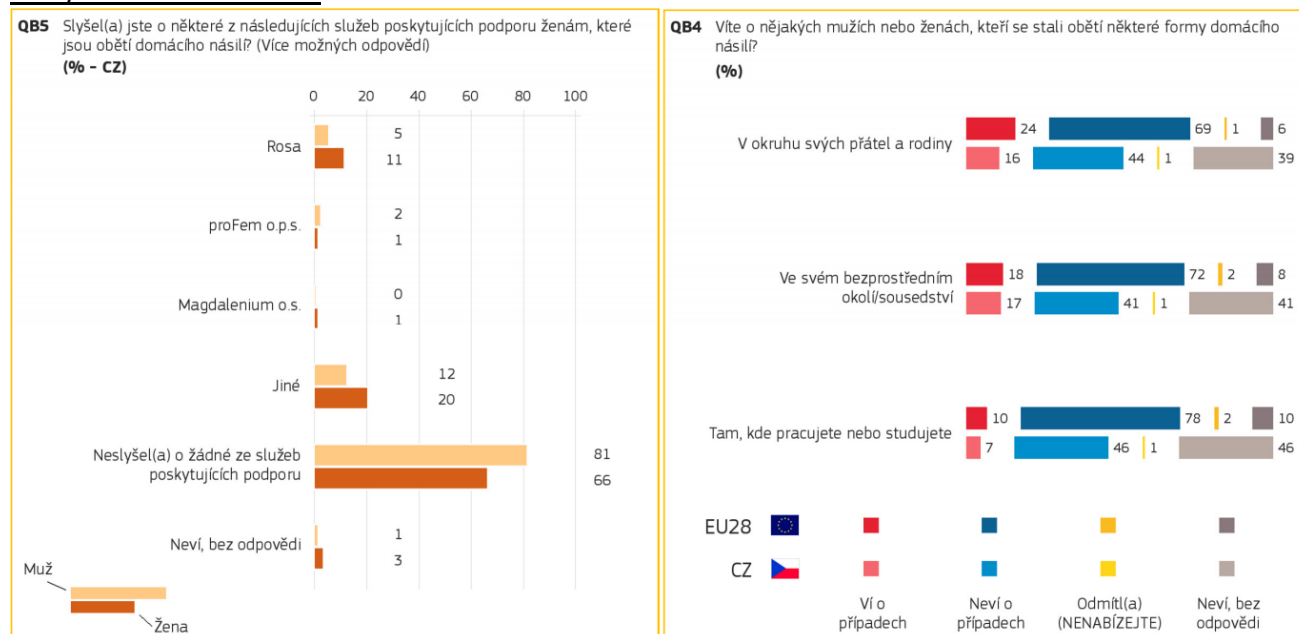

4.4. Eurobarometer – Gender-based violence

V roce 2016 byly zveřejněny výsledky Eurobarometru zaměřené na oblast genderově podmíněného násilí. Výsledky této mezinárodní reprezentativní studie ukázaly, že si většina respondentů a respondentek členských států myslí, že domácí násilí na ženách je v jejich zemi běžné (74 %). Česká republika společně s Dánskem jsou zeměmi s nejvyšším podílem osob, které uvedly, že násilí na ženách není na jejich území moc běžné (37 %). ČR je pak jedinou zemí s nejvyšším podílem osob, které uvedly, že v jejich zemi násilí na ženách není vůbec běžné (8 %).

Co se týče osobního povědomí o domácím násilí v rámci EU, ukázalo se, že téměř jedna čtvrtina (24 %) dotazovaných v rámci EU ví o příteli či přítelkyni nebo rodinném příslušníku, který byl obětí domácího násilí, zatímco 18 % zná někoho s touto zkušeností v bezprostředním okolí a 10 % ze školy či práce. V ČR zná blízkou osobu, která byla obětí domácího násilí pouze 16 % dotazovaných. Pouze 15 % respondentů a respondentek v rámci EU (16 % v ČR) souhlasí s tím, že domácí násilí je soukromou věcí, která by se měla řešit v rámci rodiny (81 % nesouhlas). Pro českou veřejnost je také typické, že má velmi nízké povědomí o službách poskytujících pomoc obětem domácího násilí.

Graf 13: Povědomí české veřejnosti o případech domácího násilí a službách poskytujících pomoc, zdroj: Eurobarometer²⁶⁵

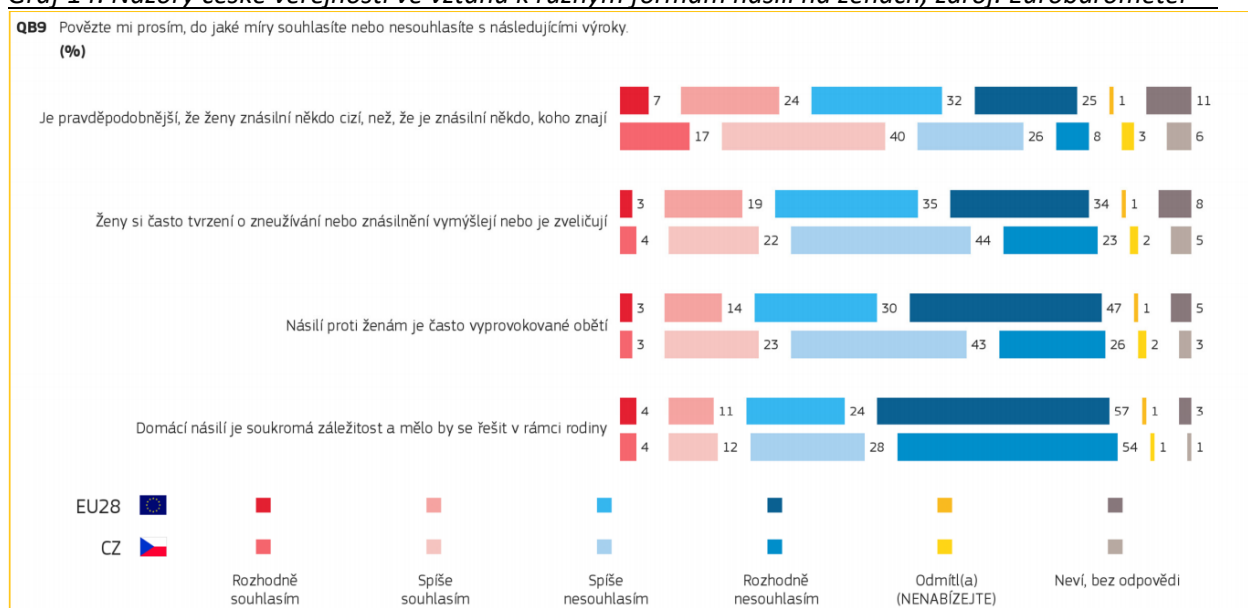

²⁶⁵ <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2115>

Napříč EU si 37 % zkoumaných osob myslí, že nucení partnera či partnerky k sexu je nepřipustné a mělo by být postaveno mimo zákon a 47 % je názoru, že je nepřipustné a již mimo zákon. ČR je po Litvě druhou zemí s nejvyšším podílem osob, které si myslí, že by toto jednání nemělo být ilegální (24 %). Téměř třetina dotazovaných v EU (ČR v tomto ohledu vede s 57 %) souhlasí s výrokem, že ženu znásilní spíše neznámá osoba, než někdo blízký, zatímco 22 % souhlasí s tím, že si ženy často v těchto případech vymýšlí nebo přehánějí (ČR 26 %) a 17 % (ČR 26 %) dokonce zastává názor, že žena toto jednání nějakým způsobem vyprovokovala.

Graf 14: Názory české veřejnosti ve vztahu k různým formám násilí na ženách, zdroj: Eurobarometer²⁶⁶

Z mezinárodní studie Eurobarometer tedy vyplývají následující závěry:

- ČR má v rámci EU největší podíl osob (37 %), které zastávají názor, že násilí na ženách není na jejich území běžné (EU 20 %). V rámci EU zastává 74 % všech osob naopak názor, že násilí na jejich území běžné je (ČR 51 %). Dle studie Agentury EU pro základní práva však v ČR fyzické nebo sexuální násilí zažilo 32 % žen, což je výskyt téměř totožný s průměrem EU (33 %).²⁶⁷
- ČR má v rámci EU největší podíl osob (8 %), které zastávají názor, že násilí na ženách není na jejich území vůbec běžné. V rámci EU tento názor zastává pouze 2 % všech osob.
- Naprostá většina populace v ČR (87 %) považuje domácí násilí za nepřijatelné a je názoru, že by mělo být ve všech případech postihnutelem zákonem.

²⁶⁶ <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2115>

²⁶⁷ <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

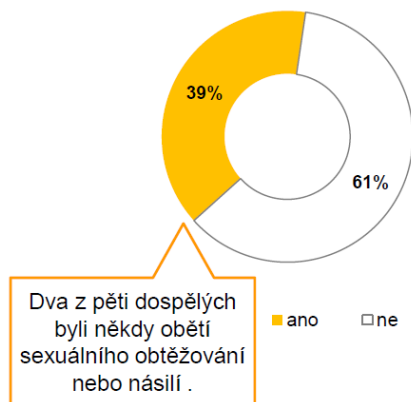
- ČR je v rámci EU druhou zemí s nejvyšším podílem osob, které si myslí, že by nucení partnera či partnerky k sexu nemělo být ilegální (24 %). V rámci EU Napříč si významná část populace (37 %) myslí, že nucení partnera či partnerky k sexu je nepřípustné a mělo by být postaveno mimo zákon a téměř polovina osob v rámci EU (47 %) je názoru, že je nepřípustné a již mimo zákon.
- Více než čtvrtina populace v ČR (26 %) zastává názor, že si ženy často v případech znásilnění vymýšlí nebo přehánějí (EU 22 %) a stejný podíl osob v ČR dokonce zastává názor, že žena toto jednání nějakým způsobem vyprovokovala (EU 17 %).

4.5. Sexuální násilí: pohled veřejnosti, obětí a odborníků

Tato analýza představuje výsledky reprezentativního sociologického průzkumu z roku 2016 provedeného výzkumnou agenturou Focus a zároveň se snaží nabídnout komplexnější pohled na téma sexuálního násilí. Samotný výzkum využil kvantitativní i kvalitativní výzkumné metody. Zjištěná data o představách, zkušenostech a vnímání různých podob a projevů sexuálního násilí českou veřejností jsou konfrontovány s informacemi získanými v rámci hloubkových rozhovorů s oběťmi sexuálního násilí. Zjištění vyplývající z výzkumu jsou velmi závažná. Ukazuje se, že nějakou formu sexuálního obtěžování nebo násilí zažila více než třetina (39 %) populace České republiky. Nejen to dělá ze sexuálního násilí aktuální společenské téma. Mezi mimořádně závažnými činy figurovalo poměrně často partnerské sexuální násilí: vynucení sexu ze strany partnera či partnerky nebo manžela či manželky zažilo celkem 6 % osob, 4 % dotazovaných mělo zkušenost se sexem, který byl zpočátku chtěný, ale následně zašel příliš daleko, 3 % s nucením k orálnímu či análnímu sexu, 3 % s vynuceným ukojením rukou nebo jinou částí těla, 2 % s vynucením sexuálního styku výhružkami nebo silou.

Graf č. 15: Vlastní zkušenost s rolí oběti sexuálního násilí nebo obtěžování (v %), zdroj: Persefona²⁶⁸

VLASTNÍ ZKUŠENOST S ROLÍ OBĚTI

²⁶⁸ <http://www.dejmezenamsanci.cz/wp-content/uploads/2017/06/Z-labyrintu-n%C3%A1sil%C3%AD.pdf>

Alarmující byly i výpovědi samotných obětí, které se setkaly s nepochopením ze strany svých blízkých i ze strany pracovníků některých institucí. Na základě zjištěných dat je zřejmé, že je nezbytné se i nadále zabývat otázkami, jak předcházet výskytu případů sexuálního násilí a jak zajistit obětem sexuálního násilí dostupnou pomoc.

Jedním ze závažných zjištění tohoto výzkumu je skutečnost, že v Česku má každý 11. člověk zkušenost se znásilněním. Jen 5 % obětí však znásilnění nahlásí. Dvě třetiny znásilnění probíhají doma (pachatelem znásilnění bývá nejčastěji manžel nebo partner). Dalším zjištěním je, že 64 % obětí sexuálního násilí v dětství má další zkušenost i v dospělosti. Nejvíce ohroženou skupinu sexuálním násilím představují ženy ve věku 18-34 let.²⁶⁹

Z reprezentativního šetření výzkumné agentury Focus pro organizaci Persefona tedy vyplývají následující závěry:

- Více než třetina (39 %) české populace zažila nějakou formu sexuálního obtěžování nebo násilí.
- Každý 11. člověk (9 %) v ČR má zkušenost se znásilněním. Dvě třetiny (66 %) znásilnění probíhá doma. Jen 5 % obětí znásilnění nahlásí policii.
- Více než polovina (64 %) obětí sexuálního násilí v dětství má další zkušenost i v dospělosti.

4.6. Problematika násilí na ženách optikou české populace

Organizace Amnesty international Česká republika v roce 2018 zopakovala prostřednictvím výzkumné agentury Focus reprezentativní průzkum veřejného mínění ohledně problematiky násilí na ženách (první průzkum byl realizován v roce 2015).²⁷⁰ Z aktuálního průzkumu vyplývá, že podle odhadů české dospělé populace se stane obětí znásilnění v ČR průměrně až 10 000 žen, což je 5x vyšší odhad než před třemi lety. Téměř polovina dotázaných odhadovala, že na policii je nahlášeno maximálně 40 % těchto případů (pokles o 3 p. b. oproti roku 2015). Necelá polovina (45 %) respondentů se kloní k názoru, že ze všech případů znásilnění je pachatel odsouzen maximálně ve 30 % (pokles o 2 p. b. oproti roku 2015). Poměrně významná část dotázaných nadále označuje za nejčastějšího pachatele znásilnění nějakou neznámou, cizí osobu (44 %). Toto přesvědčení v čase přece jen slábne (pokles o 11 p. b. oproti roku 2015). Podíl respondentů, kteří se domnívají, že jde o osobu známou, naopak roste (47 %; nárůst o 7 p. b. oproti roku 2015).

Průzkum také potvrdil další přetrvávající stereotypy o znásilnění – nadpoloviční většina dospělé populace (58 %) nadále zastává názor, že v jistých případech či situacích je žena alespoň

²⁶⁹ Blíže viz: <http://www.persefona.cz/sexuální-násilí-nebo-obtězování-zazilo-39-čechu>.

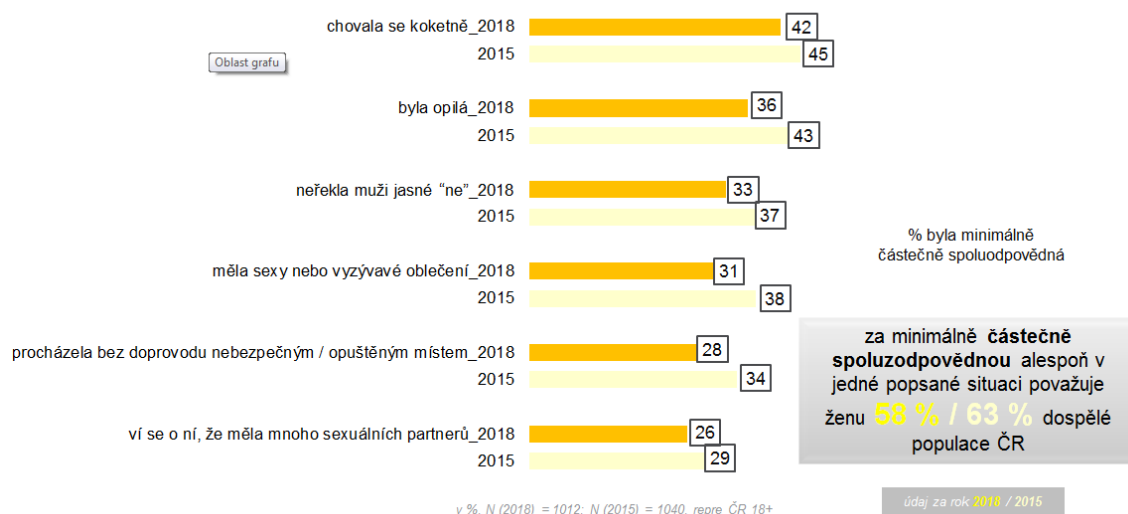
²⁷⁰ https://www.amnesty.cz/data/file/4254-vvm_problematika-nasilí-na-zenach-optikou-ceske-populace.pptx?version=1541109702

částečně spoluzodpovědná za své znásilnění: v případě, že se žena chovala koketně (až 42 %; pokles o 3 p. b.) nebo byla opilá (37 %; pokles o 6 p. b.), případně neřekla jasné „ne“ (32 %; pokles o 5 procentních bodů), měla sexy nebo vyzývavé oblečení (30 %; pokles o 7 p. b.). Přestože tedy velká část veřejnosti stále klade oběti v některých případech své znásilnění částečně za vinu, v čase má míra těchto názorů mírně klesající tendenci.

Graf 16: U každé situace prosím uveďte, zda si myslíte, že je žena spoluzodpovědná za to, že byla znásilněna²⁷¹

„Přečtu Vám několik situací, v nichž se žena může nacházet. U každé situace prosím uveďte, zda si myslíte, že je žena spoluzodpovědná za to, že byla znásilněná?“ (q5)

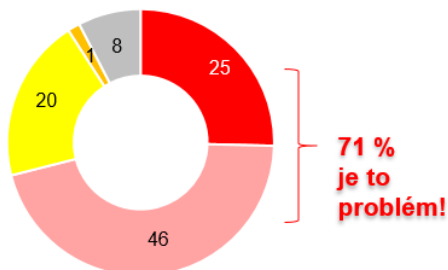
Z výzkumu dále vyplynulo, že přes 70 % dotázaných si myslí, že současná situace v oblasti násilí na ženách v Česku je problém. Ještě silněji vnímají lidé potřebu zesílení prevence – po větším zaměření ČR na prevenci násilí na ženách volá 84 % všech dotázaných.

²⁷¹ https://www.amnesty.cz/data/file/4254-vvm_problematika-nasil-na-zenach-optikou-ceske-populace.pptx?version=1541109702.

Graf 17: Názory české veřejnosti na prevenci násilí na ženách? (v %), zdroj: Amnesty international²⁷²

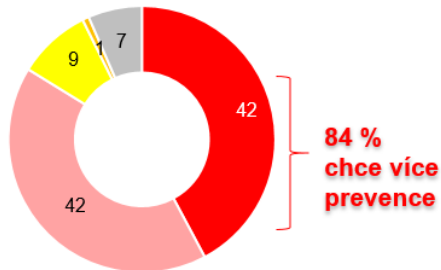
„Zamyslete se prosím nad situací v oblasti násilí na ženách v ČR. Je nebo není násilí na ženách, podle Vašeho názoru, v naší společnosti problém?“ (q6)

v %, N (2018) = 1012, repre ČR 18+

- rozhodně je to v naší společnosti problém
- spíše je to v naší společnosti problém
- spíše to v naší společnosti problém není
- rozhodně to v naší společnosti problém není
- nevím

„Měla nebo neměla by se Česká republika ještě více než dosud zaměřit na prevenci násilí na ženách?“ (q7)

v %, N (2018) = 1012, repre ČR 18+

- rozhodně měla
- spíše měla
- spíše neměla
- rozhodně neměla
- nevím

Z šetření Amnesty international tedy vyplývají následující závěry:

- významná část (45 %) české populace si stále myslí, že pachatelem znásilnění je nejčastěji cizí, neznámá osoba
- více než polovina (58 %) české populace nadále zastává názor, že v jistých případech či situacích je žena spoluzodpovědná za své znásilnění
- naprostá většina (71 %) české populace považuje násilí na ženách v ČR za problém
- drtivá většina (84 %) české populace zastává názor, že by se ČR měla více než dosud věnovat prevenci násilí na ženách

²⁷² https://www.amnesty.cz/data/file/4254-vvm_problematika-nasili-na-zenach-optikou-ceske-populace.pptx?version=1541109702

5. Shrnutí

V praxi zkoumaných států, ani doporučeních GREVIO či Výboru smluvních stran se nejčastější obavy zaznívající v českém prostředí nenaplnují.

Ve vztahu k **politikám zohledňujícím rovnost žen a mužů (čl. 6 Úmluvy)** státy nepodnikají kroky k zavedení tzv. genderové ideologie či k potírání biologických rozdílů mezi ženami a muži. Naopak ze státních zpráv o plnění Úmluvy a z doporučení GREVIO je patrné, že **smyslem „genderového“ hlediska není odstraňování biologických rozdílů** mezi ženami a muži, ale **naopak zohledňování biologických a sociálních specifik obou pohlaví**. Nejčastěji státy informují o azylovém řízení, ve kterém genderové hledisko chápou jako **zajištění bezpečí a soukromí ženám** (oddělené toalety, sprchy a ubytování a právo na výběr pohlaví tlumočnicka či tlumočnice). Rovněž z doporučení GREVIO je patrné, že genderovým hlediskem rozumí zohledňování specifických potřeb a životních zkušeností žen (a mužů) a nikoli jejich potírání.

Doporučení GREVIO také často směřují k **většímu důrazu na různé formy násilí na ženách (nad rámec domácího násilí)** jako je znásilnění či sexuální násilí (Albánie, Černá Hora), k většímu důrazu na **odstraňování postojů veřejnosti ospravedlňující přijatelnost násilí v rodině** (Albánie) či k pokračujícímu zohledňování specifických potřeb žen v rámci azylového řízení (Švédsko, Černá Hora).

Konkrétní přínos u čl. 6 Úmluvy je obtížné zhodnotit pro jeho relativní obecnost a průřezovou povahu. Jeho přínos je tak potřeba vnímat vždy ve spojení s jinými ustanoveními Úmluvy. V některých státech toto ustanovení pravděpodobně vedlo k **přijetí určitého typu veřejných politik** – např. v Itálii byl v roce 2016 přijat dvouletý *Mimořádný akční plán proti sexuálnímu násilí a násilí založenému na pohlaví*, Albánie v roce 2014 přijala *Národní akční plán pro zapojení mužů jakožto partnerů žen do boje proti domácímu a genderově podmíněnému násilí na léta 2014 – 2019*, Portugalsko *Národní akční plán pro prevenci a boj s domácím násilím a násilím založeným na pohlaví na léta 2014 – 2017*.

Ve vztahu k **finančním zdrojům (čl. 8 Úmluvy) a spolupráce s neziskovým sektorem (čl. 9 Úmluvy) se nenaplnují obavy** z toho, že GREVIO (resp. Výbor smluvních stran) bude **určovat státům, jaké organizace** (politické / lobbistické) **mají finančně podporovat**. GREVIO, ani Výbor smluvních stran také neformulují žádné konkrétní doporučení ve vztahu k tomu, jakou finanční částku by měl stát na potírání domácího násilí a násilí na ženách ve svém rozpočtu alokovat.

Doporučení GREVIO a Výboru smluvních stran jsou formulována v tom smyslu, že smluvní strany mají zajistit **adekvátní a udržitelné financování organizací poskytujících pomoc obětem**.

Praktickým dopadem ratifikace Úmluvy je to, že **některé státy se rozhodly posílit finanční zdroje zaměřené na pomoc obětem**. Např. Španělsko navýšilo celkové prostředky na boj s násilím na ženách mezi lety 2016 a 2017 o cca 300 mil. Kč. Portugalsko navýšilo podíl určený NNO v oblasti rovnosti žen a mužů z příjmů státního rozpočtu ze státní loterie z 3,75 % na 4,75 %. V případě Dánska došlo v důsledku ratifikace Úmluvy k ustavení nového koordinačního orgánu (orgán státní správy) s rozpočtem cca 30 mil. Kč ročně. Rakousko v roce 2017 navýšilo rozpočet Federálního ministerstva zdraví a ženských otázek určený na prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí o 250 tisíc EUR (tedy o 6,25 mil. Kč).

Co se týče občanského sektoru, státy informují především o spolupráci s **organizacemi poskytujícími specializované služby pro oběti** domácího násilí a násilí na ženách (azylové domy, telefonní linky apod.). Všechny státy uvádějí, že tyto organizace se odborně podílejí na tvorbě legislativy, strategií a akčních plánů v oblasti potírání násilí na ženách. Konkrétní forma a rozsah spolupráce a zapojení občanského sektoru se v jednotlivých zemích různí.

GREVIO si ve svých evaluačních zprávách všímá především **zajištění dostatečných podmínek pro existenci NNO poskytujících specializované služby obětem**. K financování konkrétních organizací či jejich politických či lobbistických aktivit se **vůbec nevyjadřuje**. Ve vztahu k některým státům formuluje doporučení k zajištění podmínek pro fungování různorodějších organizací (např. v Dánsku se jedná o podporu komunitních organizací hájící práv žen z etnických menšin) či k zohledňování potřeb NNO hájících práva žen čelících vícečetnému znevýhodnění (Švédsko). V případě Černé Hory GREVIO také varuje před záměrem přenést některé typy služeb pro oběti ze specializovaných (ženských) NNO na obecné sociální služby, což by mohlo některé ženy odradit od vyhledání pomoci. S většinou doporučení ze strany GREVIO se ztotožnil i Výbor smluvních stran.

U potírání **stereotypních představ o rolích žen a mužů** (čl. 12 Úmluvy) a zvyšování obecného povědomí a **osvětových kampaní** (čl. 13 Úmluvy) je patrné, že státy realizují celé spektrum kampaní zaměřených na prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí. Kampaně jsou často velmi rozdílné, cílí na různé cílové skupiny a využívají různé komunikační prostředky. Řada států realizovala osvětové aktivity a kampaně ještě před ratifikací Úmluvy. **Přesto je možné u řady ze smluvních stran vysledovat větší počet či intenzitu kampaní po ratifikaci. Řada států tak po ratifikaci klade větší důraz na prevenci.**

Prakticky **všechny státy realizovaly osvětové aktivity v rámci pravidelné mezinárodní kampaně 16 dní aktivismu proti násilí na ženách**. Francie v roce 2017 spustila kampaň „Zastavme je“ (*Arrêtons-les*) zaměřenou na šíření povědomí o dopadech domácího a sexuálního násilí. Itálie realizovala kampaň PĚT MUŽŮ („FIVE MEN“), který prostřednictvím fotbalového motivu podněcuje muže k odmítnutí násilí na ženách. V Portugalsku na hlavních letištích proběhla kampaň zacílená na potenciální oběti ženské obřizky. Celou řadu osvětových kampaní

zorganizovalo Rakousko - kampaň „Žít bez násilí“ byla zaměřena na informování o službách pro oběti (včetně telefonní linky), v letech 2014 – 2015 proběhla také kampaň zaměřená na znásilnění a partnerské násilí. Srbsko se ve své kampani z roku 2016 zaměřilo na motivaci obětí (a svědků) domácího násilí k jeho hlášení policii. Součástí této kampaně bylo také vysvětlování nejčastějších **mýtů a stereotypů v souvislosti s domácím násilím tak, aby se snížilo společenské ospravedlňování tohoto násilí**. Španělsko v listopadu 2015 spustilo webový portál „**Pro společnost bez genderově podmíněného násilí**“, který shromažďuje všechny informace o kampaních, zdrojích, plánech a činnostech v rámci veřejných politik na téma násilí na ženách. Řada kampaní proběhla také na regionální a místní úrovni – např. stockholmská kampaň „Rozhodni se, že přestaneš“, která byla zaměřená **na (potenciální) původce a původkyně násilí v partnerských vztazích** a motivoval je k tomu, aby častěji vyhledávali odbornou pomoc.

GREVIO plnění čl. 12 a 13 věnuje relativně velkou pozornost. Svá doporučení zaměřuje především na **zaměření kampaní na zranitelné skupiny osob (např. seniorky či osoby z etnických menšin), informování o dopadech domácího násilí na děti či větší důraz na sexuální násilí**, včetně znásilnění. Některým zemím (Albánii a Černé Hoře) GREVIO také doporučuje podporovat uznání, že nerovnosti mezi ženami a muži jsou jednou z hlavních příčin násilí na ženách a zaměřit se na **přetrvávající stereotypy ve vztahu k ospravedlňování tohoto násilí**. GREVIO v této souvislosti požaduje, aby kampaně zohledňovaly genderový základ násilí páchaného na ženách a domácího násilí, aby např. nebylo domácí násilí snižováno jen na manželskou hádku, aby nedávala společnost přednost udržení rodině před ochranou obětí a dětských svědků a aby oběti byly více motivované vyhledávat pomoc.

Konkrétní zaměření, intenzitu či formu kampaní GREVIO, ani Výbor smluvních stran ve svých doporučeních nezmiňují. V tomto smyslu vyhodnocení čl. 12 a 13 nijak nevybočuje z obdobných evaluací mezinárodních orgánů v jiných oblastech (např. Výboru OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen). V tomto kontextu je vhodné připomenout, že čl. 12 Úmluvy je prakticky totožný s čl. 5 písm. a) Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen a že tedy zkoumané státy mají povinnost potírat genderové stereotypy ve svých právních rádech minimálně od počátku 80. let minulého století.

K potírání rozdílů mezi ženami a muži tedy GREVIO (či Výbor smluvních stran) státy nevybízí. Odstraňování genderových stereotypů a zvyků spojených s nadřazeností mužů GREVIO doporučuje realizovat v kontextu ospravedlňování násilí na ženách. **Jde tedy o odstraňování těch genderových stereotypů, které vedou či přispívají k domácímu násilí a násilí na ženách.**

Co se týče **vzdělávání o rovnosti žen a mužů a násilím založeném na pohlaví (čl. 14 Úmluvy), nenaplnuje se obava**, že by od mateřských škol byly **děti vychovávány k tomu, že mezi ženami a muži neexistují žádné rozdíly**. Obavy se nenaplnují ani ve vztahu k zásahu Úmluvy do oblasti sportu či kultury.

Smluvní strany i GREVIO věnují čl. 14 Úmluvy relativně velkou pozornost a **dostatečné vzdělávání o rovnosti žen a mužů a násilí na ženách považují za důležitou součást plnění Úmluvy**. Konkrétní obsah i formu vzdělávání si volí státy samy. **Výbor smluvních stran v souvislosti s čl. 14 neadresoval žádnému státu doporučení**. GREVIO se v některých případech zabývalo obsahem vzdělávání, ale jeho doporučení byla formulována relativně obecně – např. **doplnit téma sexuálního násilí do stávajícího obsahu sexuálního vzdělávání** (Albánie, Portugalsko) či **doplnit zaměření na práva žen a prevenci násilí založeného na pohlaví do osnov pro základní a střední školy** (Dánsko). Často se také objevuje doporučení rozšířit již existující výukové materiály a iniciativy tak, aby bylo zajištěno jejich plošné využívání. Z některých příkladů výukových materiálů je patrné, že neusilují o potírání (biologických) rozdílů mezi ženami a muži, ale např. o **vysvětlování, že dívky (stejně jako chlapci) se mohou věnovat např. přírodovědeckým oborům či technickým zájmům**. Důraz je ovšem vždy kladen na rovnost žen a mužů v kontextu prevence násilí na ženách a domácího násilí.

Z praktických kroků, které smluvní strany podnikly v souvislosti s čl. 14, lze zmínit legislativní změnu v Srbsko, kdy podle nového zákona o genderové rovnosti mají mít orgány zodpovědné za přijímání učebních plánů a učebnic povinnost zohledňovat hledisko rovnosti žen a mužů. Podle nové srbské Národní strategie pro genderovou rovnost z roku 2016 mají školní osnovy potírat genderové stereotypy, a to např. **začleněním informací o přínosu žen pro vědu, kulturu či umění**. V Portugalsku od roku 2016 realizují školení pro vyučující o Vzdělávací příručce pro gender a občanství na středních školách. **Itálie v roce 2013 v rámci přípravy na ratifikaci Úmluvy spustila internetový portál zaměřený na výchovu ke vzájemnému respektu a na boj proti šikaně a kyberšikaně**. Rovnost žen a mužů je ve Francii na základě novely školského zákona povinnou součástí vzdělávání na základních školách. Švédsko se v roce 2015 rozhodlo vyhodnotit program „Mentori prevence násilí“, který pracuje se tématem partnerského a sexuálního násilí u žáků a žákyň středních škol. **V řadě zemí tedy došlo po ratifikaci Úmluvy k většímu důrazu na vzdělávání o problematice domácího a sexuálního násilí a rovnosti žen a mužů a k přijetí konkrétních opatření (včetně legislativních)**.

Ve vztahu k zapojení médií a soukromého sektoru (čl. 17 Úmluvy) se neukazuje, že by GREVIO (či Výbor smluvních stran) státům určovalo, že musí vysílat genderově vyvážený obsah. Některé státy usilují o rovnoměrné zastoupení žen a mužů ve vysíláních (např. Francie). Velký důraz je kladen na způsob informování o domácím násilí a násilí na ženách tak, aby zprávy nebyly formulovány **senzacechtivým způsobem**, který by mohl vést ke zkreslenému vnímání tohoto násilí. Jednotlivé státy v souvislosti s čl. 17 informují zejména **o mediálních etických kodexech a regulačních orgánech (včetně samoregulačních orgánů)**. Etické kodexy všech zkoumaných států obsahují **zákaz propagace násilí, zákaz diskriminace na základě pohlaví** či snižování lidské důstojnosti. Francouzský právní řád pak např. požaduje vyrovnané zastoupení žen a mužů ve vysílání a zakazuje sexistické stereotypy. Albánský kodex pro vysílání zakazuje zneužívání

zranitelných skupin, včetně žen-obětí domácího násilí. Itálie v roce 2016 vydala doporučení o korektním vyobrazení žen ve zpravodajských a zábavných pořadech. **Žádný ze zkoumaných států ve svých zprávách neinformuje o vnucování konkrétního obsahu médiím.** Některé státy (např. Rakousko) také pořádají (dobrovolné) školení pro novináře o tom, jak informovat o případech domácího násilí a násilí na ženách. Řada médií ovšem k samoregulaci a školení přistoupily ještě před ratifikací Úmluvy.

GREVIO si v souvislosti s čl. 17 všímá především tzv. senzacechtivého zobrazování případů domácího násilí a násilí na ženách a upozorňuje, že **tento styl žurnalistiky může vést ke špatnému pochopení dopadů a rozšíření tohoto násilí.** GREVIO také často doporučuje rozšířit mediální etické kodexy o výslovné zmínky o **zákazu takového vysílání, které by mohlo přispívat k domácímu a sexuálnímu násilí.**

Rovněž **obava**, že čl. 28 Úmluvy (Oznamování ze strany odborníků) **povede k prolomení advokátní mlčenlivosti, se nenaplnuje.** Státy aplikují čl. 28 převážně na zdravotnické profese. **Žádný ze zkoumaných států neinformuje o změně povinnosti mlčenlivosti ze strany advokátních profesí.** GREVIO, ani Výbor smluvních stran žádnému ze zkoumaných států **neadresovaly doporučení týkající se povinnosti mlčenlivosti advokátů a advokátek.**

V rámci evaluace Černé Hory GREVIO upozornilo, že **článek 28 byl pečlivě formulován tak, aby neukládal pracovníkům a pracovnícím povinnost, ale pouze možnost nahlásit podezření příslušným orgánům v případě hrozícího trestného činu.** V tomto smyslu je tedy čl. 28 v plném souladu s obecnou povinností překazít trestný čin podle českého trestního zákoníku.

Poměrně velké obavy v českém politickém diskursu v souvislosti s Úmluvou panují ve vztahu k **čl. 59 a 60 Úmluvy (řízení o pobytu a azylové řízení).** Ve vztahu k čl. 59 platí, že velká část zmíněných zemí již zajišťuje pro oběti násilí nějakou formu možnosti žádosti o samostatný pobyt (v případě, že povolení k pobytu je navázáno na násilného partnera). Liší se délka, po kterou musí žadatelka v zemi žít. **Co se týče azylového řízení (čl. 60), tak u všech států platí, že násilí z důvodu pohlaví je jednou z forem pronásledování, které jsou uznávány jako důvod pro udělení azylu.** Některé státy mají násilí na základě pohlaví jako výslovný důvod pro udělení azylu (např. Srbsko).

Žádný ze států neuvádí, že by právní regulace azylového řízení či řízení o udělení pobytu prošla změnou v důsledku ratifikace Úmluvy. Většina zemí (např. Španělsko, Srbsko, Černá Hora) uvádí, že **došlo k posílení způsobu, jakým jsou zohledňovány specifické potřeby žen a dalších zranitelných skupin.** K tomu došlo často v návaznosti na tzv. migrační vlnu. Migrantkám většina států zajišťuje **oddělené ubytování** (včetně sociálního a hygienického zázemí) či **možnost požádat o tlumočnicki a úředníci stejného pohlaví.** V případě rodin dochází k zohledňování potřeb dětí.

Žádná ze zemí neuvádí, konkrétní počty azylů udělených z důvodu pronásledování na základě pohlaví. Nicméně z dostupných dat vyplývá, že **ve všech zemí tvoří většinu žadatelů o azyl muži** (ženy tvoří cca čtvrtinu až třetinu všech žadatelů a žadatelek o azyl). **V kontextu obav z dopadů čl. 60 je možné konstatovat, že po ratifikaci Úmluvy v roce 2015 skutečně došlo k nárůstu počtu žen-žadatelek o azyl.** Hlubší čtení migračních trendů potvrzuje, že nárůst žádostí o azyl u žen je spojen se **širšími migračními trendy a nikoliv ratifikací Úmluvy.** Rozhodující je nárůst žádostí v letech 2014 a zejména v roce 2015, kdy vrcholila tzv. migrační krize. Po vrcholu byly zavedeny přísnější restriktivní migrační politiky, což je vidět na výrazném úpadku žádostí o azyl ve většině zemí, zejména od roku 2016, tedy po uzavření dohody EU s Tureckem o zastavování migrantů a migrantek. **V následujících letech má již počet žen žádajících o azyl klesající tendenci.**

Obava z čl. 60 tvrdí, že státy **musejí poskytnout** azyl prakticky všem ženám pocházejícím ze zemí, kde jsou běžné formy násilí jako nucené sňatky či ženská obřízka. Pokud by bylo toto tvrzení pravdivé, znamenalo by, že ženy mají (oproti mužům) nově poměrně široce formulovaný důvod, pro který má být azyl udělen. Tato skutečnost by se tak musela projevit v míře úspěšnosti ženských žádostí o azyl po roce 2015. **Oficiální data o počtu žádostí o azyl ovšem nic takového neukazují.** Míra úspěšnosti žen-žadatelek o azyl vůči mužům-žadatelům o azyl se pohybuje v letech 2009 – 2018 mezi 1,41 a 0,82. **Po roce 2016 pak míra úspěšnosti žen vůči mužům postupně klesá** až na 1,06 v roce 2018 (v praxi to znamená, že v roce 2018 byly ženy žádající o azyl úspěšnější o 6 % než muži). **Míra úspěšnosti žen a mužů žádajících o azyl je tedy přibližně stejná a po roce 2015 ve všech zemích (kromě Francie a Španělska) počet žadatelů o azyl výrazně klesá.**

Výsledky veřejného mínění uvedené v rozboru dále ukázaly, že většina české populace (72 %) neví, o čem Úmluva je. Více než dvě třetiny veřejnosti (69 %) nemá názor na její ratifikaci. **Ratifikaci Úmluvy podporuje o něco větší část populace (18 %), než je část veřejnosti, která je proti (13 %).** Drtivá většina (87 %) z těch, kteří znají obsah Úmluvy, její ratifikaci podporují.

Další výzkumy názorů české veřejnosti ukazují, že přes pokrok v posledních letech v české společnosti přetrvává stále řada stereotypů a názorů, které mohou mít přispívat k domácímu a sexuálnímu násilí. Např. 11 % veřejnosti si myslí, že domácí násilí by se mělo tolerovat, protože je to vnitřní záležitost každé rodiny. Jiný průzkum také potvrdil další přetrvávající stereotypy o znásilnění – nadpoloviční většina dospělé populace (58 %) zastává názor, že v jistých případech či situacích je žena alespoň částečně spoluzodpovědná za své znásilnění: v případě, že se žena chovala koketně (až 42 %) nebo byla opilá (37 %), případně neřekla jasné „ne“ (32 %), měla sexy nebo vyzývavé oblečení (30 %). Přestože postoje veřejnosti se postupně mění směrem k nepřijatelnosti násilí na ženách, **řada stereotypních představ a názorů ospravedlňujících toto násilí přetrvává i v české společnosti.**

6. Použité zdroje

Odborné články a publikace:

Bartoň, Daniel. 2019. „Jak (ne)uvažovat o násilí a Istanbulské úmluvě“. *Jurisprudence* (2/2019): 34 -42. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <http://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/jak-ne-uvazovat-o-nasili-a-istanbulske-umluve.m-371.html>

Cardona, Maria João (ed.). 2013. *Education Guide. Gender and Citizenship. Pre-school*. Lisabon: Commission for Citizenship and Gender Equality. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: https://www.cig.gov.pt/pdf/2014/Education_Guide_Pre_school.pdf

Compilation of good practices to promote an education free from gender stereotypes and identifying ways to implement the measures which are included in the Committee of Ministers' Recommendation on gender mainstreaming in education. 2015. Council of Europe. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/CoE_Compilation%20of%20good%20practices%20to%20promote%20an%20education%20free%20from%20gender%20stereotypes_2015_En.pdf

Hanzlová, Radka. 2019. „Tisková zpráva - Občané ČR o tzv. Istanbulské úmluvě – prosinec 2018“. *Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.* [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4797/f9/pm190111.pdf?fbclid=IwAR1vsD1cWxCUj6GBBttCMn6eCXrpthl_NsVGvRcHHXuZ69TaqWOxFU9QhCs

Kovářová, Daniela. 2018. „Istanbulská úmluva, naděje a děsy“. *Rodinné listy* (8/2018). [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <http://www.sagit.cz/info/rodinne-listy-c-8-2018>

Kovářová, Daniela. 2018. „Seminář o Istanbulské úmluvě“. *Bulletin advokacie*. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <http://www.bulletin-advokacie.cz/cak-proti-istanbulske-umluve>

Nyklová, Blanka (ed.). 2016. *Sexuální násilí - pohled veřejnosti, obětí a odborníků*. Brno: Persefona z. s. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <http://www.dejmezenamsanci.cz/wp-content/uploads/2017/06/Z-labyrintu-n%C3%A1sil%C3%AD.pdf>

Special Eurobarometer 449. 2016. Gender-based violence. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPICIAL/surveyKy/2115>

Šturma, Pavel. 2019. „Několik poznámek k otázce ratifikace Istanbulské úmluvy“. *Bulletin Výzkumného centra pro lidská práva* (1/2019): 3 - 4. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: https://vclp.cz/files/200000162-334d93445e/Bulletin_UNCE_1_2019.pdf

Topinka, Daniel (ed.). 2016. *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu*. Ostrava: SocioFactor s.r.o. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Dom%C3%A1c%C3%AD-n%C3%A1sil%C3%AD-z-perspektivy-aplikovan%C3%A9ho-v%C3%BDzkumu.-SocioFactor-2016..pdf>

Violence against women: an EU-wide survey. 2014. European Union Agency for Fundamental Rights, [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

Závěrečná zpráva z výzkumu PROBLEMATIKA NÁSILÍ NA ŽENÁCH OPTIKOU ČESKÉ POPULACE. 2018. Amnesty International. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: https://www.amnesty.cz/data/file/4254-vvm_problematika-nasili-na-zenach-optikou-ceske-populace.pptx?version=1541109702

Zdroje GREVIO:

Council of Europe: Committee of the Parties, *Recommendation on the implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence by Montenegro*, 28. ledna 2019, IC-CP/Inf(2019)1. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/recommendations-of-the-committee-of-the-parties-for-montenegro/pdfa/168092005e>

Council of Europe: Committee of the Parties, *Recommendation on the implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence by Portugal*, 28. ledna 2019, IC-CP/Inf(2019)3. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/ic-cp-inf-2019-3-eng/pdfa/168092019b>

Council of Europe: Committee of the Parties, *Recommendation on the implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence by Sweden*, 28. ledna 2019, IC-CP/Inf(2019)4. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/recommendations-cop-on-sweden/pdfa/16809203d4>

Council of Europe: Committee of the Parties, *Recommendation on the implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence by Albania*, 30. ledna 2018, IC-CP/Inf(2018)3. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/recommendation-cop-albania/1680783ffa>

Council of Europe: Committee of the Parties, *Recommendation on the implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence by Austria*, 30. ledna 2018, IC-CP/Inf(2018)1. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/recommendations-cop-austria/1680783ffb>

Council of Europe: Committee of the Parties, *Recommendation on the implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence by*

Denmark, 30. ledna 2018, IC-CP/Inf(2018)4. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/recommendations-cop-denmark/1680783ff9>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Report submitted by Albania pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 16. ledna 2017, GREVIO/Inf(2017)1. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/albania-state-report/16806dd216>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) ALBANIA*, 24. listopadu 2017, GREVIO/Inf(2017)13. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Report submitted by Austria pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 1. září 2016, GREVIO/Inf(2016)2. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/16806ee8b2>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) AUSTRIA*, 2017. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/grevio-report-austria-1st-evaluation/1680759619>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Comments submitted by Austria on GREVIO's final report on the implementation of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 1. září 2017, GREVIO/Inf(2017)11. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/final-comments-gov-austria/168074fd70>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Report submitted by Montenegro pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 11. července 2017, GREVIO/Inf(2017)6. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/grevio-inf-2017-6/168073368f>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) Montenegro*, 25. října 2018, GREVIO/Inf(2018)5. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/grevio-report-montenegro/16808e5614>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Comments submitted by Montenegro on GREVIO's final report on the implementation of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 14. září 2018, GREVIO/Inf(2018)12. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/comments-mne-gov/16808e566a>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Report submitted by Italy pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 22. října 2018, GREVIO/Inf(2018)14. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/grevio-state-report-italy/16808e8133>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Report submitted by Portugal pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 8. září 2017, GREVIO/Inf(2017)10. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/portugal-state-report/168074173e>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) PORTUGAL*, 21. ledna 2019, GREVIO/Inf(2018)16. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Report submitted by Serbia pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 3. července 2018, GREVIO/Inf(2018)9. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/state-report-serbia/pdfa/168094afec>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Report submitted by Spain pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 18. února 2019, GREVIO/Inf(2019)5. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/state-report-from-spain/16809313e0>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Report submitted by Sweden pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 4. září 2017, GREVIO/Inf(2017)9. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/state-report-on-sweden/168073fff6>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the*

provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) SWEDEN, 21. ledna 2019, GREVIO/Inf(2018)15. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Report submitted by Denmark pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 18. ledna 2017, GREVIO/Inf(2017)2. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/16806dd217>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) Denmark*, 24. listopadu 2017, GREVIO/Inf(2017)14. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-denmark/16807688ae>

Council of Europe: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), *Report submitted by France pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*, 5. duben 2018, GREVIO/Inf(2018)3. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/state-report-france-2018-version-finale/16807b56bd>

Internetové články

Gender ideologie na postupu: Evropská unie odsouhlasila, že podepíše Istanbulskou úmluvu. Anton Chromík (FATYM.com). [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <http://www.fatym.com/view.php?navezclanku=gender-ideologie-na-postupu-evropska-unie-odsouhlasila-ze-podepise-istanbulskou-umluvu&cisloclanku=2017050056>

Istanbulská úmluva je zbytečný nesmysl propagující gender ideologii. Tomáš Zdechovský (Fórum 24). [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://www.forum24.cz/istanbulska-umluva-je-zbytecny-nesmysl-propagujici-gender-ideologii/>

Povinné financování neziskovek a další problémy? Je zde smlouva, kterou jsme podepsali ještě za Sobotky a Dienstbiera. Martin Kunštek (Parlamentní listy). [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Povinne-financovani-neziskovek-a-dalsi-problemy-Je-zde-smlouva-kerou-jsme-podepsali-jeste-za-Sobotky-a-Dienstbiera-540936>

ANALÝZA: Istanbulské úmluvě se vyhněme obloukem. Tomáš Břicháček (Neviditelný pes). [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: http://neviditelnypes.lidovky.cz/analiza-istanbulske-umluve-se-vyhname-obloukem-fti-p_zahranici.aspx?c=A181127_225811_p_zahranici_wag

Právnička dešifrovala Istanbulskou úmluvu a velmi důrazně před ní varuje. Štěpán Cháb (Krajské listy). [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://www.krajselesty.cz/stredocesky-kraj/20718-pravnicka-desifrovala-istanbulskou-umluvu-a-velmi-durazne-pred-ni-varuje-komentar-stepana-chaba.htm>

Pravoslavná církev v českých zemích k tzv. Istanbulské úmluvě. Pražská pravoslavná eparchie. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <http://pp-eparchie.cz/pravoslavna-cirkev-v-ceskych-zemich-k-tzv-istanbulske-umluve/>

Istanbulská úmluva umožní azyl každému, tvrdí Benda. Právníci mu oponují. Lada Režňáková (iDNES.cz). [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/instabulska-umluva-experti-ustavni-pravnici-clanek-60-61-evropska-unie.A181210_093511_domaci_lre?

Proč potřebuje Česká republika Istanbulskou úmluvu? Amnesty International. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://www.amnesty.cz/news/4354/proc-potrebuje-ceska-republika-istanbulskou-umluvu>

Sexuální násilí nebo obtěžování zažilo 39 % Čechů. Persefona. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <http://www.persefona.cz/sexualni-nasili-nebo-obtezovani-zazilo-39-cechu>

Stínové zprávy NNO o naplňování IÚ:

Association of Women's against Violence. 2017. *NGO SHADOW REPORT TO GREVIO*. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/ngo-shadow-report-portugal/168075dd8a>

Associazione Italiana Donne per lo Sviluppo. 2018. *Joint Shadow Report – ITALY*. Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/aidos-end-fgm-eu-joint-shadow-report-italy/16808eaaa6>

Autonomous Women's Center. 2018. *IMPROVED LEGISLATION FAILED PROTECTION: Independent report on the implementation of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/improved-legislation-failed-protection-independent-awc-s-report-to-gre/16808e2f8b>

Biaggioni, Elena (ed.), Marcella Pirrone (ed.). 2018. *Implementation of the Istanbul Convention in Italy. Shadow Report of women's NGOs*. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://www.direcontrolaviolenza.it/wp-content/uploads/2018/11/GREVIO.Report-inglese-finale.pdf>

Guxholli, Aurora. 2016. *Report on the implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence in Albania*. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/report-awen-final-draft-jan-17/1680717e19>

Pedersen, Bodil Maria. 2017. *Danish NGO-Shadow Report to GREVIO*. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: http://kvinderaadet.dk/wp-content/uploads/2018/04/Danish_NGO_report_2017_GREVIO.pdf

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad vlády České republiky

SOS Vojvodina Network in cooperation with NGO's from Serbia. 2018. *NGO report on the implementation of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence in Serbia*. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/vsosl-independent-greivio-report-2018/1680907e9b>

Spanish Istanbul Shadow Platform . 2018. *Spanish Shadow Report*. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/spanish-istanbul-shadow-platform/1680931a77>

Women's Rights Centre. 2017. *NGO REPORT ON THE IMPLEMENTATION OF THE COUNCIL OF EUROPE CONVENTION ON PREVENTING AND COMBATING VIOLENCE AGAINST WOMEN AND DOMESTIC VIOLENCE IN MONTENEGRO*. [cit. 24. 7. 2019] Dostupné on-line: <https://rm.coe.int/report-ngo-montenegro-2/168073c980>